

Ordningen med tilsynsførende på de frie grundskoler

Kortlægning og analyse af tilsynet med frie grundskoler i Danmark –
Delrapport I

Martin Williams Strandby, Kasper Skou Arendt, Mathias Ruge & Lasse Hønge Flarup

*Ordringen med tilsynsførende på de frie grundskoler – Kortlægning
og analyse af tilsynet med frie grundskoler i Danmark –
Delrapport I*

© VIVE og forfatterne, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-668-9

Forsidefoto: Ricky John Molloy/VIVE

Projekt: 301379

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Det er i en politisk aftale den 7. november 2017 med den daværende regering (Venstre, Liberal Alliance og det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre besluttet at styrke tilsynet med samtlige frie grundskoler, ligesom proceduren for oprettelsen af nye frie grundskoler er blevet skærpet. Som en del af denne aftale er det bl.a. besluttet, at ordningen med tilsynsførende skal undersøges. Denne rapport indgår i undersøgelsen sammen med rapporten *Ordningen med selvevaluering på de frie grundskoler – Kortlægning og analyse af tilsynet med frie grundskoler i Danmark – Delrapport II*.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Rapporten er udfærdiget af senioranalytiker Martin Williams Strandby, analytiker Mathias Ruge, analytiker Kasper Skou Arendt og chefanalytiker Lasse Hønge Flarup. Studentermedarbejdere Helle Kni Rasmussen og universitetspraktikant Kári Wellsandt har bidraget til hjemmesidekodning og metodebilag. Studentermedarbejder Bojana Cuzulan har bidraget til udarbejdelse af spørgeskemaer og pilottest samt afrapportering, derudover også udvælgelse af informanter, hvor også studentermedarbejder Tobias Sønderby Jørgensen har bidraget. Studentermedarbejder Julie Nygaard Solvang har assisteret med interviewguides, rekruttering af informanter, kondensering af kvalitative spørgeskemabesvarelser samt afrapportering.

Hanne Søndergård Pedersen

Konst. forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse
2019

Indhold

Sammenfatning	5
Baggrund	5
Mønstre og tendenser for tilsynet med de frie grundskoler	6
Processerne og arbejdsgangene for de tilsynsførende og de frie grundskoler med ordningen med tilsyn	7
1 Indledning	10
1.1 Design og metode – kort fortalt	11
1.2 Læsevejledning	12
2 Mønstre og tendenser for tilsynet med de frie grundskoler	13
2.1 De frie grundskoler	13
2.2 Bestanden af certificerede tilsynsførende	16
2.3 Mønstre og tendenser mellem tilsynsførende og typer af frie grundskoler	18
3 Processerne og arbejdsgangene for de tilsynsførende og de frie grundskoler med ordningen med tilsyn	25
3.1 Uddannelse og (gen)certificering som tilsynsførende	25
3.2 Valg af tilsynsførende	28
3.3 Tilsynsbesøg og kontakt med skoler og forældre	31
3.4 Udfordringer som tilsynsførende	39
3.5 Tilsynserklæringen	46
3.6 Synet på ordningen med tilsynsførende og rollen som tilsynsførende	52
Bilag 1 Design, metode og dokumentation	55

Sammenfatning

Baggrund

Alle frie grundskoler er underlagt tilsyn ifølge 'Lov om friskoler og private grundskoler'. Et lokalt, forældrevalgt tilsyn og et overordnet statsligt tilsyn. Det er det forældrevalgte tilsyn, der er genstand for denne analyse. Det er forældrekrederen i form af skolens bestyrelse, der har ansvaret for at sikre, at skolen lever op til lovgivningen ved at føre tilsyn. Skolens bestyrelse og forældrekrede vælger mellem to mulige tilsynsformer; ordningen med certificerede tilsynsførende eller ordningen med selvevaluering. Tilsynet skal uanset ordning jf. 'Lov om friskoler og private grundskoler' grundlæggende sikre, at de frie grundskoler lever op til det 'dobbelte krav':

- Frie grundskoler giver undervisning inden for børnehaveklasse og 1.-9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.
- Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

Tilsyn ved en ekstern, certificeret tilsynsførende skal sikre, at skolen lever op til det dobbelte krav. Ordningen med tilsynsførende fungerer på den måde, at skolens bestyrelse og forældrekrede vælger deres tilsynsførende blandt gruppen af certificerede tilsynsførende. De tilsynsførende kan af forældrekrederen vælges for en valgperiode af højst 2 år ad gangen og kan ikke være tilknyttet skolen i mere end 6 år inden for en periode på 11 år. Skolerne registrerer i Tilsynsportalen, hvilken tilsynsførende forældrekrederen på skolen har valgt som tilsynsførende, og for hvilken valgperiode.

Den tilsynsførende fører tilsyn med skolen og indsender en digital tilsynserklæring via Tilsynsportalen, der drives af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Skolen skal efterfølgende offentliggøre erklæringen på skolens hjemmeside. Den digitale tilsynserklæring er ensrettet med obligatoriske spørgsmål med lukkede svarmuligheder (ja/nej), som alle kan uddybes med tekst og vurderinger af den tilsynsførende selv.

Formålet med denne rapport er at undersøge ordningen med tilsynsførende for de frie grundskoler. Undersøgelsen giver svar på:

- Hvor mange af de frie grundskoler har valgt ordningen med tilsynsførende?
- Hvilke mønstre og tendenser er der mellem bestemte typer af frie grundskoler og tilsynet med dem (ordningen med selvevaluering i forhold til ordningen med tilsynsførende)?
- Hvilke mønstre og tendenser er der mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, som fører tilsynet med dem?
- Er bestanden af certificerede tilsynsførende tilstrækkelig?
- Hvad karakteriserer processerne og arbejdsgangene i forbindelse med ordningen med tilsynsførende?

Undersøgelsen baseres på tre centrale datakilder:

1. Kategorisering af frie grundskoler på baggrund af systematisk kodning af deres værdigrundlag, som de fremgår på skolernes hjemmesider. Hjemmesidekodningen sikrer, at kodningen af skoler sker på et ensartet og fyldestgørende grundlag, da alle skoler skal offentliggøre deres værdigrundlag i vedtægterne, som skal være tilgængelige på hjemmesiden. Hjemmesidekodningen giver således det bedst mulige grundlag for en objektiv kodning af samtlige skoler. Netværksanalysen gør brug af tre forskellige metoder, som tilsammen supplerer hinanden.
2. Spørgeskemaundersøgelse blandt den samlede population af certificerede tilsynsførende. Spørgeskemaundersøgelsen har en samlet svarprocent på 72 % og vurderes derfor at være dækkende for populationen af certificerede tilsynsførende.
3. Kvalitative interview med 10 tilsynsførende og med skoleledere og forældre på tre frie grundskoler, der benytter ordningen med tilsynsførende. Der er i alt gennemført tre interview med skoleledere og to interview med forældre. De 10 tilsynsførende og de tre skoler er udvalgt efter et strategisk, komparativt design, hvor der er maksimal variation på en række relevante udvælgelsesparametre, opdelt for de tilsynsførende (behov for sparring, brug af uanmeldte tilsynsbesøg, antal skoler under tilsyn og synet på rollen som tilsynsførende) og skolerne (størrelse og geografi). Dette sikrer varieret data, der beskriver ligheder og forskelle på tværs af tilsynsførende og skoler. Det kvalitative data er ikke repræsentativt og kan derfor ikke bruges til at generalisere på tværs af hele populationen.

For mere om design og metode, se Bilag 1.

Mønstre og tendenser for tilsynet med de frie grundskoler

De selvevaluerende frie grundskoler ligner de øvrige frie grundskoler – de er dog lidt større og ældre, meget ofte privat-/realskoler og i nogen grad kristne

Analysen viser, at der på undersøgelsestidspunktet samlet er identificeret 543 frie grundskoler i Danmark. Af disse er 512 tilknyttet ordningen med certificerede tilsynsførende, mens 31 har valgt ordningen med selvevaluering. Forskellen skyldes i nogen grad enkeltstående skoler blandt skolerne, der benytter ordningen med selvevaluering. Disse skoler har væsentligt flere elever og er ældre end de øvrige skoler. Af de 31 skoler under ordningen med selvevaluering er 27 privat-/realskoler, mens 9 af dem er kristne, svarende til 5 katolske og 4 protestantiske og øvrige kristne skoler. Skoletyperne er ikke alle gensidigt udelukkende, så en stor del af skolerne er både privat-/realskoler og kristne.

Bestanden af tilsynsførende vurderes at være tilstrækkelig

En analyse af bestanden af certificerede tilsynsførende viser, at bestanden umiddelbart er tilstrækkelig. Der er på undersøgelsestidspunktet 364 certificerede tilsynsførende, og heraf 237, som aktuelt fører tilsyn med en skole. Der er således en væsentlig pulje af tilsynsførende klar til at tage over efter de nuværende. Hver af de tilsynsførende, som aktuelt fører tilsyn med en eller flere skoler, gør det i gennemsnit på 2,2 skoler. Som tilsynsførende må man føre tilsyn med op til 5 skoler ad gangen. Der er således også mulighed for, at gruppen af tilsynsførende, der aktuelt fører tilsyn med skoler, tager flere skoler ind. Samlet set forventes der ikke en pludselig udskiftning af tilsynsførende. Den typiske tilsynsførende er over 60 år gammel, de har i gennemsnit 2,6 år tilbage af deres 5-årige certificering, og de er geografisk placeret rundt om i hele landet, ligesom de frie grundskoler.

Der kan identificeres systematiske mønstre og tendenser for særligt de tyske mindretalskoler og Steinerskolerne og i nogen grad også for de religiøse skoler

Analyserne afdækker, hvilke mønstre og tendenser der er blandt de aktive tilsyn mellem bestemte typer af frie grundskoler og de certificerede tilsynsførende, som fører tilsynet med dem. Netværksstyrken udtrykker, i hvilken grad, de tilsynsførende tenderer mod at føre tilsyn på de samme typer af frie grundskoler. Netværksstyrken kan ikke benyttes til at afgøre, hvorvidt forholdene er hensigtsmæssige eller ej. Analyserne baserer sig på tre forskellige kvantitative mål for netværksstyrken, der har forskellige fordele og ulemper.

Der er skoletyper, hvor der på tværs af de tre metoder er et stærkt netværk sammenlignet med de øvrige skoletyper. Det gælder særligt netværket inden for de tyske mindretalskoler og Steinerskolerne, hvor netværket er stærkt i alle tre beregninger. Ligeledes har flere af de religiøse skoler også stærke netværk, herunder de katolske og muslimske, hvilket dog delvist varierer på tværs af metoderne.

Processerne og arbejdsgangene for de tilsynsførende og de frie grundskoler med ordningen med tilsyn

Certificeringsuddannelsen vurderes positivt af de tilsynsførende

De tilsynsførende certificeres af Undervisningsministeriet efter indstilling fra de frie skolers foreninger. Certificeringsuddannelsen består af fire moduler af 5-8 timers varighed, der tilrettelægges og varetages af de frie skolers foreninger. De tilsynsførende er positivt stemt over for uddannelsen. Det er især muligheden for at danne netværk og sparre med andre tilsynsførende og aktører på feltet, der fremhæves i de kvalitative interview.

Gencertificeringskurset opleves af de interviewede som medvirkende til at sikre faglig opdatering

For fortsat at være certificeret tilsynsførende, skal den tilsynsførende på et endags gencertificeringskursus inden udløb af den 5-årige certificeringsperiode. De tilsynsførende vurderer, at den 5-årige periode er passende. De interviewede tilsynsførende vurderer, at gencertificeringskurset er medvirkende til at sikre deres løbende faglige opdatering.

Det er nødvendigt selvstændigt at holde sig fagligt opdateret

Certificeringsuddannelsen og gencertificeringskurset bidrager positivt til at sikre, at de tilsynsførende er fagligt opdateret, ligesom den 5-årige periode er passende. Det er dog ifølge de interviewede tilsynsførende nødvendigt selvstændigt at holde sig ajour med udviklingen på området for at holde sig fagligt opdateret som tilsynsførende. De interviewede tilsynsførende foreslår ikke en forkortet periode mellem certificering og gencertificering, men i stedet målrettede opdateringer via mail om ændrede regler eller særlige opmærksomhedspunkter, ligesom netværk og sparring også her fremhæves som relevante tiltag, der kan styrkes.

De tilsynsførende identificeres som regel via netværk

De tilsynsførende identificeres som regel via en eller anden form for netværk. Der er forskellige holdninger til, hvorvidt det er problematisk, at tilsynsførende identificeres via netværk; nogle tilsynsførende mener, det er naturligt, mens andre mener, at det sætter uvildigheden over styr. Når det endelige valg af tilsynsførende skal træffes, kan skolens ledelse være involveret i større eller mindre grad. Kommunen er sjældent involveret i udvælgelsen af tilsynsførende.

Meget få tilsynsførende deler tilsynet med en skole med en anden tilsynsførende, og stort set ingen har afgivet et særstandpunkt (en mulighed, såfremt to tilsynsførende ikke er enige i tilsynserklæringen, eller de ønsker at betone forskellige aspekter).

De tilsynsførende aflægger typisk tre eller fire tilsynsbesøg i løbet af året

Størstedelen af de tilsynsførende aflægger hver skole tre eller fire tilsynsbesøg i løbet af året. Meget få tilsynsførende aflægger alene det enkelte lovkrævede besøg, ligesom meget få aflægger mere end fem besøg. De interviewede tilsynsførende beskriver det som nødvendigt med tre til fire tilsynsbesøg for at få tilpas kendskab og en "fornemmelse" for skolen. Det gælder i særlig grad forhold som demokratisk dannelse, der ikke knytter sig entydigt til didaktik og faglighed, og som er sværere at bedømme.

Tilsynsbesøg er oftest anmeldt, mens dele af tilsynsbesøgene lidt oftere er uanmeldt

Samlet set er de fleste besøg anmeldt, mens en fjerdedel eller færre af tilsynsbesøgene er uanmeldt. De tilsynsførende praktiserer oftere uanmeldte *dele* af deres tilsynsbesøg, eksempelvis ved ikke på forhånd at nævne, hvilke konkrete klasser og lektioner der observeres.

Forældrene har generelt sparsom kontakt med de tilsynsførende, som vurderer, at forældrene i moderat omfang bruger deres viden om undervisningen

Forældrene har generelt sparsom kontakt med de tilsynsførende. De tilsynsførende kontaktes meget sjældent direkte og møder ofte forældrene tilfældigt på skolen. De tilsynsførende vurderer, at forældrene i moderat omfang bruger deres viden om undervisningen – men ved det ofte ikke. I de tilfælde, hvor forældrene bruger viden fra tilsynserklæringen, er der ingen særlige områder, der fremhæves mere end andre.

Der er delte meninger om den digitale tilsynserklærings brugbarhed for den tilsynsførende selv, men en del tilsynsførende vurderer, at formen på den har begrænset brugbarhed for interessenterne på skolerne

Tilsynsportalen og den digitale tilsynserklæring har været i drift siden februar 2018. Der er delte meninger om tilsynserklærings brugbarhed og om dens form baseret på obligatoriske spørgsmål med lukkede svarmuligheder med mulighed for skriftlige tilføjelser. Hver femte mener, at den i høj grad er brugbar, mens hver fjerde mener, at den i lav grad er brugbar. Tilsynserklærings form vurderes af en del af de tilsynsførende til at have begrænset brugbarhed for interessenterne på skolerne. De interviewede vurderer, at tilsynserklæringen er brugbar som et legitimt kontrolelement til at godkende skolens virke, men ikke i et udviklingsperspektiv.

Tilsynserklæringen udarbejdes primært hen mod afslutningen af forløbet

Tilsynserklæringen indsendes af den tilsynsførende via Tilsynsportalen i perioden 1. maj til 30. juni hvert år. Tilsynserklæringen udarbejdes primært hen mod afslutningen af forløbet og ofte udelukkende i de sidste 2 måneder op til indsendelse. Ifølge de interviewede tilsynsførende er tilsynserklæringen ikke et løbende arbejdsredskab, i stedet anvendes andre metoder til systematisk at føre tilsynet i løbet af skoleåret, eksempelvis ved særskilt at tage skriftlige noter.

Skolerne – ofte i form af skolens ledelse – orienteres som regel af tilsynsførende, inden tilsynserklæringen indsendes

Skolerne orienteres som regel af tilsynsførende, inden tilsynserklæringen indsendes. Det er meget ofte skolens ledelse, der orienteres, og mindre hyppigt bestyrelse eller den øvrige forældrekreds.

De tilsynsførende ser forskelligt på fordelene og ulemperne forbundet med forskellige grader af orientering og inddragelse. Baseret på de interviewede personer tyder det ikke på, at indholdet af erklæringen ændres mellem orientering og endelig indsendelse.

De tilsynsførende har generelt ikke et sparringsbehov i forbindelse med tilsynet, og når de sparrer, er det oftest med andre tilsynsførende

De tilsynsførende har generelt ikke et sparringsbehov i forbindelse med tilsynet af konkrete skoler. De tilsynsførende sparrer og drøfter tilsynsforhold med deres netværk, som de sætter stor pris på, men det er som en del af deres *generelle* drøftelser angående skoleforhold og ikke møntet på tilsynet specifikt eller som følge af et konkret behov.

De tilsynsførende gør meget sjældent brug af korte frister over for skolen

De tilsynsførende oplever generelt, at der bliver taget hånd om de påtalte problemstillinger, som de har medtaget i deres tilsynserklæring. Tilsynsførende har mulighed for at give skoler kort frist til at forbedre konkrete forhold på skolerne (jf. friskolelovens § 9 d, stk. 7). Men 9 ud af 10 tilsynsførende har aldrig givet en skole en kort frist til at forbedre forholdene på skolen. Og meget få har gjort brug af de efterfølgende muligheder for at sende en erklæring i høring hos forældrekrædsen eller begrundede indberetninger til Undervisningsministeriet.

De tilsynsførende oplever yderst sjældent komplikationer i samarbejdet med skolen

De tilsynsførende oplever sjældent afbrudt samarbejde med skolen, og når de gør, er det på grund af praktiske omstændigheder. Der er generelt meget få tilsynsførende, der oplever komplikationer i samarbejdet med skolen.

De tilsynsførende ser sig selv som både kontrollanter og sparringspartnere

Rollen som tilsynsførende er klar og tydelig for de tilsynsførende selv og blandt interessenterne på skolerne. De tilsynsførende ser sig selv som både kontrollanter af skolerne og sparringspartnere med skolerne og ser intet modsætningsforhold mellem de to.

Både tilsynsførende og interessenter på skolen lægger vægt på uvildighed og faglig kompetence

De tilsynsførende lægger vægt på uvildighed, og det samme gør de interviewede skoleledere og forældre på skolerne. En ekstern, fagligt kompetent tilsynsførende, der ikke nødvendigvis har samme billede af skolen som de ansatte eller forældrene, opleves at give legitimitet.

1 Indledning

I Danmark er der en lang tradition for at kunne vælge en fri grundskole som et alternativ til den offentlige folkeskole. Denne tradition strækker sig tilbage til realskolerne i det 18. århundrede og de grundtvigianske friskoler i det 19. århundrede. De frie grundskoler er fortsat en central mulighed i det danske skolesystem: I skoleåret 2017/2018 gik 17 % af alle grundskoleelever i Danmark i en fri grundskole, svarende til i alt 121.057 elever.¹

Alle frie grundskoler er underlagt tilsyn ifølge 'Lov om friskoler og private grundskoler'. Et lokalt, forældrevalgt tilsyn og et overordnet statsligt tilsyn². Det er det forældrevalgte tilsyn, der er genstand for denne analyse. Det er forældrekrederen i form af skolens bestyrelse, der har ansvaret for at sikre, at skolen lever op til lovgivningen. Tilsynet skal jf. 'Lov om friskoler og private grundskoler' grundlæggende sikre, at de frie grundskoler lever op til det 'dobbelte krav':

- Frie grundskoler giver undervisning inden for børnehaveklasse og 1.-9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.
- Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

I 2010 blev tilsynet med de frie grundskoler grundlæggende ændret. For det første blev ordningen med tilsynsførende revideret via en certificeringsordning for tilsynsførende. For det andet introduceredes muligheden for, at de frie grundskoler kunne vælge tilsynsordningen med selvevaluering som et alternativ til den reviderede tilsynsordning med en certificeret tilsynsførende. Ændringen medførte, at skolens bestyrelse og forældrekrede skulle tage stilling til, om man ønskede at blive selvevaluerende eller fortsat foretrak et eksternt tilsyn. Skolebestyrelsen har mulighed for at indstille et forslag om dette til forældrekrederen.

Tilsyn ved en ekstern, certificeret tilsynsførende skal sikre, at skolen lever op til det dobbelte krav. Ordningen med tilsynsførende fungerer på den måde, at skolens bestyrelse og forældrekrede vælger deres tilsynsførende blandt gruppen af certificerede tilsynsførende, der fremgår af registret i tilsynsportalen og på UVM's hjemmeside. De tilsynsførende kan af forældrekrederen vælges for en valgperiode af højst 2 år ad gangen og kan ikke være tilknyttet skolen i mere end 6 år inden for en periode på 11 år. Skolerne registrerer i Tilsynsportalen, hvilken tilsynsførende forældrekrederen på skolen har valgt som tilsynsførende, og for hvilken valgperiode.

¹ <https://uvm.dk/statistik/grundskolen/elever/elevtal-i-grundskolen>

² Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har, jf. friskolelovens § 9 f, ansvaret for at føre et overordnet statsligt tilsyn med skolerne. Det statslige tilsyn tager udgangspunkt i, at kvalitetssikring og regeloverholdelse er et lokalt ansvar, der skal løftes af de enkelte skolers ledelse og bestyrelse. Styrelsen fører tilsyn med, at de frie grundskoler følger lovgivningen på området, herunder om skolerne overholder stå mål med-kravet, frihed og folkestyrekravet samt kravet om uafhængighed i friskoleloven. Hertil kommer et økonomisk-administrativt tilsyn, som dels omhandler tilsyn med skolernes regeloverholdelse i forhold til administrationen på skolerne, dels følger op på, om statstilskuddet anvendes til skolernes kerneopgave, og understøtter en effektiv drift af skolerne. Styrelsens tilsyn kan inddeles i tre tilsynsspor: risikobaserede tilsyn, tematiske tilsyn og enkeltsagstilsyn. I de risikobaserede tilsyn screener styrelsen frie grundskoler på en række udvalgte indikatorer. På baggrund af screeningerne undersøges de skoler, der falder ud i screeningen nærmere inden den endelige udvælgelse af skoler til tilsyn. Styrelsen har to risikobaserede tilsyn. Et vedrørende skolernes overholdelse af stå mål med-kravet og et vedrørende frihed og folkestyrekravet. De tematiske tilsyn retter sig mod særskilte områder af de frie grundskolers virke eller bestemte typer af frie grundskoler. Det kan eksempelvis være et tilsyn med frie grundskolers hjemmesider eller prøvefri skoler. Enkeltsagstilsynene opstår typisk på baggrund af henvendelser udefra, eksempelvis fra forældre, kommuner, elever eller pressen. Enkeltsagstilsyn iværksættes, hvis styrelsen får en tilstrækkelig tungtvejende mistanke om, at en konkret skole overtræder gældende lovgivning eller på anden måde har væsentlige vanskeligheder, som kræver styrelsens indgriben.

Den tilsynsførende fører tilsyn med skolen og indsender en digital tilsynserklæring via Tilsynsportalen, der drives af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Skolen skal efterfølgende offentliggøre erklæringen på skolens hjemmeside. Den digitale tilsynserklæring er ensrettet med obligatoriske spørgsmål med lukkede svarmuligheder (ja/nej), som alle kan uddybes med tekst og vurderinger af den tilsynsførende selv. Erklæringen indsendes af den tilsynsførende via Tilsynsportalen i perioden 1. maj til 30. juni hvert år. Skolen skal efterfølgende gøre erklæringen tilgængelig på skolens hjemmeside. Kravene til erklæringen fremgår af § 23 i bekendtgørelse om valg og certificering af tilsynsførende ved frie grundskoler mv.

De tilsynsførende certificeres af Undervisningsministeriet efter indstilling fra de frie skolars foreninger. For at blive certificeret skal de tilsynsførende besidde faglige og pædagogiske forudsætninger for at kunne varetage et sådant tilsyn med undervisning på grundskoleniveau (eksempelvis via uddannelse, der kvalificerer til at kunne undervise i grundskolen). Forinden har de tilsynsførende gennemført certificeringsuddannelsen, der er et kursus tilrettelagt og gennemført af de frie skolars foreninger i fællesskab. Kurset består af fire moduler, der har en varighed på 5-8 timer. Den tilsynsførendes certificering gælder i 5 år. Inden certificeringen udløber, skal den tilsynsførende, for at bevare sin certificering, gennemføre et gencertificeringskursus af 1 dags varighed, der ligeledes tilrettelægges og gennemføres af de frie skolars foreninger. Indholdet af uddannelserne fremgår af §§ 12-16 i bekendtgørelse om valg og certificering af tilsynsførende ved frie grundskoler mv.

Formålet med denne rapport er at undersøge ordningen med tilsynsførende for de frie grundskoler. Undersøgelsen giver svar på:

- Hvor mange af de frie grundskoler har valgt ordningen med tilsynsførende?
- Hvilke mønstre og tendenser er der mellem bestemte typer af frie grundskoler og tilsynet med dem (ordningen med selvevaluering i forhold til ordningen med tilsynsførende)?
- Hvilke mønstre og tendenser er der mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, som fører tilsynet med dem?
- Er bestanden af certificerede tilsynsførende tilstrækkelig?
- Hvad karakteriserer processerne og arbejdsgangene i forbindelse med ordningen med tilsynsførende?

1.1 Design og metode – kort fortalt

Undersøgelsen baseres på tre centrale datakilder:

1. Kategorisering af frie grundskoler på baggrund af systematisk kodning af deres værdigrundlag, som de fremgår på skolernes hjemmesider. Hjemmesidekodningen sikrer, at kodningen af skoler sker på et ensartet og fyldestgørende grundlag, da alle skoler skal offentliggøre deres værdigrundlag i vedtægterne, som skal være tilgængelige på hjemmesiden. Hjemmesidekodningen giver således det bedst mulige grundlag for en objektiv kodning af samtlige skoler. Netværksanalysen gør brug af tre forskellige metoder, som tilsammen supplerer hinanden.
2. Spørgeskemaundersøgelse blandt den samlede population af certificerede tilsynsførende. Spørgeskemaundersøgelsen har en samlet svarprocent på 72 % og vurderes derfor at være dækkende for populationen af certificerede tilsynsførende.
3. Kvalitative interview med 10 tilsynsførende og med skoleledere og forældre på tre frie grundskoler, der benytter ordningen med tilsynsførende. Der er i alt gennemført tre interview med skoleledere og to interview med forældre. De 10 tilsynsførende og de tre skoler er udvalgt efter

et strategisk, komparativt design, hvor der er maksimal variation på en række relevante udvælgelsesparametre, opdelt for de tilsynsførende (behov for sparring, brug af uanmeldte tilsynsbesøg, antal skoler under tilsyn og synet på rollen som tilsynsførende) og skolerne (størrelse og geografi). Dette sikrer varieret data, der beskriver ligheder og forskelle på tværs af tilsynsførende og skoler. Det kvalitative data er ikke repræsentativt og kan derfor ikke bruges til at generalisere på tværs af hele populationen.

For mere om design og metode, se Bilag 1.

1.2 Læsevejledning

Rapporten er struktureret således:

I kapitel 2 besvares, hvor mange af de frie grundskoler der har ordningen med tilsynsførende, og hvor mange der har ordningen med selvevaluering, og hvilke mønstre og tendenser der er mellem bestemte typer af skoler og tilsynet med dem. Derudover indeholder kapitlet en netværksanalyse baseret på tre forskellige metoder, som tilsammen svarer på, hvilke mønstre og tendenser der er mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, som fører tilsynet med dem. Derudover kommenteres bestanden af tilsynsførende.

I kapitel 3 beskriver vi, hvad der karakteriserer processerne og arbejdsgangene forbundet med tilsynet, herunder uddannelse og gencertificering som tilsynsførende, valg af tilsynsførende, tilsynsbesøg på skolerne, udfordringer som tilsynsførende, tilsynserklæringen og synet på ordningen.

Bilag 1 indeholder en beskrivelse af undersøgelsens design og metode.

2 Mønstre og tendenser for tilsynet med de frie grundskoler

Dette kapitel indeholder en kortlægning og analyse af mønstre og tendenser for tilsynet med de frie grundskoler. Vi undersøger i kapitlet, om der er forskel på de skoler, der har valgt ordningen med selvevaluering, i forhold til skoler, der har valgt ordningen med tilsynsførende, om bestanden af tilsynsførende er tilstrækkelig, og om der er mønstre og tendenser mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, som fører tilsyn med dem.

Kapitlet er dels baseret på registerdata vedrørende de frie grundskoler, dels på en hjemmesidekodning af de frie grundskolers hjemmesider og vedtægter, herunder særligt deres egen beskrivelse af værdigrundlag. Sidstnævnte datakilde giver oplysninger om, hvilken type af fri grundskole der er tale om. Derudover benyttes registerdata om de tilsynsførende og deres tilknytninger til skolerne.

2.1 De frie grundskoler

De selvevaluerende frie grundskoler ligner de øvrige frie grundskoler, men er lidt større og ældre

Tabel 2.1 indeholder en karakteristik af de frie grundskoler opdelt på skoler med ordningen med tilsynsførende og skoler med ordningen med selvevaluering.

Tabel 2.1 De frie grundskoler i Danmark

	Skoler med certificerede tilsynsførende	Skoler med selvevaluering
Antal skoler	512	31
Elevtal (Gennemsnit) [Median]	215 elever [170 elever]	358 elever [262 elever]
Grundlagt (Gennemsnit) [Median]	1964 [1983]	1950 [1961]

Note: Elevtal er opgjort på baggrund af skoleåret 2017/18, mens øvrige oplysninger er opgjort pr. februar 2019.

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler og egne beregninger.

Der er i alt identificeret 543 frie grundskoler i Danmark. Af disse er 512 tilknyttet ordningen med certificerede tilsynsførende, mens 31 har valgt ordningen med selvevaluering.

De frie grundskoler har en gennemsnitlig størrelse på 220 elever, hvilket dækker over, at skoler, der benytter ordningen med selvevaluering, i gennemsnit er større end skoler, der benytter ordningen med tilsynsførende. Dette tal er dog i høj grad drevet af enkelte skoler, der er betydeligt større end det øvrige gennemsnit. Dette afspejles i den store forskel mellem gennemsnittet på 358 elever og medianen på 262 elever.

Samtidig ses det, at skoler, der benytter selvevaluering, er en anelse ældre end skoler, der har valgt ordningen med tilsynsførende. Skoler, der benytter selvevaluering, er i gennemsnit grundlagt for 69 år siden, mens skoler, der benytter ordningen med tilsynsførende, er grundlagt for 55 år siden. Her gælder tillige, at forskellen i høj grad skal tilskrives, at enkelte skoler er grundlagt for mere end 125 år siden, hvilket gør skolerne betydeligt ældre end det øvrige gennemsnit.

2.1.1 Typer af frie grundskoler

I undersøgelsen er samtlige frie grundskoler blevet karakteriseret. Formålet er at give et overblik over den samlede population af frie grundskoler i Danmark, hvilket er nødvendigt for at kvalificere analysen af forskellene mellem skoler under ordningen med tilsyn og skoler under ordningen med selvevaluering, samt for at afdække mønstre og tendenser mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, som fører tilsyn med dem.

Kodestrategien er fremlagt i sin helhed i Bilag 1, men forklares kort i boksen herunder.

Grundlag for kodning

For at afdække de frie grundskolers værdigrundlag har VIVE gennemført en kvantitativ indholdskodning af de frie grundskolers hjemmesider. Hver enkelt skoles kodning baserer sig på en samlet, faglig vurdering og helhedsbetragtning. Hjemmesidekodningen fokuserer på eksplicite, positive markører, modsat implicite, negative markører ved de frie grundskoler. Det vil sige, at en skole kun tildeles et karakteristika, hvis de eksplicit beskriver det på deres hjemmeside. Det kan betyde, at skoler, der reelt har karakteristika, ikke afdækkes med denne metode, da det ikke fremgår af hjemmesiden. Det kan eksempelvis være en Grundtvig-Koldsk skole, som ikke eksplicit nævner det. I kodningen har 81 skoler ikke kunnet karakteriseres.

Ifølge § 5 i 'Bekendtgørelsen om Vedtægter for Friskoler og Private Grundskoler' skal de frie grundskolers værdigrundlag oplyses i de frie grundskolers vedtægter. Af 'Lov om Gennemsigtighed og Åbenhed i Uddannelserne mv.' er det endvidere fastsat, at de frie grundskoler skal oplyse deres vedtægter på skolernes hjemmesider. Derfor fokuseres der på vedtægterne. I tillæg til skolens vedtægter inddrages andre dele af hjemmesiderne, hvor de eksplicit og entydigt nævner forhold, som kan afgøre skolens type eller værdigrundlag, eksempelvis i beskrivelserne af hverdagen på skolen eller af måden, de bærende værdier præsenteres på.

Kodestrategien tillader, at hver skole kodes med flere overordnede temaer og specificerer samtidig disse i en række gensidigt udelukkende underkoder, hvor det er relevant. For definition og eksemplificering af de enkelte koder henvises til Bilag 1, herunder særligt Bilagstabel 1.5. Bemærk, at overkoderne *ikke* er gensidigt udelukkende. Derfor vil det samlede antal overkoder *ikke* summere til 543. For de enkelte underkoder gælder det omvendt, at disse summerer til overkodens værdi, da disse netop *er* gensidigt udelukkende.³

³ I få tilfælde er enkelte skoler alene kodet på overkoden, men ikke på nogen af de gensidigt udelukkende underkoder, eksempelvis en skole, der tilbyder modersmålsundervisning uden at angive sproget. I de få tilfælde summerer underkoderne ikke til overkodens værdi.

Over- og underkoder fremgår af Tabel 2.2, hvor antallet af koder også står anført.

Tabel 2.2 Kortlægning af de frie grundskoler

Overkode	Eventuelle	Ordningen med tilsynsførende	Ordning med selvevaluering	I alt
Grundtvig-Koldsk Skole	-	138	0	138
Privat-/realskole	-	167	26	193
Lilleskole	-	56	0	56
Skole med særlig pædagogisk retning		36	2	38
	Steiner	14	0	14
	Montessori	1	0	1
	Freinet	4	0	4
	Andre	17 **	2 *	19
Religiøs skole		123	9	132
	Protestantiske og øvrige kristne	83	4	87
	Katolsk	17	5	22
	Muslimsk	17	0	17
	Jødisk	1	0	1
	Scientology	4	0	4
Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk		52	0	52
	Tysk mindretalsskole	14	0	14
	Øvrig vestlig	17	0	17
	Øvrig ikke-vestlig	17	0	17
	Kombinationer/Andre	4 ***	0	4
Kostskole	-	9	2	11
Prøvefri skole	-	46	1	47
Øvrige skoler	-	78 ****	3	81

Note: * = En skole definerer sig selv som Tvind-skole, og en er en såkaldt kunstskole. ** = Dækker over en række alternative uspecificerede pædagogiske elementer herunder bl.a. to musikskoler, to friluftsskoler og tre idrætsskoler. *** = En skole er tysk/fransk, mens to andre tilbyder russisk eller bosnisk i kombination med flere mellemøstlige sprog. **** = Ganske få har her et eksplicit formål, der tælles således to skoler for højtbegavede børn samt en enkelt specialskole.

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler samt VIVEs hjemmesiddekodning.

193 eller godt en tredjedel af Danmarks frie grundskoler karakteriseres som enten privat- eller realskole. Derpå følger de Grundtvig-Koldske, der optræder 138 gange, og dernæst de religiøse skoler, der optræder 132 gange. De religiøse kan endvidere deles op på 87 protestantiske og øvrige kristne, 22 katolske, 17 muslimske, en enkelt jødisk samt 4 scientology skoler.

56 skoler klassificeres som lilleskoler, og 52 skoler er karakteriseret ved at tilbyde modersmålsundervisning i andet end dansk. De tyske mindretalsskoler udgør 14 af disse. Til de 17 øvrigt vestlige skoler hører et flertal internationale skoler med engelsk som hovedsprog, mens 2 skoler klassificeres som franske, og en enkelt skole tilbyder modersmålsundervisning i polsk. På de 17 skoler, der falder i kategorien 'øvrig ikke-vestlig', udgør arabisk det mest udbredte sprog efterfulgt af tyrkisk, somali og pakistansk. Endelig klassificeres 4 skoler som kombinationer, idet én skole er tysk og fransk, mens 2 skoler både tilbyder slaviske sprog som russisk eller bosnisk i samspil med mellemøstlige sprog, samt en enkelt skole, der ikke specificerer, hvilke sprog de tilbyder modersmålsundervisning i. 11 skoler tilbyder kostskolepladser, og 47 skoler er prøvefrie.

Selvevaluerende skoler er typisk privat-/realskoler og ofte kristne

Ser vi på tværs af skoler, der benytter ordningen med selvevaluering, og skoler, der benytter ordningen med tilsynsførende, træder en række forskelle frem. Først og fremmest viser analysen, at samtlige skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk, alle er tilknyttet ordningen med tilsynsførende. Det samme gælder for 36 ud af 38 skoler med særlig pædagogisk retning samt det store flertal af religiøse skoler. Det ses i midlertidig samtidig, at en relativt stor andel af de katolske skoler har valgt ordningen med selvevaluering.

Skolerne, der benytter selvevaluering, er hyppigere privat-/realskoler. Mens der aktuelt ikke er nogen af disse, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk, synes de dog hyppigere at have et kristent værdigrundlag. 5 katolske skoler ud af 22 i alt har valgt ordningen med selvevaluering, ligesom 4 protestantiske og øvrige kristne også har – dog ud af i alt 87.

2.2 Bestanden af certificerede tilsynsførende

Ordningen med tilsynsførende fungerer på den måde, at skolens bestyrelse og forældrekreds vælger deres tilsynsførende blandt gruppen af certificerede tilsynsførende. De tilsynsførende kan af forældrekredsen vælges for en valgperiode af højst 2 år ad gangen og kan ikke være tilknyttet skolen i mere end 6 år inden for en periode på 11 år. Skolerne registrerer i Tilsynsportalen, hvilken tilsynsførende forældrekredsen på skolen har valgt som tilsynsførende, og for hvilken valgperiode.

Tabel 2.3 viser den aktuelle⁴ bestand af tilsynsførende samt tilsynsførende, der aktuelt fører tilsyn med en eller flere skoler.

Tabel 2.3 Bestanden af tilsynsførende i Danmark

	Samlet bestand af tilsynsførende	Tilsynsførende, som aktuelt fører tilsyn
Antal certificerede tilsynsførende	364	237
Alder (gennemsnit)	60,3 år [63,4 år]	62,1 år [64,7 år]
Skoler tilknyttet (gennemsnit)	1,4 skoler [1 skole]	2,2 skoler [2 skoler]
Tilbageværende certificering	2,6 år [2,6 år]	2,6 år [2,6 år]

Note: Kun frie grundskoler, der har valgt ordningen med tilsynsførende (512 af 543), indgår i opgørelsen. De 31 skoler, der har valgt ordningen med selvevaluering, er således ikke indeholdt i ovenstående.

Kilde: Register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende samt register med aktive tilknytninger mellem tilsynsførende og frie grundskoler. Egne beregninger.

Der er 364 certificerede tilsynsførende i Danmark. Heraf står 237 anført som tilsynsførende på mindst én skole, hvilket efterlader 127 eller lidt over en tredjedel som potentielle tilsynsførende, som altså er certificeret uden at føre tilsyn med en skole i øjeblikket. Samlet set betyder det, at der totalt er 1,4 frie grundskoler pr. tilsynsførende i Danmark eller 2,2 skoler pr. tilsynsførende, som aktuelt fører tilsyn.

Samtidig viser opgørelsen, at den gennemsnitlige tilsynsførende er 60,3 år gammel, hvilket dog er en smule højere (62,1 år), hvis man kun ser på tilsynsførende, som aktuelt fører tilsyn. Disse tal dækker samtidig nogen grad af aldersmæssig spredning, idet 14 tilsynsførende er under 45 år, og

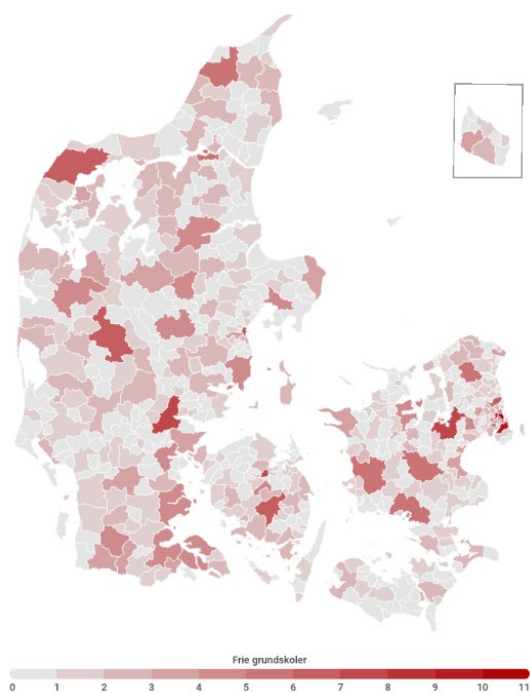
⁴ Opgjort februar 2019.

5 tilsynsførende er over 75 år. Den gennemsnitlige tilsynsførende i Danmark er således ældre end gennemsnitsdanske 41,1 år.⁵

Endelig ses det, at de tilsynsførende i gennemsnit har 2,6 år tilbage af deres 5-årige certificering. På baggrund af ovenstående vurderes det umiddelbart, at bestanden af tilsynsførende på kort sigt er tilstrækkelig.

I Figur 2.1 ses et kort over de frie grundskolers placering og i Figur 2.2 over de certificerede tilsynsførendes placering.

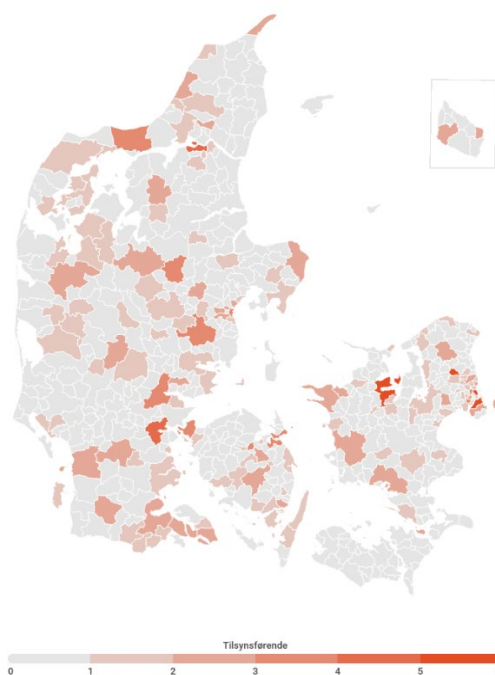
Figur 2.1 Hvor ligger de frie grundskoler?

Note: Figuren viser landets 543 frie grundskolers geografiske placering ud fra postnumre.

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler.

Figur 2.2 Hvor bor de tilsynsførende?

Note: Figuren bygger på aggregerede data over landets 237 aktive tilsynsførende.

Kilde: Register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende.

De frie grundskoler ligger jævnt spredt over hele landet. Der er dog større koncentration i landets yderområder samt i de største byer. De tilsynsførende er også jævnt fordelt over hele landet med få undtagelser. Mere konkret peger opgørelsen på, at de tilsynsførende er bosat i alle dele af landet, dog bør det fremhæves, at der ikke bor tilsynsførende på Lolland, Falster og Møn samt på visse småøer. Dette forbehold rykker dog ikke ved en samlet vurdering af, at de tilsynsførende i tilfredsstillende grad er repræsenteret på tværs af landet, hvorfor geografiske hensyn ikke umiddelbart kan rejse tvivl ved tilstrækkeligheden af bestanden af de tilsynsførende.

Overordnet underbygger det vurderingen af, at bestanden af certificerede tilsynsførende er tilstrækkelig.

⁵ Danmarks Statistik. Opgjort 1/1-2019.

2.3 Mønstre og tendenser mellem tilsynsførende og typer af frie grundskoler

Dette afsnit analyserer, hvilke mønstre og tendenser der er blandt de aktive tilsyn mellem bestemte typer af frie grundskoler og de certificerede tilsynsførende, som fører tilsynet med dem. Formålet med denne analyse er at belyse, i hvilken grad de tilsynsførende tenderer mod at føre tilsyn på de samme typer af frie grundskoler.

Tendenserne, som afdækkes via de kvantitative mål for netværksstyrke, siger intet om hensigtsmæssigheden af tætte samarbejder mellem bestemte typer af frie grundskoler og de tilsynsførende, der fører tilsyn med dem. Analysen kan kun dokumentere styrken af sammenhængene.

Af de 512 skoler med ordningen med tilsynsførende indgår 484 i mønsteranalysen som skoler, der kan udregnes netværksstyrke for. Det vil altså sige, at 28 skoler udgår af denne analyse, da VIVE ikke har oplysninger om tilsynsførende på disse skoler.⁶ De indgår dog fortsat i beregningerne for de 484 skoler, idet kategoriseringen af dem fortsat er gyldig, og beregninger foretages dermed op imod samtlige 512 skoler. Der er derfor – for nogle skoletyper – forskelle mellem antallet af skoler i tabel 2.2 og antallet af skoler i tabellerne i dette afsnit.

Til at belyse, i hvilket omfang der kan spores tendenser og mønstre mellem tilsynsførende og bestemte typer af frie grundskoler, udledes i boksen herunder tre forskellige kvantitative mål for styrken af netværket mellem de frie grundskoler under ordningen med certificeret tilsynsførende, og de tilsynsførende, der fører tilsyn med dem.

Årsagen til, at VIVE har beregnet tre forskellige mål, er, at der ikke eksisterer én anerkendt metode til denne type af analyse, hvorfor valg af metode har betydning for styrken af netværket inden for de enkelte skoletyper. Ved at anvende tre separate metoder tydeliggøres forskelle og ligheder på tværs af resultaterne.

Efter boksen gennemgås resultaterne for hver metode særskilt, hvorefter et sammenfattende afsnit ser på tværs af de tre metoder.

Metode – tre forskellige kvantitative mål for styrken af netværk

1. Gennemsnitligt antal skoler pr. tilsynsførende inden for skoletypen:

Metoden er baseret på et simpelt gennemsnit af antallet af skoler pr. tilsynsførende inden for hver skoletype.

$$\text{Netværksstyrke 1} = \frac{\text{Samlet antal skoler med bestemt karakteristika}}{\text{Samlet antal tilsynsførende tilknyttet skoletypen}}$$

2. Andel skoler af bestemte typer hos de tilsynsførende sammenholdt med det samlede antal skoler:

Metoden er baseret på en beregning af, hvor stor en andel en specifik type af skoler udgør af den samlede pulje skoler, de tilknyttede tilsynsførende fører tilsyn med.

$$\text{Netværksstyrke 2} = \frac{\text{Samlet antal skoler med bestemt karakteristika}}{\text{Samlet antal skoler, som de tilsynsførende er tilknyttet}} \times 100$$

⁶ Det drejer sig eksempelvis om skoler, der siden hen er lukkede, fusionerede eller sat under skærpet tilsyn af Undervisningsministeriet (hvorfor den tilsynsførendes tilsyn med skolen ophæves).

Metode – tre forskellige kvantitative mål for styrken af netværk

Brøkens tæller defineres ved antallet af skoler med en given karakteristika, mens brøkens nævner udspringer af en simpel optælling af, hvor mange skoler, disse skolers tilsynsførende totalt fører tilsyn med. Brøken ganges herefter med 100 af formidlingshensyn, hvorfor værdien antager værdier mellem 0 og 100, hvor 100 indikerer, at de tilsynsførende på en given skoletype udelukkende fører tilsyn med skoler med netop dén karakteristika.

3. Faktisk fordeling af tilsynsførende sammenholdt med en beregnet sandsynlighed:

Metoden er baseret på forskellen mellem den beregnede sandsynlighed for at føre tilsyn med mere end én skole af samme slags, sammenholdt med den faktiske fordeling blandt de tilsynsførende⁷.

$$\text{Netværksstyrke 3} = \frac{\text{Faktisk fordeling}}{\text{Beregnet sandsynlighed}}$$

- Den 'beregnete sandsynlighed' bygger på en antagelse om, at alle skoler fordeles simpelt tilfældigt blandt alle aktive tilsynsførende uden hensyntagen til geografi eller krav til specialcertificeringer. Det vil sige, at hvis du har én skole af en bestemt type, hvad er så sandsynligheden for, at skole nummer to er samme skoletype, hvis man vælger tilfældigt blandt hele puljen af frie grundskoler. Dette gør målet en anelse kunstigt, men inddrager til gengæld hele populationen af såvel skoler som tilsynsførende i beregningerne.
- Den 'faktiske fordeling' viser, at hvis du har én skole af en bestemt skoletype, hvor stor en andel af skole nummer to er så faktisk af samme skoletype.

⁷ Det skal bemærkes, at skoler, hvor der kun er identificeret én enkelt af typen (Montessoriskoler samt jødiske skoler), resulterer i værdien 0,0, da der ikke er andre mulige skoler af samme type, der kan vælges.

2.3.1 Metode 1: Gennemsnitligt antal skoler pr. tilsynsførende inden for skoletypen

Tabel 2.4 indeholder en oversigt over styrken af samtlige netværk udregnet med metode 1.

Tabel 2.4 Gennemsnitligt antal skoler pr. tilsynsførende

Overkode	Eventuelle underkoder	Skoler	Unikke tilsynsførende	Netværksstyrke ₁
Grundtvig-Koldsk skole	-	130	89	1,5
Privat-/realskole	-	160	102	1,6
Lilleskole	-	51	35	1,6
Skole med særlig pædagogisk retning		35	29	1,2
	Steiner	14	9	1,6
	Montessori	1	1	1,0
	Freinet	4	4	1,0
	Andre	16	15	1,1
Religiøs skole		116	82	1,4
	Protestantiske og øvrige kristne	79	61	1,3
	Katolsk	15	12	1,3
	Muslimsk	16	12	1,3
	Jødisk	1	1	1,0
	Scientology	4	4	1,0
Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk		48	29	1,7
	Tysk mindretalsskole	13	3	4,3
	Øvrig vestlig	16	14	1,1
	Øvrig ikke-vestlig	15	11	1,4
	Kombinationer/Andre	4	3	1,3
Kostskole	-	8	8	1,0
Prøvefri skole	-	45	36	1,3

Note: Det gennemsnitligt antal skoler pr. tilsynsførende er fundet ved at dele en given skoletype med det unikke antal tilsynsførende på den givne skoletype.

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler, VIVEs hjemmesidekodning, register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende samt register med aktive tilknytninger mellem tilsynsførende og frie grundskoler. Egne beregninger.

Særligt de tyske mindretalsskoler er her karakteriseret af et stærkt netværk med 4,3 tyske skoler pr. tilsynsførende. Dette tal dækker dog over, at én enkelt tilsynsførende aktuelt fører tilsyn med 10 tyske mindretalsskoler.⁸ For alle øvrige skoletyper gælder det, at de tilsynsførende i gennemsnit fører tilsyn med mellem 1 og 1,6 skoler af samme type.

⁸ Der er givet dispensation hertil, da det normale maksimale antal er 5 skoler. Desuden kræver tilsyn med disse skoler specialcertificering.

2.3.2 Metode 2: Andel skoler af bestemte typer hos de tilsynsførende sammenholdt med det samlede antal skoler

Tabel 2.5 indeholder en oversigt over styrken af samtlige netværk udregnet med metode 2.

Tabel 2.5 Andel skoler af bestemte typer hos de tilsynsførende sammenholdt med det samlede antal skoler

Overkode	Eventuelle underkoder	Skoler	Samlet antal skoler, disse skolers tilsynsførende fører tilsyn på	Netværksstyrke ₂
Grundtvig-Koldsk skole	-	130	220	60
Privat-/realskole	-	160	270	60
Lilleskole	-	51	96	53
Skole med særlig pædagogisk retning		35	79	44
	Steiner	14	16	88
	Montessori	1	3	33
	Freinet	4	13	31
	Andre	16	47	34
Religiøs skole		116	184	63
	Protestantiske og øvrige kristne	79	142	56
	Katolsk	15	35	43
	Muslimsk	16	31	52
	Jødisk	1	3	33
	Scientology	4	8	50
Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk		48	89	54
	Tysk mindretalsskole	13	16	81
	Øvrig vestlig	16	45	36
	Øvrig ikke-vestlig	15	29	52
	Kombinationer/Andre	4	6	67
Kostskole	-	8	18	44
Prøvefri skole	-	45	85	53

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler, VIVEs hjemmesidekodning, register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende samt register med aktive tilknytninger mellem tilsynsførende og frie grundskoler. Egne beregninger.

Til at illustrere, hvordan værdierne er fremkommet, kan de tyske mindretalsskoler anvendes som eksempel. Her ses det, at tre tilsynsførende fører tilsyn med de i alt 13 tyske mindretalsskoler, som indgår i denne netværksanalyse. De tre tilsynsførende fører i alt tilsyn med 16 skoler (både tyske og ikke tyske skoler). Værdien bliver derfor som følger:

$$\frac{13}{16} \times 100 = 81$$

Altså peger opgørelsen på, at for en tilsynsførende på en tysk mindretalsskole gælder det, at godt 81 % af de skoler, den tilsynsførende samlet set fører tilsyn på, er tyske.

Værdierne svinger mellem 31 og 88. De tættest forbundne netværk med denne metode er Steinerskoler, de tyske mindretalsskoler og herpå den samlede gruppe af religiøse skoler, de Grundtvig-Koldske skoler samt privat-/realskolerne, alle med værdier på over 60.

2.3.3 Metode 3: Sammenligning af den faktiske fordeling af tilsynsførende med den beregnede sandsynlighed

Et forbehold til metode 1 og metode 2 er, at netværksstyrken ikke tager højde for det samlede antal skoler inden for den enkelte skoletype. Det vil med andre ord sige, at værdien ikke er korrigeret ud fra, hvor 'nemt' det er at støde på en skole med en given karakteristika. Eksempelvis er de Grundtvig-Koldske eller privat-/realskoler relativt højt placeret i metode 1 og 2, hvilket ikke nødvendigvis skyldes, at de tilsynsførende fortrinsvis søger at føre tilsyn på disse skoletyper, men snarere, at det er mere sandsynligt at støde på denne type skole.

En tredje måde at opstille et udtryk for netværksstyrken er derfor at undersøge den beregnede sandsynlighed for at føre tilsyn med mere end én skole af samme slags, sammenholdt med den faktiske fordeling.

Tabel 2.6 indeholder en oversigt over styrken af samtlige netværk udregnet med metode 3.

Tabel 2.6 Beregnet sandsynlighed og faktisk fordeling

Overkode	Eventuelle	Beregnet sandsynlighed for mere end en skole af samme type	Faktisk fordeling for mere end en skole af samme type	Netværksstyrke ₃
Grundtvig-Koldsk skole	-	25,2 %	46,1 %	1,8
Privat-/realskole	-	31,1 %	56,9 %	1,8
Lilleskole	-	9,8 %	45,7 %	4,7
Skole med særlig pædagogisk retning		6,7 %	20,7 %	3,1
	Steiner	2,5 %	55,6 %	21,8
	Montessori	0,0 %	0,0 %	0,0
	Freinet	0,6 %	0,0 %	0,0
	Andre	2,9 %	6,7 %	11,4
Religiøs skole		22,5 %	41,5 %	1,8
	Protestantiske og øvrige kristne	15,3 %	29,5 %	1,9
	Katolsk	2,7 %	25,0 %	9,1
	Muslimsk	2,9 %	33,3 %	11,4
	Jødisk	0,0 %	0,0 %	0,0
	Scientology	0,6 %	0,0 %	0,0
Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk		9,2 %	65,5 %	7,1
	Tysk mindretalsskole	2,3 %	333,3 %	141,9
	Øvrig vestlig	2,9 %	14,3 %	4,9
	Øvrig ikke-vestlig	2,7 %	36,4 %	13,3
	Kombinationer/Andre	0,6 %	33,3 %	56,8
Kostskole	-	1,4 %	0,0 %	0,0
Prøvefri skole	-	8,6 %	25,0 %	2,9

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler, VIVEs hjemmesidekodning, register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende samt register med aktive tilknytninger mellem tilsynsførende og frie grundskoler. Egne beregninger.

Til at illustrere, hvordan værdierne er fremkommet, kan de Grundtvig-Koldske skoler anvendes som eksempel: Først bestemmes den beregnede sandsynlighed for at blive tilknyttet *endnu* en skole med samme karakteristika, givet en simpel tilfældig tildeling af skoler til de tilsynsførende. For de Grundtvig-Koldske er dette tal 25,2 %, hvilket fremkommer af nedenstående brøk:

$$\frac{\text{Antallet af skoler med en given karakteristika} - 1}{\text{Resterende antal skoler, der skal fordeles} - 1} \rightarrow \frac{130 - 1}{512 - 1} = 25,2\%$$

Hernæst bestemmes den faktiske fordeling af skoler med en given karakteristika blandt de tilsynsførende ved følgende brøk:

$$\frac{\text{Samlet antal skoler med bestemt karakteristika}}{\text{Samlet antal tilsynsførende tilknyttet skoletypen}} - 1 \rightarrow \frac{130}{89} - 1 = 46,1\%$$

I en langtøbsbetragtning vil 46,1 % af de tilsynsførende på de Grundtvig-Koldske skoler altså i praksis føre tilsyn med endnu én Grundtvig-Koldsk skole.

Netværksstyrken på 1,8 udregnes ved at dividere de to værdier med hinanden og er dermed forholdet mellem den forventede andel af tilsynsførende på de Grundtvig-Koldske skoler, der er tilknyttet mere end én Grundtvig-Koldsk skole, og den faktiske andel af tilsynsførende på de Grundtvig-Koldske skoler, der (i en langtøbsbetragtning) fører tilsyn med mere end én Grundtvig-Koldsk skole. Med andre ord overstiger den faktiske fordeling af mere end én Grundtvig-Koldsk skole den beregnede sandsynlighed med 1,8 gange. Dermed ses det, at den faktiske fordeling af skolerne munder ud i næsten dobbelt så høj sandsynlighed for at føre tilsyn med mere end én Grundtvig-Koldsk friskole, end den simpelt tilfældige fordeling havde forventet.

For stort set alle skoletyper gælder det, at den faktiske fordeling af skolerne mellem de tilsynsførende og hyppigheden for at have to skoler med ens karakteristika kraftigt overstiger den beregnede sandsynlighed ved en simpelt tilfældig fordeling af skolerne. Det betyder med andre ord, at der eksisterer netværk inden for næsten hver skoletype.

Styrken af netværket varierer på tværs af skoletyper. Blandt de skoletyper, der med denne metode har den stærkeste netværksstyrke, ses, som tidligere, at de tyske mindretalsskoler og Steinerskolerne har de stærkeste netværk. Derefter kommer skoler med særlige pædagogiske retninger, de muslimske skoler og de skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i øvrige ikke-vestlige sprog.⁹ For disse gælder, at den faktiske fordeling overstiger de forventede sandsynligheder med mere end 10 gange. Den helt store højdespringer er dog også her de tyske mindretalsskoler, hvor den faktiske fordeling overstiger den forventede med næsten 142 gange, hvilket skyldes, at tilsynet med de 14 skoler er fordelt på tre tilsynsførende, hvoraf én af de tilsynsførende alene står for tilsynet på 10 af skolerne.

Der ses særligt store, relative forskelle især blandt relativt små grupper af skoler, hvor selv små afvigelser i absolutte tal kan føre til store forskydninger i de relative forhold.

2.3.4 Styrken af netværk

På tværs af de tre metoder ses nogle overordnede konklusioner vedrørende netværket blandt de frie grundskoler og de tilsynsførende.

Der kan identificeres systematiske mønstre og tendenser i netværkene

For det første må det således overordnet konkluderes, at der i nogen grad kan spores en tendens til, at de tilsynsførende knytter sig stærkere til visse typer af grundskoler end andre. Det vil sige, at der generelt kan spores netværk inden for skoletyperne – og at tilknytningen ikke ser ud til at være tilfældig.

⁹ Der er et stort, naturligt overlap mellem de muslimske skoler og de skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i ikke-vestlige sprog, hvorfor det også er forventet, at de vil have en netværksstyrke, der ligner hinanden.

Særligt tyske mindretalsskoler og Steinerskolerne har stærke netværk, i nogen grad også de religiøse skoler

For det andet, så er der skoletyper, hvor man kan se, at der på tværs af de tre metoder fremstår et stærkt netværk sammenlignet med de øvrige skoletyper. Det gælder særligt netværket inden for de tyske mindretalsskoler og Steinerskolerne, hvor netværket er stærkt i alle tre beregninger. Ligeledes har de religiøse skoler som en samlet enhed stærke netværk i både metode 1 og 2, mens de katolske og muslimske skoler har stærke netværk i metode 3. Omvendt ses det, at skoletyper som de Grundtvig-Koldske og privat/realskolerne fremstår med stærke netværk i metode 1 og 2, mens de grundet deres store andel af det samlede antal frie grundskoler ikke har en høj styrke i metode 3.

Netværksstyrken varierer ikke kun mellem skoletyper, men også mellem metoder

For det tredje ses det, at styrken af disse netværk ikke kun varierer på tværs af skoletyper, men også delvist på tværs af metodevalg. Det er derfor for flere skoletyper vanskeligt at vurdere den korrekte styrke på netværket.

Netværksstyrke kan ikke benyttes til at vurdere hensigtsmæssigheden af netværkene

For det fjerde kan der, som allerede nævnt, ikke konkluderes på, hvorvidt disse mønstre er hensigtsmæssige eller ej.

3 Processerne og arbejdsgangene for de tilsynsførende og de frie grundskoler med ordningen med tilsyn

Dette kapitel svarer på, hvad der karakteriserer processerne og arbejdsgangene forbundet med ordningen med tilsynsførende. Det drejer sig både om de tilsynsførendes egne arbejdsprocesser såvel som samarbejdet med de frie grundskoler, der har valgt ordningen med tilsyn.

Kapitlet er delt op i seks afsnit om henholdsvis uddannelse og (gen)certificering som tilsynsførende, valg af tilsynsførende, tilsynsbesøg, udfordringer som tilsynsførende, tilsynserklæringen og synet på ordningen med tilsynsførende og rollen som tilsynsførende.

3.1 Uddannelse og (gen)certificering som tilsynsførende

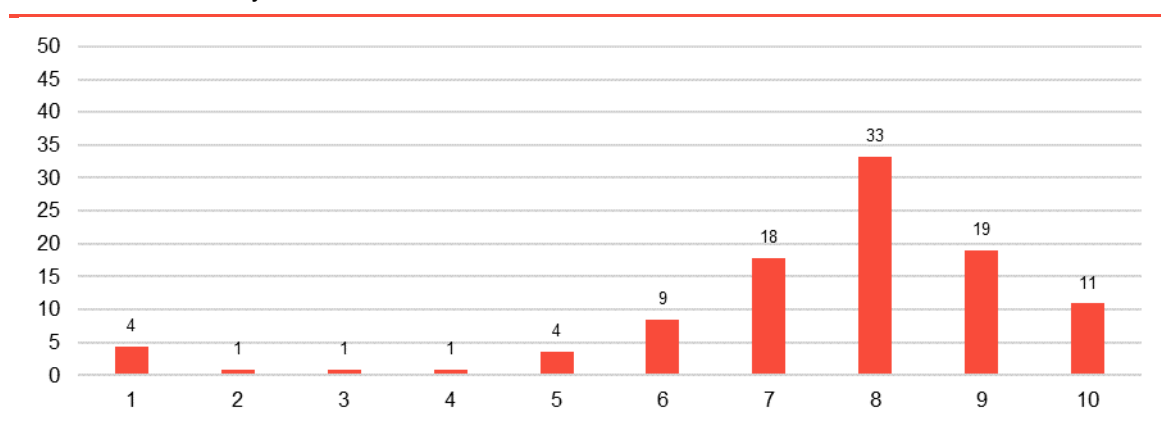
De tilsynsførende opnår deres certificering via en obligatorisk certificeringsuddannelse. Ordningen blev introduceret første gang i 2010 og er siden da revideret. Uddannelsen gælder i 5 år, hvorefter man som tilsynsførende skal gennemgå et kortere gencertificeringskursus af én dags varighed. Dette afsnit svarer konkret på:

- Hvordan oplever de tilsynsførende certificeringsuddannelsen?
- Hvordan oplever de tilsynsførende muligheden for gencertificeringskursus efter 5 år?
- Vurderer de tilsynsførende, at den 5-årige periode mellem certificering og gencertificering er passende, eller har de behov for supplerende faglig opdatering?

Certificeringsuddannelsen vurderes positivt af de tilsynsførende

Figur 3.1 viser de tilsynsførendes vurdering af certificeringsuddannelsen på en skala fra 1-10.

Figur 3.1 Besvarelser på spørgsmålet: På en skala fra 1-10, hvor 10 er det bedst mulige, og 1 er det dårligst mulige, hvordan vil du så overordnet vurdere certificeringsuddannelsen som tilsynsførende? Procent.

Note: N = 247.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Størstedelen af de tilsynsførende vurderer certificeringsuddannelsen som god. 90 % af de tilsynsførende giver uddannelsen en vurdering, der er over middel (6-10), mens kun 10 % giver uddannelsen en vurdering, der er under middel (1-5). Det hyppigste svar er værdien '8', som en tredjedel

af de tilsynsførende har givet. Størstedelen af de resterende besvarelser – 57 % – fordeler sig på de omkringliggende værdier over middel.

De kvalitative interview underbygger de tilsynsførendes positive vurdering af uddannelsen i spørgeskemaundersøgelsen. Størstedelen af de interviewede mener dog, at der ikke er noget afgørende nyt for dem, som de ikke vidste i forvejen. Dét er dog primært en konsekvens af deres erfaring og af, at de løbende sætter sig ind i udviklingen på området, snarere end på grund af mangler ved selve kurset. Den positive pointe, som flest tilsynsførende fremhæver konsekvent, angår muligheden for at drøfte tilsynsarbejdet i netværk med andre tilsynsførende og med de kursusansvarlige. Enkelte tilsynsførende vurderer derudover, at drøftelserne – og kurset generelt – først og fremmest er nyttigt for andre tilsynsførende med begrænset erfaring.

Gencertificeringskurset opleves som medvirkende til at sikre løbende faglig opdatering

Tilsynsførende skal gencertificeres efter 5 år for at bidrage til deres løbende opdatering. De tilsynsførende, som i de kvalitative interview er mindst positive over for certificeringsuddannelsen, vurderer det senere gencertificeringskursus meget positivt. Forskellen mellem den moderate vurdering af certificeringsuddannelsen og den positive vurdering af gencertificeringskurset begrundes med to forskellige forhold. For det første er uddannelsen blevet generelt forbedret. Det gælder særligt anbefalingerne til tilsynet, som vurderes at være blevet mere systematiske. For det andet påskønnes de nye elementer og moduler omkring demokratisk dannelse, frihed og folkestyre og ligestilling. Det er emner, som kan være sværere at vurdere lige så entydigt som de rent faglige og didaktiske forhold på skolen. De to citater herunder udtrykker det positive syn på forandringerne, som de baserer på den forskel, de oplever mellem certificeringsuddannelsen og gencertificeringskurset:

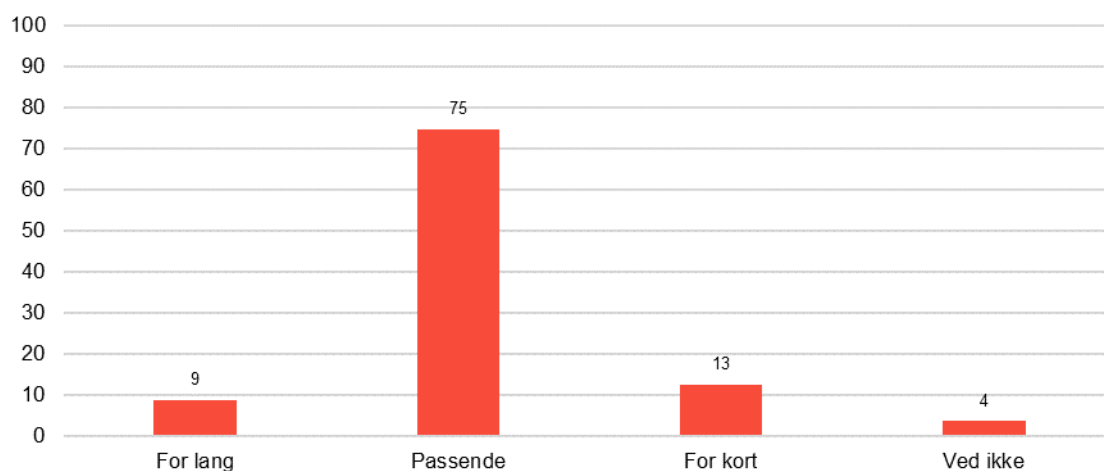
[Om gencertificeringskurset]: Nu er der mange flere anbefalinger til, hvordan man skal kigge på en skole, og råd og vejledning til den tilsynsførende. Det er sat i system, så man kan tilse en skole ud fra den. Der er meget klarere rammer og forklaring af, hvad tilsynet egentlig er. (Tilsynsførende 10).

Gencertificering var bedre [end certificeringsuddannelsen], nye dimensioner med demokratisk dannelse og ligestilling og så videre. Det er netop det, der er vanskeligt at føre tilsyn med. Alt det faglige er forholdsvis målbart, mens det med dannelse er mindre målbart. (Tilsynsførende 4).

Den 5-årige periode mellem certificering og gencertificering er passende – såfremt man aktivt holder sig opdateret

Længden på perioden mellem certificeringsuddannelsen og gencertificeringskurset er et vigtigt element i vurderingen af, hvorvidt de tilsynsførende er i stand til at følge med de løbende ændringer og fortsat udføre tilsynet efter de gældende regler. Langt størstedelen af de tilsynsførende vurderer den 5-årige certificeringsperiode som 'Passende'. Figur 3.2 viser, at 75 % giver denne vurdering, mens 9 % mener, perioden er 'For lang', og 13 % mener, den er 'For kort'.

Figur 3.2 Besvarelser på spørgsmålet: Som tilsynsførende skal man gencertificeres hver femte år. Hvad mener du om længden på denne periode? Vælg den svarmulighed, der passer bedst: Procent.

Note: N = 246.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Størstedelen af de tilsynsførende, som vurderer, at den 5-årige periode er 'Passende', beskriver, at det er passende i forhold til at blive opdateret på ændringer, nye regler og ny viden og lovgivning på området.¹⁰ De tilsynsførende vurderer således generelt set, at de under den 5-årige periode er fagligt opdateret og i stand til at varetage tilsynet.

Det er dog en væsentlig pointe, at man som tilsynsførende er nødt til selv at gøre noget aktivt for at sikre sig, at man er fagligt opdateret. Det nævnes både af tilsynsførende, som vurderer, at perioden er 'For kort', og af tilsynsførende, som vurderer, at perioden er 'Passende', ligesom det også kommer frem i de kvalitative interview. En tilsynsførende begrundet eksempelvis behovet for selvstændig opdatering som en nødvendighed for at kunne udføre et ordenligt tilsyn:

Men helt generelt er man nødt til at holde sig opdateret på hele området, fordi der sker så meget. Og det er man nødt til at være, hvis man skal lave et tilsyn, man kan være bekendt. (Tilsynsførende 6)

Det er således ikke nok med certificeringsuddannelsen alene, såfremt man som tilsynsførende skal holde sig fagligt opdateret. Størstedelen af de tilsynsførende vurderer dog ikke, at en forkortelse af perioden mellem certificeringsuddannelsen og gencertificeringskurset er svaret på behovet for faglig opdatering. Blandt gruppen af tilsynsførende, der mener, at perioden er 'Passende', giver flere udtryk for, at det er nødvendigt at få erfaringer med tilsynet, så viden balanceres med praksis. Det udtrykkes eksempelvis som, at tilsynet skal have "rum til at fungere i praksis", og at man som tilsynsførende skal "komme ind i arbejdet".¹¹

Halvdelen af de tilsynsførende, der mener, perioden er 'For lang', giver udtryk for, at perioden er for kort til, at man kan sikre den løbende opdatering på ændringerne på området.¹² De alternativer, der nævnes, er oftest 3-4 år i stedet for den aktuelle 5-årige periode.¹³ Den anden halvdel indvender dog, at de faktisk *ikke* ønsker en hyppigere gencertificering, men blot ønsker at mødes og sparre

¹⁰ 59 tilsynsførende beskriver dette. I alt 184 tilsynsførende har angivet, at perioden er passende, 161 af disse har valgt at kommentere.

¹¹ 20 tilsynsførende beskriver dette. I alt 184 tilsynsførende har angivet, at perioden er passende, 161 af disse har valgt at kommentere.

¹² 13 tilsynsførende beskriver dette. I alt 22 tilsynsførende har angivet, at perioden er for lang, alle 22 har valgt at kommentere.

¹³ 7 tilsynsførende beskriver dette. I alt 22 tilsynsførende har angivet, at perioden er for lang, alle 22 har valgt at kommentere.

med andre tilsynsførende.¹⁴ Det er således meget få tilsynsførende, der mener, at perioden skal forkortes, så man kan holde sig ajourført. Erfaringsudveksling efterspørges generelt af de tilsynsførende; ligesom det også nævnes af en gruppe af de tilsynsførende, som vurderer, at perioden er 'Passende'¹⁵, ligesom det spejler resultaterne angående de tilsynsførendes vurdering af selve certificeringsuddannelsen som beskrevet tidligere i kapitlet. Der er dog generelt ikke specifikke ønsker til målretningen af erfaringsudvekslingen, herunder formen på den. En enkelt tilsynsførende har i interviewet et konkret forslag til, at møder og sparring kunne målrettes de skoletyper, som de forskellige tilsynsførende fører tilsyn med, eksempelvis skoler med en særlig pædagogisk retning eller et særligt religiøst grundlag.

Øvrige forslag til at styrke den løbende opdatering

Der er en række andre forslag til, hvordan behovet for faglig opdatering kan imødekommes, som ikke vedrører ændring af den 5-årige periode mellem certificering og gencertificering for alle. Det første forslag vedrører samtlige tilsynsførende, mens de to næste afhænger af de tilsynsførendes erfaring.

- Løbende, eventuelt årlige, opdateringer til de tilsynsførende via mail. Det nævnes både af tilsynsførende i spørgeskemaundersøgelsen og af flere af de interviewede tilsynsførende.
- Differentiering af perioden afhængigt af den enkelte tilsynsførendes erfaring og aktuelle tilknytning til de frie grundskoler. Det centrale er i den forbindelse, om man har været aktiv som tilsynsførende på en skole. Der foreslås en periode på 3 år for tilsynsførende uden denne erfaring.
- Et kort 'tjek' efter at man som tilsynsførende har gennemført sit første tilsyn. Ideen er også her, at nye tilsynsførende kan have et andet behov for vejledning end rutinerede tilsynsførende.

3.2 Valg af tilsynsførende

Det er forældrekredsen på skolen, som vælger den tilsynsførende. Når forældrekredsen vælger en tilsynsførende, har de mulighed for at benytte sig af en offentligt tilgængelig liste på Undervisningsministeriets hjemmeside.¹⁶ Hjemmesiden indeholder oplysninger om hver enkelt tilsynsførendes navn, e-mailadresse, geografisk placering (region) samt hvorvidt den tilsynsførende kan føre tilsyn med skoler, der har fået godkendt et andet undervisningssprog end dansk (og hvilke konkrete sprog). Dette afsnit svarer konkret på:

- Hvordan udvælges kandidater til tilsynsførende?
- I hvilken grad er kommunen involveret?

De tilsynsførende identificeres som regel via netværk

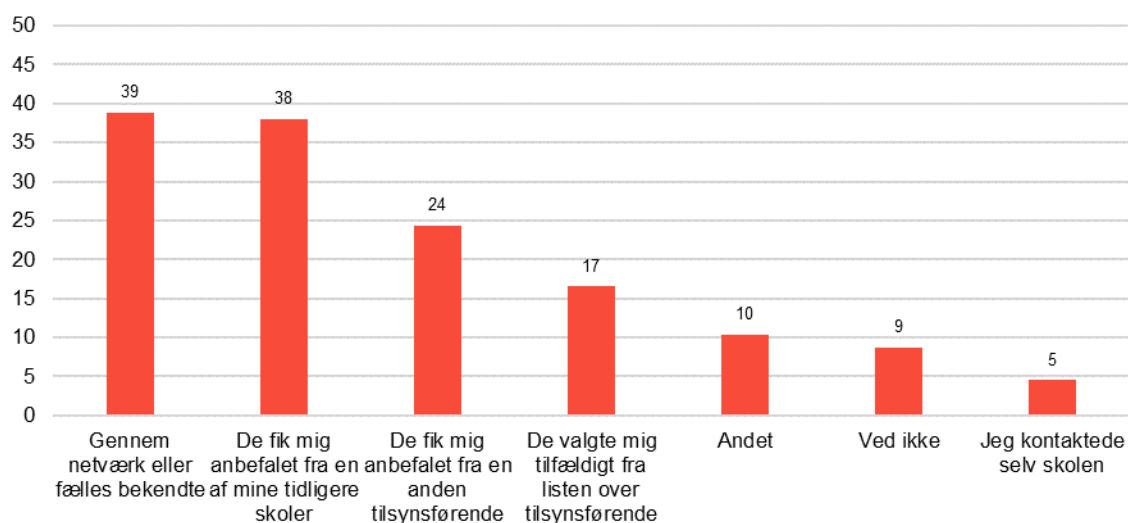
Figur 3.3 viser de tilsynsførendes svar på, hvordan forældrekredsen fandt frem til dem.

¹⁴ 12 tilsynsførende beskriver dette. I alt 22 tilsynsførende har angivet, at perioden er for lang, alle 22 har valgt at kommentere.

¹⁵ 18 tilsynsførende beskriver dette. I alt 184 tilsynsførende har angivet, at perioden er passende, 161 af disse har valgt at kommentere.

¹⁶ <https://uvm.dk/frie-grundskoler/tilsyn/skolens-lokale-tilsyn/certificerede-tilsynsfoerende/liste-med-certificeret-tilsynsfoerende>

Figur 3.3 Besvarelser på spørgsmålet: Inden forældrekredsen formelt vælger en tilsynsførende, kan der være flere kandidater i spil. Hvordan blev forældrekredsen opmærksom på dig som mulig tilsynsførende på skolen? Vælg evt. flere svar. Procent.

Note: Det har været muligt at vælge flere svar, så procenterne summerer ikke til 100. N = 242.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Den hyppigste erfaring er gennem netværk eller fælles bekendte, eller fordi skolen fik en anbefaling fra en anden skole, hvor den tilsynsførende tidligere har ført tilsyn (henholdsvis 39 og 38 % har angivet disse to erfaringer). Derudover er 24 % blevet anbefalet af en anden tilsynsførende. Disse tre mest hyppige måder, som forældrekredsen bliver opmærksom på tilsynsførende, vedrører dermed alle tre en form for netværk, enten direkte eller via et forudgående fælles kendskab til personer eller skoler. Der er i interviewundersøgelsen forskellige holdninger til brugen af netværk til at identificere den tilsynsførende:

Jeg var formand på skolebestyrelsen på en anden skole. Så var jeg med i netværkstræf for friskoler. Så snakkede jeg med en fra en anden skole, som fik mig anbefalet. (Tilsynsførende 4)

Jeg ville sige nej, hvis det var en skole, jeg kendte godt. Jeg ville aldrig arbejde på en skole, jeg havde et forhold til. (Tilsynsførende 10)

Det første citat udtrykker det naturlige i at bruge sit netværk, mens det andet citat udtrykker en bekymring for, at et forudgående kendskab risikerer at sætte uvildigheden over styr.

17 % af de tilsynsførende har prøvet at blive tilfældigt udvalgt fra listen over tilsynsførende. Der er dermed en ikke uvæsentlig andel skoler, hvor forældrekredsen finder den tilsynsførende tilfældigt. Det er ikke muligt at afgøre præcist, hvor mange skoler det drejer sig om. Hver besvarelse kan dække over den tilsynsførendes erfaringer med én skole, men den kan også dække over erfaringer med flere skoler. Antages det, at besvarelsen baserer sig på erfaringer med én skole, og der ikke er delt tilsyn, er det 40 skoler.

Kun 5 % af de tilsynsførende har prøvet at blive valgt, efter at de selv kontaktede skolen. Det er muligt, at der er flere tilsynsførende, der kontakter skoler, uden at de efterfølgende bliver valgt som tilsynsførende. Det kan ikke afgøres på baggrund af data, da spørgsmålets ordlyd lægger op til situationen forud for deres efterfølgende valg som tilsynsførende – ikke til samtlige situationer, hvor de er i kontakt med potentielle skoler, herunder de skoler, der ikke vælger dem.

Skolens ledelse er i varierende grad involveret i det endelige valg af tilsynsførende

Når de tilsynsførende er identificeret – uanset om det er via netværk eller på andre måder – gribes den efterfølgende udvælgelsesproces forskelligt an. Skolens ledelse kan træde mere eller mindre aktivt ind i både identificering og udvælgelse af tilsynsførende, ligesom forældrene kan vælge at beholde alt arbejdet på egne hænder uden at involvere skolens ledelse. Udsagnene herunder fra henholdsvis en skoleleder og en forælder viser to forskellige fremgangsmåder, hvor identificeringen af tilsynsførende i begge tilfælde foretages af skolens ledelse, mens det endelige valg enten kan foregå i fællesskab eller alene hos forældrene:

Jeg finder ud af, hvem der er til rådighed, og finder ud af lidt om dem, og om det er nogen, jeg kender eller ej. Jeg indstiller så til bestyrelsen evt. flere mulige, hvor jeg har nogle anbefalinger. Og så vælger vi i fællesskab en ud, som jeg så tager kontakt til og får en snak med. Og så anbefaler vi fælles på generalforsamling. Det er altid sådan, vi har gjort det. (Skoleleder F)

Skolelederen lagde nogle stykker [tilsynsførende] frem for os, og så valgte vi selv. Sådan noget skal skolelederen ikke bestemme alene. Det er vigtigt. (Forælder E)

En enkelt skoleleder kritiserer rammerne for som skole at finde og vælge tilsynsførende, da listen beskrives som værende uoverskuelig:

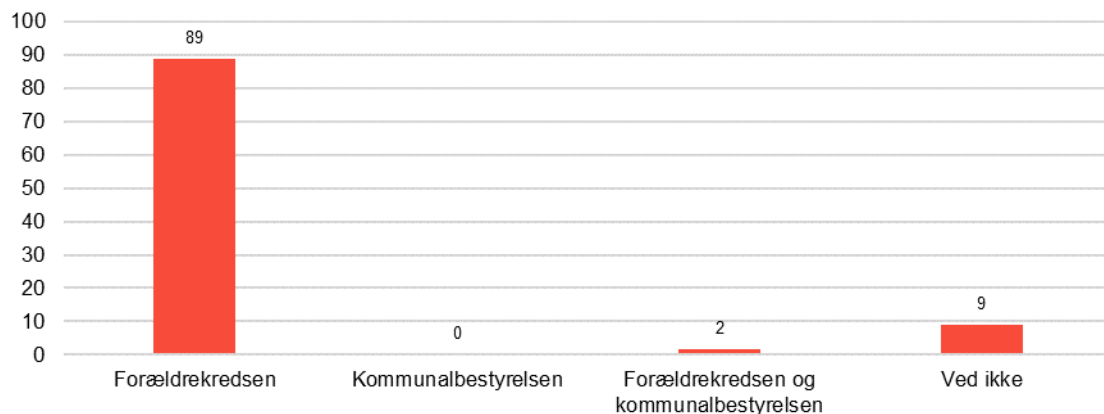
Listen er utroligt uoverskuelig. Vi ringede til flere, som ikke havde kapacitet, når vi ringede. Listen skulle vise dem, der var til rådighed. Ligesom med læger. Ellers er det spild af alles tid. Bare en lille detalje, der ville skabe klarhed. Og så lidt om, hvem de er, helt kort, hvorfor de har valgt det. (Skoleleder E)

Listen indeholder oplysninger om, hvorvidt den tilsynsførende er valgbar. Hvis den tilsynsførende har fem skoler, eller selv aktivt angiver sin status som ikke til rådighed, fremgår det på listen, at den tilsynsførende ikke er valgbar. Den konkrete skoleleders erfaringer bunder i oplevelser med at kontakte tilsynsførende, der på listen fremstår som valgbare, men som ikke ønsker at føre tilsyn med yderligere skoler og dermed i praksis ikke er valgbare. Det er muligt, at de tilsynsførende i eksemplet ikke er klar over mulighederne endnu, idet selve portalen har været i brug i kort tid.

Kommunen er yderst sjældent involveret i udvælgelsen af tilsynsførende

Forældrekredsen har mulighed for at afskrive sit mandat og anmode kommunalbestyrelsen om at varetage udvælgelsen af tilsynsførende. Det er dog yderst sjældent tilfældet. Figur 3.4 viser de tilsynsførendes svar på, hvorvidt forældrekredsen har anmodet kommunalbestyrelsen i skolekommunen om at udpege den eller de tilsynsførende.

Figur 3.4 Besvarelser på spørgsmålet: Ved du, om det er forældrekrædsen eller kommunalbestyrelsen, der har valgt dig som tilsynsførende? Procent.

Note: N = 241.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

89 % af de tilsynsførende angiver, at de er blevet valgt af forældrekrædsen. Kun 2 % har angivet med sikkerhed, at de er udvalgt af forældrekrædsen og kommunalbestyrelsen. Der er dog 9 % af de tilsynsførende, der ikke ved, hvordan de er blevet udvalgt. Disse 'Ved ikke'-svar kan tolkes som et udtryk for, at de ikke er klar over, om kommunalbestyrelsen også har været involveret sammen med forældrekrædsen.

Sammenfattende er det klart mest udbredt, at forældrekrædsen, nogle gange under drøftelse med skolens ledelse, vælger tilsynsførende uden kommunalbestyrelsens indblanding. Der er til gengæld flere tilfælde af, at kommunen er involveret i tilsynet med skolen, oftest betinget af skolens historik. I et tilfælde ønskede skolen eksempelvis kommunesamarbejdet fortsat, hvorfor den kommunalt ansatte blev udpeget af sin chef og sendt på certificeringskursus. Den form for kommunal involvering er imidlertid ikke undersøgt hos den samlede population af tilsynsførende, så det kan ikke afgøres, hvor udbredt det er.

3.3 Tilsynsbesøg og kontakt med skoler og forældre

Den tilsynsførende fører tilsyn med skolen og skal aflægge skolen besøg. Dette afsnit svarer konkret på:

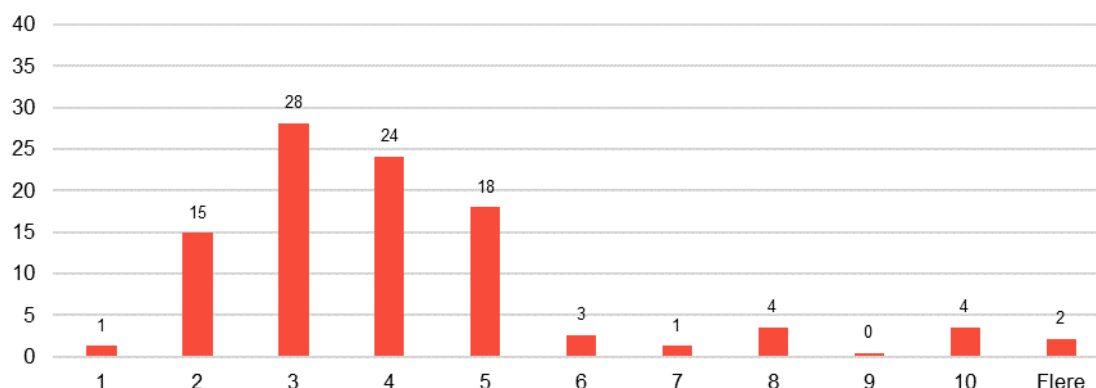
- Hvor mange tilsynsbesøg aflægger den tilsynsførende typisk i løbet af et år?
- Er tilsynsbesøgene uanmeldt eller aftalt på forhånd?
- Hvilken kontakt har forældrene med den tilsynsførende, og bruger de den tilsynsførendes viden om undervisningen?

3.3.1 Antal tilsynsbesøg

Ifølge lovgivningen skal den tilsynsførende som minimum aflægge skolen ét besøg årligt og bl.a. overvære undervisning i et omfang svarende til mindst en skoledags varighed. Den tilsynsførende afgør selv, om det er nødvendigt med flere besøg – og hvor mange. Derfor er det relevant at undersøge, hvor mange tilsynsbesøg, de tilsynsførende typisk aflægger skolen, de fører tilsyn med.

Figur 3.5 viser, hvor mange tilsynsbesøg, de tilsynsførende typisk aflægger i løbet af et år.

Figur 3.5 Besvarelser på spørgsmålet: Hvor mange tilsynsbesøg – forstået som alle typer besøg – aflægger du typisk alt i alt på den enkelte skole i løbet af et år? Procent.

Note: N = 228.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Besvarelser fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at de fleste tilsynsførende aflægger mellem to og fem tilsynsbesøg (85 %). 28 % aflægger typisk tre besøg, mens 24 % typisk aflægger fire besøg. Over halvdelen af de tilsynsførende aflægger dermed typisk tre eller fire besøg (52 %). Der er relativt få tilsynsførende, der aflægger seks eller flere besøg (14 %). Kun 1 % aflægger alene det enkelte påkrævede besøg.

De tilsynsførende begrundet antallet af tilsynsbesøg som passende for at få en ordentlig 'fornemmelse' for skolen. Det er i særlig grad de forhold, som ikke er rent faglige, såsom demokratisk dannelse, som er sværere at vurdere entydigt, der kræver flere besøg. Det er desuden værd at bemærke, at den forskellighed, der nævnes mellem vurderingen af de fagligt-didaktiske områder som lidt nemmere end øvrige områder, afspejler nogle af udsagnene i analysen af gencertificeringskurset (se afsnit 3.1). En tilsynsførende beskriver i den forbindelse sin tidligere erfaring med at bruge færre besøg:

Jeg havde kun to besøg et enkelt år. Men jeg vil gerne nå fire besøg på et år pr. skole. Hvis man skal have en fornemmelse om alt det ud over tilsynet, såsom demokrati mv., så kræver det flere besøg på skolerne. Det kan ikke nås på færre end fire. (Tilsynsførende 13)

Skolens størrelse, kendskabet til skolen samt fordeling hen over skoleåret har også betydning for antal tilsynsbesøg

Der er typisk behov for tre til fire tilsynsbesøg. Der er imidlertid to forhold, som har indflydelse på det nødvendige antal tilsynsbesøg. For det første betyder skolens størrelse meget. Større skoler med flere elever kræver flere besøg end mindre skoler med færre elever. Derudover stiger det gensidige kendskab mellem skole og tilsynsførende over tid, hvilket også har betydning for det nødvendige antal besøg. Det skyldes dels, at kendskabet til skolen gør den tilsynsførende i stand til hurtigere at fokusere sin vurdering, ligesom opbygningen af relationer til skolens ledelse og personale smidiggør samarbejdet med skolen:

I starten havde jeg flere besøg, måske dobbelt så mange det første år, men når man lærer skolen at kende og får opbygget relationer, så kan man gøre det på færre dage. Og man ved, om der er noget alarmerende, man skal kigge efter. (Tilsynsførende 4)

De tilsynsførende lægger således stor betydning i antallet af tilsynsbesøg. Tilsynsbesøgenes timing og fordeling hen over skoleåret er imidlertid også vigtigt. En tilsynsførende giver eksempelvis udtryk

for, at det med fem besøg jævnt fordelt hen over skoleåret er muligt at se udviklingen over tid, noget der ikke ville være muligt, hvis de samme fem besøg var placeret hen over én uge. Tilsvarende udtrykker en skoleleder, at såfremt det er tanken, at tilsynserklæringerne for forskellige skoler skal baseres på et nogenlunde sammenligneligt grundlag, kan det overvejes, om det skal være et krav, at den tilsynsførende aflægger besøg på flere forskellige, fastsatte tidspunkter af skoleåret.

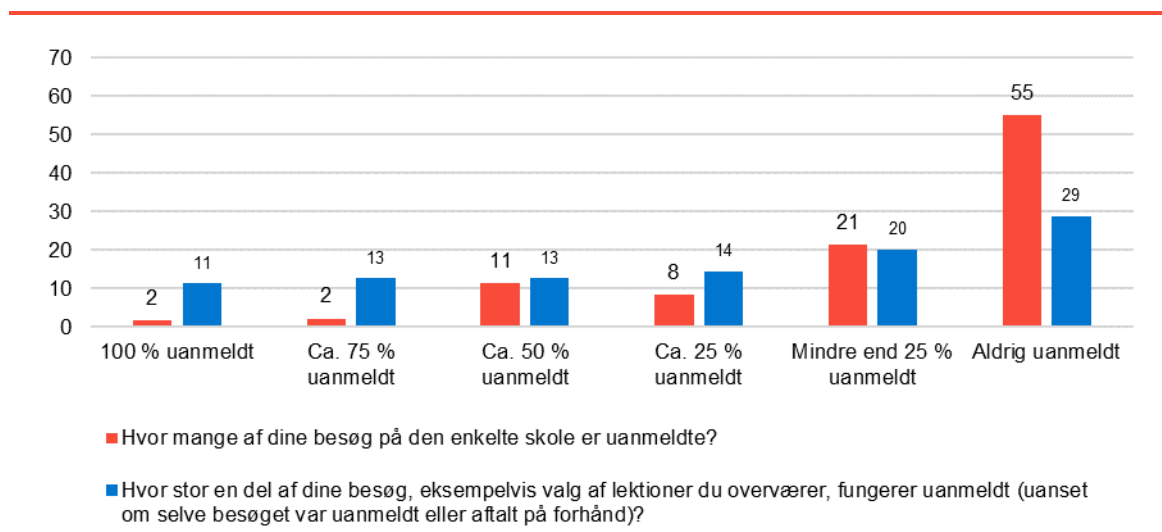
3.3.2 Uanmeldte tilsynsbesøg

Som tilsynsførende har man mulighed for at besøge skolen uanmeldt, og det er dermed tilladt at møde op på skolen uden forudgående aftale. Uafhængigt af om *selve besøgsdagen* er anmeldt på forhånd, er der også mulighed for at *tilrettelægge besøget*, så det foregår uanmeldt. Det kan eksempelvis foregå ved ikke på forhånd at nævne, hvilke konkrete klasser og lektioner, den tilsynsførende ønsker at observere. Det er også muligt på forhånd at koordinere og aftale begge dele med skolen.

Tilsynsbesøg er oftest anmeldt, men dele af tilsynsbesøgene er lidt oftere uanmeldt

Figur 3.6 viser de tilsynsførendes svar på, hvor ofte de besøger skolerne uanmeldt, og hvor ofte dele af deres besøg er uanmeldt.

Figur 3.6 Besvarelser på spørgsmålet: Når du besøger den enkelte skole, kan det foregå uanmeldt eller være aftalt på forhånd, hvilken dag og tidspunkt, du besøger skolen. De konkrete lektioner, du vælger at overvære som en del af besøget, kan også foregå uanmeldt eller være aftalt på forhånd. Angiv herunder for både hele besøg og dele af besøg, hvor ofte det foregår uanmeldt. Vælg de svarmuligheder, der passer bedst. Procent.

Note: N = 229 for begge spørgsmål.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

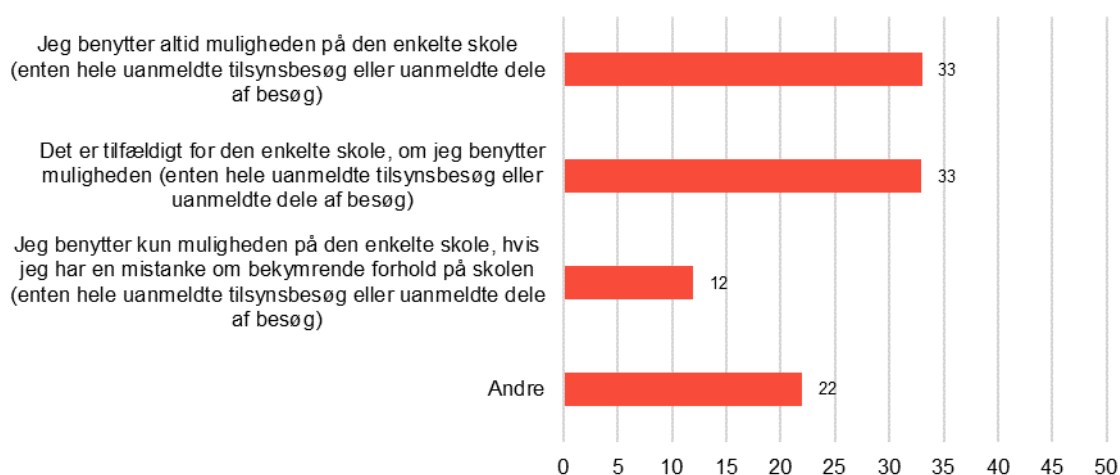
Analysen viser to ting. For det første gør de tilsynsførende sjældent brug af den uanmeldte mulighed. Tilsynsbesøgene er således oftest aftalt på forhånd. I alt 84 % besøger skolerne uanmeldt mindre end halvdelen af gangene. Størstedelen heraf besøger aldrig skolerne uanmeldt (55 %). Angående delene af besøget er det i alt 63 %, der gør det mindre end halvdelen af gangene. Også her er det størstedelen, der aldrig bruger muligheden (29 %). Tendensen afspejles i figuren på den måde, at den er 'højreskæv'.

For det andet er der en klar forskel mellem, hvorvidt de enkelte besøg er uanmeldt, og hvorvidt dele af besøgene er uanmeldt. Som beskrevet er det henholdsvis 55 og 29 %, der aldrig bruger hver enkelt

mulighed. Ses der på, hvor mange der gør det mere end halvdelen af gangene – enten tre ud af fire gange eller hver gang – er det kun i alt 4 %, der udfører hele uanmeldte besøg så ofte, mens det til gengæld er 24 %, der praktiserer dele af deres besøg som uanmeldte. Det betyder, at de tilsynsførende i højere grad gør brug af uanmeldte dele af besøg og i mindre grad af hele uanmeldte besøg.

Samtlige tilsynsførende, som gør brug af muligheden for uanmeldte besøg – enten hele besøg eller dele af besøg – er blevet spurgt om, i hvilke tilfælde de vælger at komme uanmeldt. Figur 3.7 viser svarene herpå.

Figur 3.7 Besvarelser på spørgsmålet: I hvilke tilfælde vælger du at komme på uanmeldt besøg? Vælg den svarmulighed, der passer bedst. Procent.

Note: N = 167.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Det er præget af stor forskellighed. 33 % af de tilsynsførende, som gør brug af den uanmeldte mulighed, svarer, at de 'Altid' benytter muligheden, og lige så mange svarer, at det er 'Tilfældigt'. 12 % svarer, at de kun benytter muligheden, hvis de har en "mistanke om bekymrende forhold på skolen". 22 % svarer 'Andre', hvilket indikerer, at der er en del andre tilfælde, hvor den tilsynsførende vælger at komme uanmeldt, som spørgsmålet ikke indfanger.

Samlet set underbygger spørgeskemasvarene, at der er store forskelle mellem, hvordan de enkelte tilsynsførende udfører deres uanmeldte tilsyn, og hvorfor de gør det sådan. De kvalitative interview indeholder konkrete beskrivelser af deres uanmeldte besøgspraksis og gør det samtidig muligt at undersøge årsagerne til de store forskelle mellem de tilsynsførendes valg af anmeldte eller uanmeldte besøg, herunder hvorfor der er en overvejende tendens til, at besøgene er anmeldte. Udsagnene underbygger forskellene mellem de tilsynsførende og viser, at det gør sig gældende på flere områder.

Forskellige syn på værdien af uanmeldte besøg, og hvorvidt de er utryghedsskabende

For det første er der forskellige syn på nytten af uanmeldte i forhold til anmeldte besøg. Nogle tilsynsførende mener, at de to typer tilsynsbesøg har samme værdi, fordi skolerne er oprigtigt interesserede i ærlige tilbagemeldinger fra den tilsynsførende. Det er derfor underordnet, om besøget er uanmeldt eller ej. Andre tilsynsførende mener ligeledes, at de to besøgstyper har samme værdi – men af helt andre grunde. De bruger deres lange skoleerfaring som argument for, at de kan gennemskue de reelle forhold på skolen, uanset om besøget er uanmeldt eller ej. Uanmeldte besøg er derfor blot en mulig forstyrrelse, der ikke bidrager med noget særligt.

Enkelte tilsynsførende mener, at værdien under alle omstændigheder er større ved de anmeldte besøg end ved de uanmeldte besøg. Argumentet er, at underviseren til et anmeldt besøg vil gennemføre den bedst mulige undervisning og dermed vise skolen fra sin bedste side. Tilsynet bliver til gengæld også vurderet 'strengere', netop fordi der er en forventning om, at det er den bedst mulige undervisning, man præsenteres for som tilsynsførende:

Uanmeldte besøg kan ikke bruges til ret meget i min optik. Man kan sagtens komme ind til en dygtig og velforberedt dansklærer i 4. klasse, men så når der kommer en uanmeldt person ind, så kan verden bryde sammen, og så lærer man ingenting om skolen. Hvis du derimod melder det på forhånd, så ved du, at læreren strammer sig an. Så der ser man 'best practice', og hvis det så ikke er godt nok, så er der virkelig grund til bekymring. (Tilsynsførende 10)

Udsagnet indeholder en opfattelse af uanmeldte besøg som utryghedsskabende. Der er forskel mellem de forskellige interviewede informanter angående, hvorvidt de ser uanmeldte besøg som utryghedsskabende. Flere tilsynsførende nævner det, ligesom ovenstående informant, som en mulig risiko. En skoleleder har dog erfaringer med, at utrygheden forsvinder, efterhånden som kendskabet til den tilsynsførende forbedres. Blandt de tilsynsførende, der selv praktiserer uanmeldte tilsynsbesøg, beskrives det som værende udramatisk. En tilsynsførende, der ikke selv praktiserer uanmeldte tilsynsbesøg, nævner endvidere, at skolerne, der føres tilsyn med, eksplicit støtter op om muligheden for uanmeldte besøg:

Begge skoler har helt klart meldt ind, at jeg altid bare kommer [uanmeldt]. Jeg oplever på ingen måde modstand. (Tilsynsførende 8)

Praktiske udfordringer forbundet med uanmeldte besøg

Når man som tilsynsførende vælger at besøge skolen uanmeldt, kan der være praktiske udfordringer forbundet med afviklingen af besøget, en udfordring, der påpeges af både tilsynsførende og skoleledere. Det skyldes eksempelvis, at lederen kan være fraværende den valgte dag, eller at den ønskede klasse eller lærer er på ekskursion. Én tilsynsførende har dog fundet en løsning på de praktiske udfordringer ved at bede om en liste over de dage, hvor skoleledelsen eller hele klasser er væk:

Jeg venter nogle måneder, til skemaet er faldet på plads, og beder om at få skemaer, årsplaner og andet relevant materiale tilsendt. Jeg beder om at meddele, når der er dage, skolelederen ikke selv er der, eller hele klasser, der ikke er der, og så undgår jeg de dage. (Tilsynsførende 12)

Samlet set er brugen af uanmeldte besøg præget af stor forskellighed. Der er dog en klar tendens til, at de oftere er anmeldte end uanmeldte, og i de tilfælde de er uanmeldte, er det oftest dele af besøg frem for hele besøg. Nogle tilsynsførende, der besøger skolerne uanmeldt, gør det konsekvent, mens andre gør det mere eller mindre tilfældigt. Der er også forskellige syn på værdien af de uanmeldte besøg i forhold til de anmeldte, på, hvorvidt de er utryghedsskabende, og på, hvorvidt det er en praktisk udfordring.

3.3.3 Forældrenes relation til den tilsynsførende

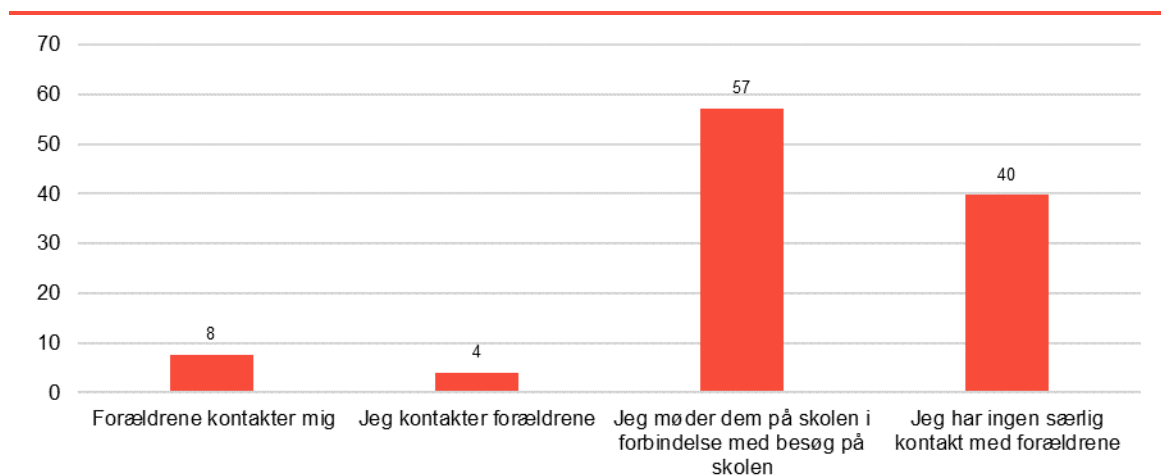
Den tilsynsførende kan tale med forældrene som en del af sit tilsyn med skolen. Det er imidlertid ikke et krav, som det er med skolens ledelse og lærere, som den tilsynsførende skal tale med som en del af tilsynet med skolen. Forældrene og den tilsynsførende kan dog møde hinanden i forbin-

delse med besøg på skolen, ligesom forældrene har mulighed for selv at kontakte den tilsynsførende, da dennes kontaktoplysninger er offentligt tilgængelig på Undervisningsministeriets hjemmeside. Disse forhold gør det relevant at undersøge, hvilken kontakt der er mellem forældrene og den tilsynsførende, og hvad forældrene bruger den tilsynsførendes viden til.

Forældrene har generelt sparsom kontakt med de tilsynsførende

Analysen viser, at kontakten mellem forældrene og den tilsynsførende som oftest er sporadisk eller fraværende. Det er resultatet af såvel spørgeskemaundersøgelsen samt kvalitative interview. Figur 3.8 viser, hvordan de tilsynsførende har kontakt og dialog med forældrene.

Figur 3.8 Besvarelser på spørgsmålet: På hvilke måder har du typisk kontakt og dialog med forældrene som en del af dit tilsyn med skolen? Vælg evt. flere svar. Procent.

Note: Svarmuligheden 'Jeg har ingen særlig kontakt med forældrene' er gensidigt udelukkende med de øvrige svarmuligheder. N = 224.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

57 % møder forældrene på skolen i forbindelse med deres besøg. 40 % har dog ingen særlig kontakt med forældrene. Kun 8 % bliver kontaktet af forældrene, mens 4 % selv kontakter forældrene.

De kvalitative interview understøtter generelt, at der er meget begrænset kontakt mellem forældrene og den tilsynsførende. Langt de fleste tilsynsførende angiver, at de aldrig er blevet kontaktet direkte af forældrene, hvilket underbygges af de interviewede forældre og skoleledere. En del af de tilsynsførende understreger, at forældrene har muligheden for at kontakte dem, og forventer derfor, at de gør det, såfremt de har behovet. Det kan eksempelvis være ansigt til ansigt i de tilfælde, hvor den tilsynsførende præsenterer sig for skolen til morgensamling, ligesom det kan være i form af e-mails eller telefonopkald. Der er dog ingen af de interviewede, der rent faktisk har oplevet denne form for direkte, målrettet kontakt som i forlængelse af de forskellige kontaktmuligheder, hvilket stemmer overens med, at det kun er 8 % af de tilsynsførende i spørgeskemaundersøgelsen, der har oplevet det.

Nogle tilsynsførende, som ikke eksplicit aftaler møder med forældrene, vælger at placere deres tilsynsbesøg strategisk på de dage, hvor de ved, at forældrene er der. På den måde maksimerer de deres synlighed, uanset at det stadig er tilfældigt, hvem de møder, og hvordan de møder dem. En gennemgående pointe blandt de tilsynsførende, der aktivt søger denne 'tilfældige' forældrekontakt, er, at den er størst i de små klasser. Det skyldes, at forældrene af naturlige grunde oftest er mere til stede på disse årgange. Der er ingen af de interviewede, der udtrykker et manglende behov for at møde forældrene til de større elever, og de er således tilfredse med primært at møde forældre til de yngre elever.

Generalforsamlingen er en særlig lejlighed, som 4 af de 10 interviewede tilsynsførende har erfaringer med at deltage i, og hvor de møder forældrene. Deltagelse på generalforsamlingen er ikke et formelt krav, ligesom ordningen ikke lægger op til det. Deltagelse på generalforsamlingen sker enten, fordi den tilsynsførende selv beder om det eller på invitation fra forældrene. Uafhængigt af hvorfor deltagelsen er sat i værk, bruges den til forskellige formål. Dels bruges den til, at den tilsynsførende præsenterer sig selv over for forældrene, hvilket er særligt relevant for nyvalgte tilsynsførende. Dels fremlægges tilsynserklæringen på generalforsamlingen mundtligt, så forældrene kan stille spørgsmål til den. En enkelt tilsynsførende stiller det som et krav for at føre tilsynet med skolen, at forældrene vælger tilsynsførende på generalforsamlingen. Blandt informanterne fra to skoler er der også eksempler på de tilsynsførendes deltagelse i generalforsamling. På én skole har en skoleleder det som et direkte krav, at den tilsynsførende selv fremlægger tilsynserklæringen, mens det på den anden skole forestås af skolelederen selv. Der er ingen systematik mellem baggrunden for at deltage, og hvad deltagelsen så består af. Det stemmer godt overens med de øvrige indsigter omkring samarbejdet mellem tilsynsførende og skole og forældre; det aftales i høj grad individuelt i hvert enkelt konkrete samarbejde. Da der er flere informanter, der uafhængigt af hinanden har erfaringer med, at den tilsynsførende deltager på generalforsamlingen, tyder det på, at det kan være en udbredt praksis. Det er dog ikke muligt at afgøre nøjagtigt, hvor udbredt deltagelse på generalforsamlingen er blandt alle tilsynsførende og skoler.

Særlige arrangementer og elevkontakt er vigtigt for en del af de interviewede tilsynsførende

Nogle tilsynsførende lægger stor vægt på at deltage i og observere særlige arrangementer på skolen ud over den almindelige hverdag og undervisning. Det kan være arrangementer og temadage eller -uger, som også kunne være foregået på mange andre skoler. I nogle tilfælde er der dog tale om traditionsbundne arrangementer, som er nært knyttet til skolens særlige profil inden for eksempelvis idræt, kunst eller lignende. I de tilfælde giver arrangementerne et indblik i, hvordan skolens værdigrundlag konkret udøves.

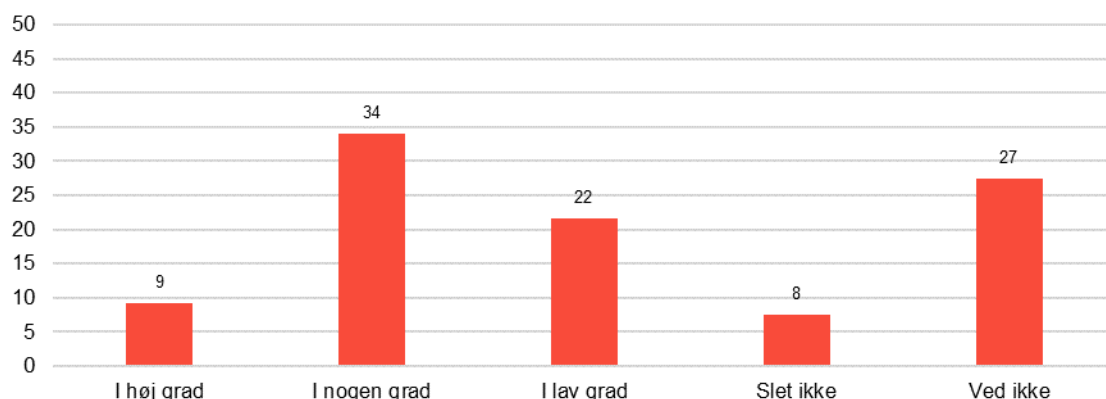
De tilsynsførende kan også vælge at mødes med eleverne på skolen. Nogle tilsynsførende møder eleverne, når de er på skolen, men har ikke indlagt faste besøgelementer målrettet dette. Denne form for kontakt afspejler den 'tilfældige' forældrekontakt gennemgået ovenfor. Andre tilsynsførende har faste aktiviteter indlagt, så de er sikre på at møde eleverne på den måde og i det omfang, som de ønsker:

Jeg sidder til møde med fire til fem elever fra elevrådet, som jeg er sammen med en times tid. Her snakker vi både om løst og fast, men også om, hvordan de oplever medinddragelse, hvordan de får hjælp til at drive elevrådet, kommunikation med skolen, og om ledelsen tager deres bekymringer alvorligt. Derudover går jeg også i skolegården og taler med forskellige børn om, hvordan de oplever skolen. [...]. Det er, fordi jeg vil danne mig et indtryk af elevtrivsel, og børn er så dejligt umiddelbare. (Tilsynsførende 10)

De tilsynsførende vurderer, at forældrene i moderat omfang bruger deres viden om undervisningen

Den sparsomme kontakt mellem forældre og tilsynsførende giver anledning til spørgsmål om, i hvilken grad forældrene bruger den tilsynsførendes viden om undervisningen. Den tilsynsførende kan i princippet fungere som en alternativ kilde til viden om skolen og undervisningen for forældrene, ud over skolens ledelse og personale. Forældrene gør dog kun i et moderat omfang brug heraf. Figur 3.9 viser de tilsynsførendes vurdering af, i hvilken grad det er tilfældet.

Figur 3.9 Besvarelser på spørgsmålet: I hvilken grad er det dit indtryk, at forældrene bruger din viden om undervisningen? Procent.

Note: N = 226.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

De tilsynsførende vurderer ofte, at forældrene 'I nogen grad' eller 'I lav grad' bruger deres viden om undervisningen (56 %). Der er dog også ca. en tiendedel af de tilsynsførende, der 'Slet ikke' vurderer, at forældrene bruger deres viden om undervisningen, mens ligeså mange vurderer, at de bruger det 'I høj grad'.

Der er en relativt stor andel af de tilsynsførende, der ikke ved, i hvilken grad forældrene bruger deres viden om undervisningen (27 %). Det er ikke overraskende, da 40 % af de tilsynsførende ingen særlig kontakt har med forældrene (se Figur 3.8). Der er et stort overlap mellem de tilsynsførende, der ikke har nogen særlig kontakt med forældrene, og de tilsynsførende, som ikke ved, om de bruger deres viden. Blandt de tilsynsførende, som ingen særlig kontakt har med forældrene, ved 4 ud af 10 ikke, i hvilken grad forældrene bruger deres viden om undervisningen. Uvisheden er dog ikke begrænset til denne gruppe, for blandt de resterende tilsynsførende, som har kontakt til forældrene, ved 2 ud af 10 heller ikke, i hvilken grad forældrene bruger deres viden om undervisningen. Til gengæld er der ingen i den lille gruppe tilsynsførende, som er blevet kontaktet af forældrene, der ikke ved det.

De kvalitative interview understøtter også dette resultat angående forældrenes moderate brug af den tilsynsførendes viden. Flere tilsynsførende forventer, at deres tilsynserklæring bliver læst og brugt af forældrene, men ved det ikke med sikkerhed. Forældrene giver selv udtryk for, at de bruger tilsynserklæringen, og det samme gør skolelederne. Ifølge en skoleleder har tilsynserklæringen dog først og fremmest værdi for nye forældre uden kendskab til skolen, da den fungerer som en slags blåstempling af især den faglige kvalitet. Det er altså primært forældre til potentielle elever, som har gavn af den tilsynsførendes viden om undervisningen. Der er dog også forældre, der aktivt bruger den viden, som tilsynserklæringen indeholder:

Som bestyrelse får vi rapporten, når den kommer. Og hvis der er nogle punkter til forbedring, så drøfter vi det med personalet. Og det er ikke altid, vi er enige, men vi snakker om det frem og tilbage. Og så træffer vi som bestyrelse valget om, hvad der skal ske. (Forælder E)

Det er dog en vigtig del af forklaringen, at de interviewede forældre er medlemmer af deres skoles bestyrelse. De har derfor alt andet lige større anledning til at bruge erklæringen aktivt, i forhold til den øvrige forældrekræds. Derfor er det sandsynligt, at den typiske forælders brug af tilsynserklæringen generelt set er begrænset, i tråd med udsagnet fra skolelederen.

Forældrene bruger forskellige dele af tilsynserklæringen

Tilsynserklæringen består af forskellige emner og områder, som forældrene kan hente viden fra i de tilfælde, hvor de gør det. Der kan ikke ses nogen tendens til, at forældrene i særlig grad orienterer sig mod nogle områder frem for andre. Tværtimod efterspørger og bruger de forskellige temaer og dele af tilsynserklæringen. Én tilsynsførende oplever eksempelvis, at forældrene er glade for at få viden om skolen som helhed, og at de ikke i særlig høj grad efterspørger viden om de rent faglige aspekter. En anden tilsynsførende oplever derimod, at de netop er glade for den faglige vurdering:

Det er mit indtryk, at forældrene synes, det er rart at høre noget om skolen fra en, der kommer udefra. Det giver en sikkerhed [...] Det, jeg får allermest ud af, er at tale med eleverne. De er stolte og nysgerrige, og de små iagttagelser fortæller lige så meget, og det synes forældrene også er vigtigt. Det er vigtigere end det faglige. (Tilsynsførende 4)

Forældrene var usikre eller bekymrede for, om eleverne levede op til, hvad der svarede til niveauet i en folkeskole. Ledelsen var sådan set også. Helt konkret gav det dem ro i maven i forhold til det, de skulle. (Tilsynsførende 6)

Citaterne indikerer, at forældrenes behov for viden afspejler deres niveau af 'bekymring'. Er forældrene betryggede i, at det faglige niveau er solidt, kan de i højere grad fokusere på beskrivende 'hverdags iagttagelser'. Den tilsynsførende, som udtrykker dette, understreger netop det høje faglige niveau på skolen. Hvis forældrene derimod er bekymrede for det faglige niveau, bliver den faglige vurdering helt naturligt central. Det er på grund af datagrundlaget ikke muligt at afgøre, hvorvidt dén forklaring er alment gældende blandt forældre på alle skoler.

3.4 Udfordringer som tilsynsførende

Dette afsnit svarer konkret på:

- Har de tilsynsførende et sparringsbehov?
- Hvem sparrer de tilsynsførende med?
- Hvor ofte benytter de tilsynsførende sig af korte frister over for skolen?
- I hvilken grad er der komplikationer i samarbejdet med skolen – og hvorfor opstår det typisk?
- Hvilke potentielle årsager kan der være til ophør af samarbejdet inden valgperiodens udløb?

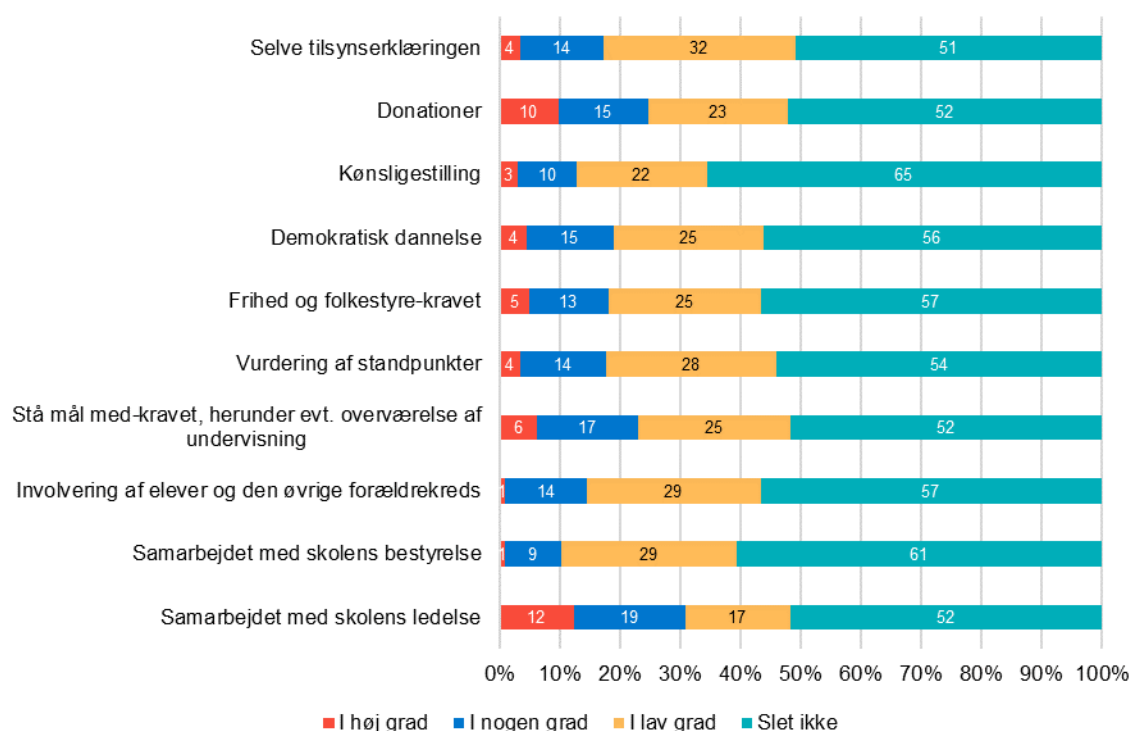
3.4.1 De tilsynsførendes sparringsbehov

Som tilsynsførende udfører man som udgangspunktet sin opgave selvstændigt, medmindre der er flere tilsynsførende, som i fællesskab udfører tilsynet for samme skole. Det er dog klart mest udbredt, at én tilsynsførende fører tilsyn med én skole. Derfor kan der potentielt opstå situationer, hvor den tilsynsførende er i tvivl om den rette vurdering eller fremgangsmåde og har behov for sparring i form af konkret vejledning eller gode råd om arbejdet som tilsynsførende.

De tilsynsførende har generelt ikke et sparringsbehov i forbindelse med tilsynet

Figur 3.10 viser de tilsynsførendes sparringsbehov inden for en række centrale områder, som alle er væsentlige for funktionen som tilsynsførende.

Figur 3.10 Besvarelser på spørgsmålet: I hvilken grad har du følt et behov for sparring i din funktion som tilsynsførende inden for følgende områder? Med sparring menes konkret vejledning eller gode råd tiltænkt dit arbejde som tilsynsførende. Procent.

Note: N = 226.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

På samtlige af de centrale områder er det som minimum halvdelen af de tilsynsførende, som 'Slet ikke' føler et sparringsbehov (gennemsnitligt 56 %). Afhængigt af området er det mellem 51-65 %. Ser man under et på de tilsynsførende, som 'Slet ikke' eller 'I lav grad' føler et sparringsbehov, er det, afhængigt af området, mellem 69 og 90 % (gennemsnitligt 81 %). Afhængigt af området føler mellem 9-19 % 'I nogen grad' et sparringsbehov (gennemsnitligt 14 %), mens 1-12 % føler det 'I høj grad' (gennemsnitligt 5 %).

Samlet set føler størstedelen af de tilsynsførende dermed ikke noget sparringsbehov. Ser man på de enkelte områder, er der dog forskelle.

Kønsligestilling er det område, hvor flest tilsynsførende 'Slet ikke' oplever et sparringsbehov (65 %). Samarbejdet med skolens bestyrelse følger efter (61 %). Det er samtidig det område, hvor størstedelen derfor har svaret 'Slet ikke' eller 'I lav grad' (i alt 90 %).¹⁷

Samarbejdet med skolens ledelse er det område, hvor de fleste tilsynsførende 'I nogen grad' eller 'I høj grad' oplever et sparringsbehov (31 %). Det er samtidig det område, hvor flest tilsynsførende 'I høj grad' oplever et sparringsbehov (12 %).

Der er to andre områder, hvor de tilsynsførende i lidt højere grad føler et sparringsbehov, end de gør for de typiske områder. Det drejer sig for det første om donationer (25 %), og for det andet om

¹⁷ Det stemmer også overens med undersøgelsens øvrige resultater angående den generelt begrænsede kontakt mellem tilsynsførende og forældre. Se Figur 3.8.

stå-mål-med kravet (23 %). Der er flere tilsynsførende, der 'I høj grad' har et sparringsbehov angående donationer (10 %), end der er angående stå-mål-med kravet (6 %). Det er dog stadig begrænset, i og med der stadig er over 50 %, der 'Slet ikke' har et sparringsbehov på begge områder.

I de kvalitative interview fremhæver næsten halvdelen af de tilsynsførende deres egen erfaring, og flere påpeger, at de selv er blevet kontaktet af andre for sparring. For nogle er det angående tilsynet, mens det for andre drejer sig om andre skoleforhold.

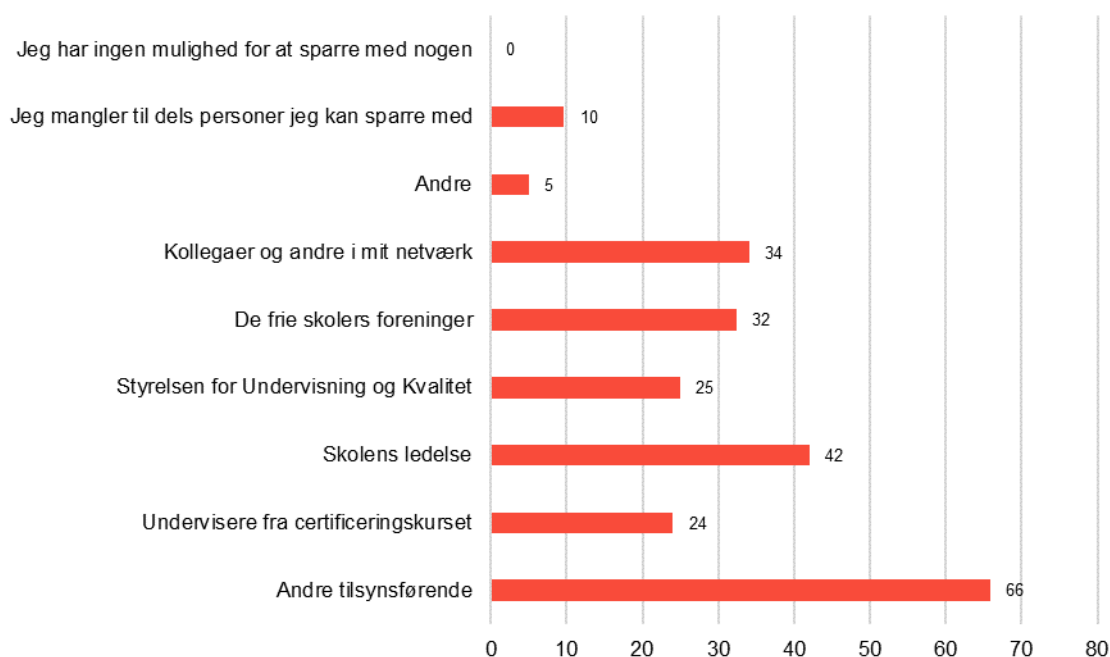
Nej, jeg har ikke behov for sparring. Men det er måske pga. min arbejdsplads og hverdag med flere andre tilsynsførende kollegaer [...] Jeg har givet sparring, men har ikke selv modtaget sparring. (Tilsynsførende 4)

Jeg har givet sparring til et par kollegaer [i den kommunale forvaltning], som også er tilsynsførende. Derudover har jeg fået kontakt fra en tidligere kollega, som ikke følte sig klædt godt nok på til at gå i gang, hvis hun nu skulle få en skole. Men hun synes, uddannelsen var rigtig god. (Tilsynsførende 12)

Når de tilsynsførende sparrer, er det oftest med andre tilsynsførende

For de tilsynsførende, som føler et behov for sparring, er der ikke entydige rammer for, hvem de kan gå til, da de formelt set står alene med tilsynet. Figur 3.11 viser, hvem de tilsynsførende angiver, at de sparrer med.

Figur 3.11 Besvarelser på spørgsmålet: Hvem sparrer du med, hvis du er i tvivl om, hvordan du skal udføre din tilsynsopgave? Vælg evt. flere svar. Procent.

Note: Svarmuligheden 'Jeg har ingen mulighed for at sparre med nogen' er gensidigt udelukkende med de øvrige svarmuligheder. N = 238.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Størstedelen sparrer med andre tilsynsførende (66 %). Denne form for sparring er den klart mest udbredte. En række øvrige muligheder er angivet af mellem 24-42 % af de tilsynsførende; skolens ledelse, kollegaer og andre i den tilsynsførendes netværk, de frie skolers foreninger, styrelsen for undervisning og kvalitet samt undervisere fra certificeringskurset.

En mindre gruppe af de tilsynsførende – 10 % – oplever, at de til dels mangler personer, de kan sparre med. Der er dog ingen tilsynsførende, der har angivet, at de ikke har mulighed for at sparre med nogen.

De interviewede tilsynsførende fremhæver konsekvent værdien af netværk. En tilsynsførende beskriver, hvordan de på certificeringsuddannelsen på eget initiativ etablerede en uformel sparringsgruppe:

Vi lavede en liste på certificeringskurset, så vi kunne kontakte hinanden. Det var ikke noget, der lå i selve kurset, men det var noget, der kom naturligt for vores bord. Jeg har ikke haft behovet selv, men jeg har én gang prøvet at blive ringet op af en anden, som havde brug for vejledning. Og jeg kunne hjælpe, fordi jeg havde lignende eksempel fra egen erfaring. Men jeg henviste også videre til ministeriet, hvis det var helt grelt [...]. Jeg synes, en sparringsgruppe altid er godt. Man kan opfatte problemstillinger, som andre ikke ser. (Tilsynsførende 6)

De interviewede tilsynsførende udtrykker, at de ikke personligt har behov for sparring, men at de forventer, at det ville være tilfældet, såfremt de ikke havde deres årelange erfaring og et stort og veletableret netværk. Den pointe om forskelle i erfaring – og betoningen af netværk for faglig sparring generelt – spejler en række af de udsagn, som de erfarne tilsynsførende gav omkring certificeringsuddannelsens forventeligt større betydning for uerfarne tilsynsførende (se mere i afsnit 3.1). Det gælder også de konkrete ideer til sammensætning af grupper, eksempelvis tilsynsførende med samme typer skoler.

Når de tilsynsførende sparrer med deres netværk, er det endvidere lige så ofte om skoleforhold generelt og ikke om tilsynsopgaven isoleret set:

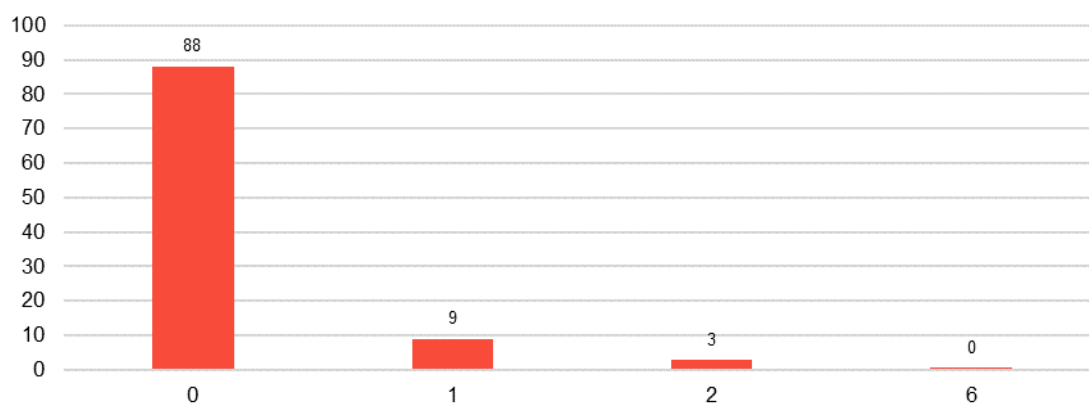
Jeg har meget sparring med mange forskellige. Der er en sammenhæng i alt det her. Man kan ikke skille tingene ad og sige, "nu drøfter vi tilsyn". Der er ikke nogen, jeg særligt diskuterer det med, det er med alle. (Tilsynsførende 2)

Sammenfattende er det tydeligt, at de tilsynsførende fremhæver værdien af netværk med andre tilsynsførende – også selvom de ikke personligt oplever et konkret behov for sparring.

3.4.2 De tilsynsførendes brug af korte frister over for skolen

De tilsynsførende har mulighed for at give skolerne en kort frist til at forbedre forhold på skolen. Fristen skal være på minimum 3 måneder. Det er dog sjældent, at de tilsynsførende gør brug af denne mulighed. Figur 3.12 viser antallet af gange, de tilsynsførende har benyttet sig af denne mulighed.

Figur 3.12 Besvarelser på spørgsmålet: Hvor mange gange har du benyttet dig af muligheden for at give skolen en kort frist på minimum 3 måneder til forbedring af forhold på skolen (jf. friskolelovens § 9 d, stk. 7)? Procent.

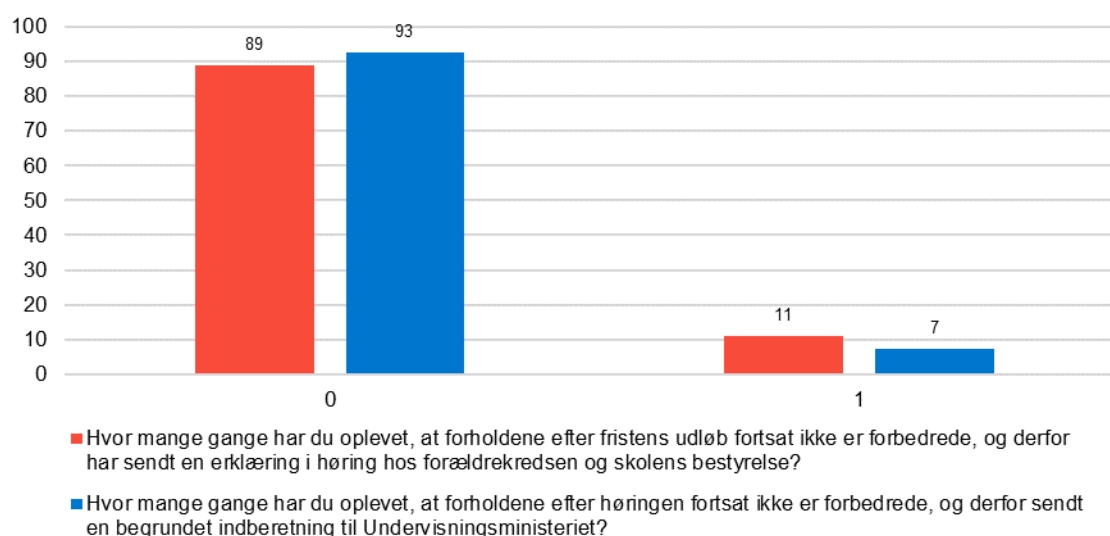
Note: N = 226.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

88 % af de tilsynsførende har aldrig givet en skole en sådan kort frist. 9 % har gjort det en enkelt gang, mens 3 % har gjort det 2 gange. Én enkelt tilsynsførende har gjort det 6 gange (i figuren er de 0,44 % rundet ned til værdien 0).

Hvis forholdene efter udløbet af den korte frist fortsat ikke er forbedrede, kan den tilsynsførende sende en erklæring i høring hos forældrekredsen. Såfremt forholdene herefter fortsat ikke forbedres, kan den tilsynsførende sende en begrundet indberetning til undervisningsministeriet. Langt størstedelen af de 27 tilsynsførende, som har erfaring med at give en kort frist, har ikke benyttet sig af de efterfølgende mulige tiltag. Figur 3.13 viser antallet af gange, de tilsynsførende har benyttet sig af disse efterfølgende muligheder.

Figur 3.13 Besvarelser på spørgsmålene: Hvor mange gange har du oplevet, at forholdene efter fristens udløb fortsat ikke er forbedrede, og derfor sendt en erklæring i høring hos forældrekredsen og skolens bestyrelse eller sendt en begrundet indberetning til Undervisningsministeriet? Procent.

Note: N = 27.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

89 % af de tilsynsførende har aldrig sendt en erklæring i høring hos forældrekredsen, mens 11 % har. 93 % har aldrig sendt begrundede indberetninger til undervisningsministeriet, mens 7 % har.

De tilsynsførende, som har erfaringer med at bruge enten frister, erklæringer, der sendes i høring eller indberetninger til Undervisningsministeriet, fremhæver, at der kort tid efter fristen tages hånd om den påtalte problemstilling. Det opleves, at det bliver taget seriøst af skolens ledelse, og at det er godt at have muligheden for at kunne påtale forhold. Disse erfaringer stemmer godt overens med de relativt lave antal frister, som er stillet af de tilsynsførende, som gennemgået ovenfor i Figur 3.12 og Figur 3.13.

3.4.3 Udfordringer og komplikationer i samarbejdet

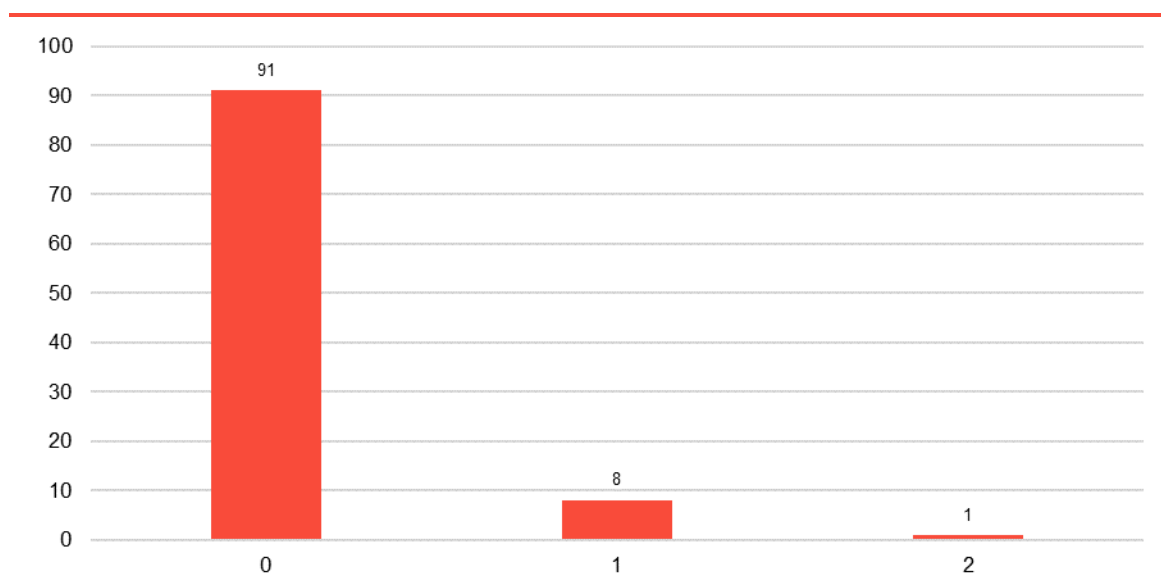
Et tilsyn kan få store konsekvenser for en skole, ligesom den tilsynsførende har vide beføjelser til at komme uanmeldt. Det kan medføre en risiko for uenigheder og komplikationer i samarbejdet mellem den tilsynsførende og skolen. Derfor er det væsentligt at undersøge, i hvilken grad der opstår komplikationer i samarbejdet.

Samarbejdet med skolen afbrydes sjældent før valgperiodens udløb

Som tilsynsførende kan man vælges for en valgperiode af højst 2 år ad gangen og for maksimalt 6 år ud af en 11-årig periode. Det er dog muligt for forældrekredsen at afbryde samarbejdet. Et afbrudt samarbejde, hvor 'den kontrollerende' afbryder samarbejdet og finder en anden 'kontrollant', kan teoretisk set være en konsekvens af udfordret samarbejde eller utilfredshed med tilsynets af-dækning af problematiske forhold. Det kan dog i lige så høj grad skyldes andre årsager.

Meget få tilsynsførende har oplevet et afbrudt samarbejde. Figur 3.14 viser de tilsynsførendes erfaringer med, at samarbejdet afbrydes.

Figur 3.14 Besvarelser på spørgsmålet: Har du nogensinde oplevet, at samarbejdet omkring tilsynet med en skole er ophørt inden valgperiodens udløb? Angiv, hvor mange gange. Procent.

Note: N = 224.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

91 % af de tilsynsførende har aldrig oplevet, at samarbejdet med en skole er ophørt inden valgperiodens udløb. 8 % har oplevet det én gang, mens 1 % har oplevet det 2 gange. I de få tilfælde, hvor

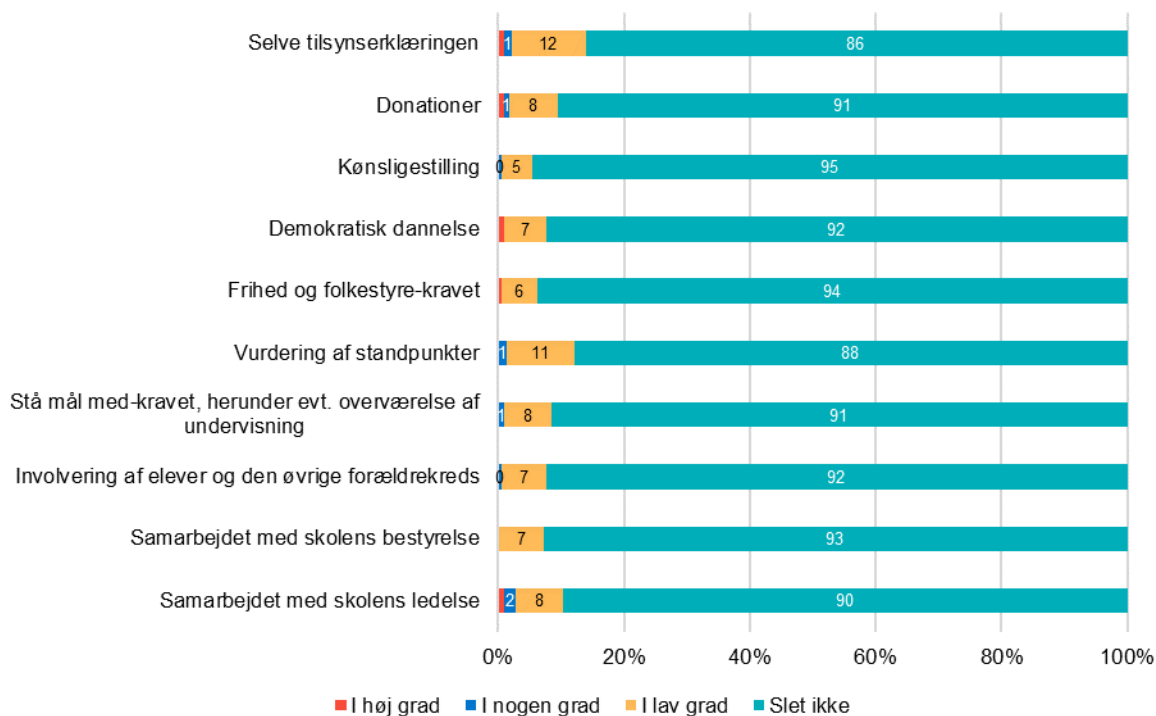
samarbejdet afbrydes før tid, er det stort set aldrig som følge af deciderede komplikationer.¹⁸ Det er oftere praktiske omstændigheder. Halvdelen angiver eksempelvis årsager, som at de flyttede, prioriterede andet arbejde eller måtte frasige sig en skole efter indførsel af et maksimum på fem skoler pr. tilsynsførende. En skoleleder beretter i de kvalitative interview netop om, at samarbejdet med en tilsynsførende blev afbrudt alene på grund af sygdom hos den tilsynsførende. Derudover er skolerne i en række tilfælde lukkede, hvorfor samarbejdet naturligt er afbrudt.

De meget få tilsynsførende, der har oplevet afbrudt samarbejde af problematiske grunde, angiver, at det skyldes uenighed om pædagogik og værdigrundlag¹⁹, samarbejdsproblemer med skoleledelsen²⁰ samt utilfredshed med tilsynserklæringen²¹. Det kan ikke afgøres, hvorvidt forløbene og det afbrudte samarbejde afspejler tvivlsom praksis fra skolens side, eller om der er helt andre årsager. Det kan eksempelvis også skyldes henholdsvis legitime uenigheder om pædagogik og værdigrundlag, problematisk ageren hos den tilsynsførende eller manglende kvalitet og grundighed i tilsynserklæringen.

Der er ifølge de tilsynsførende yderst sjældent komplikationer i samarbejdet med skolen

Der kan godt være problematisk samarbejde eller udfordringer for den tilsynsførende, som dog ikke fører til, at samarbejdet afbrydes. Det viser sig dog heller ikke at være tilfældet. Figur 3.15 viser erfaringer med komplikationer i samarbejdet med skolen inden for en række centrale områder, som alle er væsentlige for funktionen som tilsynsførende.²²

Figur 3.15 Besvarelser på spørgsmålet: I hvilken grad har du oplevet komplikationer i forbindelse med samarbejdet med skoler, du fører tilsyn med, inden for følgende områder? Procent.

Note: N = 221-223 afhængigt af det enkelte spørgsmål.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

¹⁸ Spørgsmålet lød: "Hvad vurderer du selv er årsagen til, at samarbejdet stoppede inden valgperiodens udløb? Vælg evt. flere svar." I alt 20 tilsynsførende har angivet, at samarbejdet stoppede før tid, alle 20 har valgt at kommentere.

¹⁹ 2 tilsynsførende beskriver dette.

²⁰ 2 tilsynsførende beskriver dette.

²¹ 1 tilsynsførende beskriver dette.

²² Områderne er de samme, der blev spurgt ind til angående sparringsbehov (se Figur 3.10).

På samtlige af de centrale områder er det mellem 86- 95 %, der 'Slet ikke' har oplevet komplikationer (gennemsnitligt 91 %). Der er, afhængigt af området, kun mellem 0-3 %, som 'I høj grad' har oplevet komplikationer. Samlet set oplever de tilsynsførende dermed stort set ingen komplikationer i samarbejdet.

Det centrale område, hvor der er flest, der har oplevet komplikationer (= alle andre svar end 'Slet ikke'), er angående "selve tilsynserklæringen". Her mener 12 %, at de 'I lav grad' oplever komplikationer. Selv her er der dog stadig under 1 % (0,9 %), der 'I høj grad' har oplevet komplikationer, og kun lidt over 1 % (1,3 %), der 'I nogen grad' har oplevet komplikationer.

Fraværet af problematisk samarbejde bekræftes af både tilsynsførende, skoleledere og forældre. Når der er udfordrende forhold ved skolen, betyder det ikke nødvendigvis, at *samarbejdet* udfordres af den grund – så længe der er en tillidsbaseret relation:

Nej [angående erfaringer med komplikationer i samarbejdet med skolen]. Man kan godt snakke om ting, der ikke er optimale, uden at det er repræsentativt for den samlede undervisning. Det kan godt skilles ad. Og det betyder ikke, at det er en dårlig skole. Man er ikke fejlfinder, fordi man er tilsynsførende, det handler om helhedsbilledet. Der var for eksempel specialundervisning med dobbeltlærerundervisning i en klasse. Det fungerede simpelthen bare ikke. Det kan jeg godt nævne for ledelsen, uden at det skaber store problemer. (Tilsynsførende 7).

Blandt de interviewede tilsynsførende er der flere eksempler på, at problematiske forhold, som har ført til konflikt og uenighed på skolen, ikke påvirker dem som tilsynsførende:

Der er ingen problemer. Skoleledelsen blev skiftet ud, fordi bestyrelsen valgte at skifte ud. Men det var ikke problematisk for mig. (Tilsynsførende 4)

Jeg havde en skole, hvor styrelsen var inde på grund af en forældreklage. Det førte til en meget udramatisk konflikt. Men det havde ikke rigtigt noget med mig at gøre. (Tilsynsførende 14)

Samlet set peger analyserne på, at den naturlige risiko for uenigheder og komplikationer i samarbejdet mellem den tilsynsførende og skolen først og fremmest er en teoretisk risiko. Det er ikke et problem i praksis.

3.5 Tilsynserklæringen

Den tilsynsførende fører tilsyn med skolen og indsender en digital tilsynserklæring via Tilsynsportalen, der drives af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Skolen skal efterfølgende offentliggøre erklæringen på skolens hjemmeside. Den digitale tilsynserklæring er ensrettet med obligatoriske spørgsmål med lukkede svarmuligheder (ja/nej), som alle kan uddybes med tekst og vurderinger af den tilsynsførende selv. Erklæringen indsendes af den tilsynsførende via Tilsynsportalen i perioden 1. maj til 30. juni hvert år. Skolen skal efterfølgende gøre erklæringen tilgængelig på skolens hjemmeside. Kravene til erklæringen fremgår af § 23 i 'Bekendtgørelse om valg og certificering af tilsynsførende ved frie grundskoler mv.' Dette afsnit omhandler de tilsynsførendes arbejde med tilsynserklæringen. Afsnittet svarer konkret på:

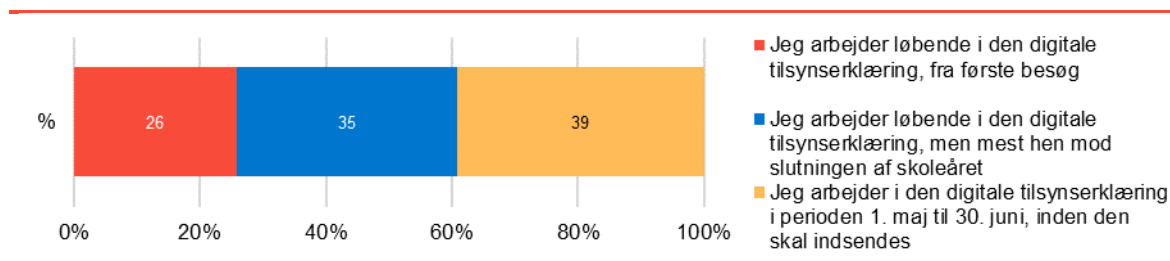
- Hvordan udarbejdes tilsynserklæringen?
 - Benytter de tilsynsførende, der har delt tilsyn, sig af særstandpunkter?

- Foretages der ændringer mellem orientering af skolens ledelse og indsendelse af erklæringen til Tilsynsportalen?
- Hvordan opfattes den styrkede tilsynserklæring – der er bygget op omkring obligatoriske spørgsmål – af de tilsynsførende, skolelederne og forældrene?

Tilsynserklæringen udarbejdes primært hen mod afslutningen af forløbet

Figur 3.16 viser, hvornår de tilsynsførendes arbejder med den digitale tilsynserklæring.

Figur 3.16 Besvarelser på spørgsmålet: Hvornår arbejder du med den digitale tilsynserklæring? Procent.

Note: N = 217.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

De tilsynsførende arbejder på forskellige tidspunkter med den digitale tilsynserklæring og fordeler sig i tre sammenlignelige grupperinger. Hver fjerde arbejder løbende med tilsynserklæringen gennem hele tilsynsperioden allerede fra første tilsynsbesøg, mens ca. en tredjedel også har den løbende i brug, men primært arbejder med den mod slutningen af skoleåret op mod indsendelsen. De sidste ca. 40 % arbejder alene med den digitale tilsynserklæring i de 2 måneder op til indsendelse af tilsynserklæringen.

De kvalitative interview viser, at selvom mange primært anvender tilsynserklæringen mod slutningen af perioden, er det ikke ensbetydende med, at de ikke anvender en systematisk tilgang til deres tilsyn. Tilgangen foregår blot på andre måder. Eksempelvis tager de løbende noter eller optager deres besøg. En tilsynsførende beskriver, at

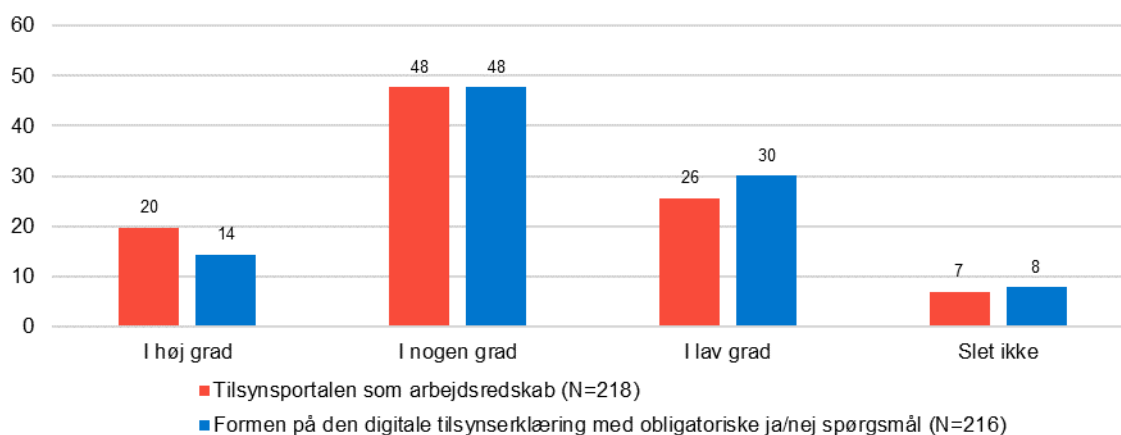
[Tilsynserklæringen] har jeg ikke åben endnu. Jeg har båndoptager med ind i en klasse og ser, hvad der foregår og snakker med læreren og eleverne. Og så går jeg ned i et hjørne af klassen og fortæller, hvor jeg er, og hvad jeg ser, og hvad der foregår til båndoptageren. Så den fungerer som en notesbog for mig selv. ... Nogle gange optager jeg elevsamtaler. Og så går jeg rundt og optager, hvad jeg oplever. Alle notater er optagede, og så skriver jeg alt ud, når jeg kommer hjem, så de ligger på min computer. I maj/juni åbner jeg portalen og begynder at udfylde [den digitale tilsynserklæring]. Der trækker jeg på udskriften, jeg selv har lavet, og så laver jeg det hele færdig på en gang, kigger det efter, og så sender jeg den. (Tilsynsførende 2)

Fire af de interviewede tilsynsførende beskriver, at de anvender egne noter i løbet af besøgene på skolerne og har orienteret sig i tilsynserklæringen forud for besøget, men bruger den alene som en overordnet guide for, hvad de skal nå i løbet af besøget. Den digitale tilsynserklæring er dermed overvejende et sekundært arbejdsredskab i løbet af tilsynsperioden og bliver mere central i forbindelse med afslutningen.

Delte meninger om den digitale tilsynserklærings brugbarhed for den tilsynsførende selv

Figur 3.17 viser, i hvilken grad de tilsynsførende synes, at den digitale tilsynserklæring er brugbar som arbejdsredskab, og i hvilken grad de synes om selve formen med de obligatoriske ja/nej-spørgsmål.

Figur 3.17 Besvarelser på spørgsmål: I hvilken grad synes du, at følgende forhold ved den digitale tilsynserklæring er brugbar for dig som tilsynsførende? Procent.

Kilde: N = 216-218.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Figuren viser, at hver femte mener, at Tilsynsportalen i høj grad er brugbar, mens ca. hver anden mener, at den i nogen grad er brugbar. Hver fjerde mener, at den i lav grad er brugbar, og de resterende ca. 7 % mener, at den slet ikke er brugbar for dem som tilsynsførende. I forhold til *formen* på den digitale tilsynserklæring, så ligger vurderingen tæt op ad svarerne for *brugbarheden*, dog lidt mere negativ. De kvalitative interview understøtter dette resultat, hvor mange giver udtryk for, at tilsynserklæringen både har positive elementer, men også elementer, der fungerer mindre godt.

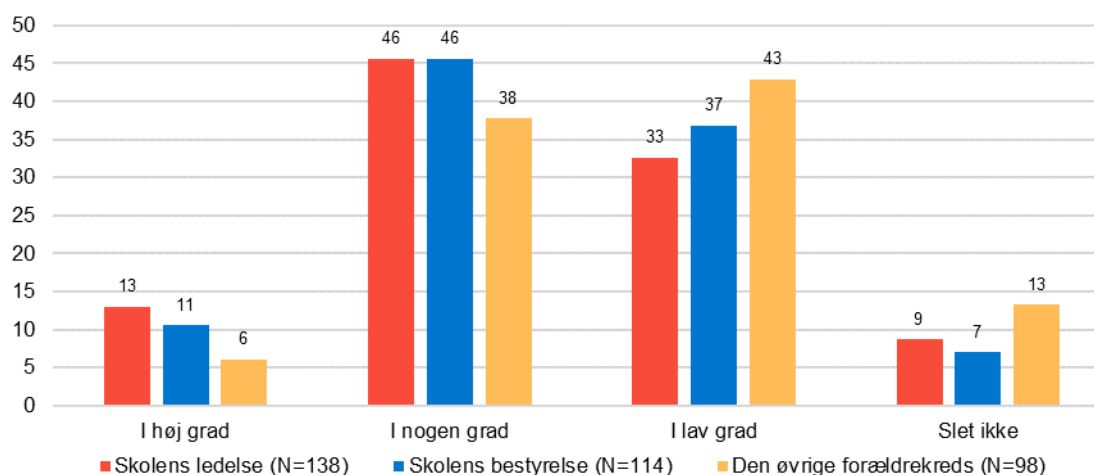
På den positive side oplever mange, at den digitale tilsynserklæring er med til at give et mere ensartet udtryk i tilsynserklæringerne på tværs af skolerne. Det betyder også, at hvor der tidligere var stor forskel på form og indhold af en tilsynserklæring, så er der i dag meget mindre variation. Dette vurderer nogle i de kvalitative interview er en fordel, da det er med til i højere grad at sikre, at skolerne lever op til reglerne, og at man er mere sikker på at komme hele vejen rundt om de nødvendige emner. Andre føler sig omvendt bundne af formen og giver udtryk for, at den nuværende form ikke tilgodeser skolernes og bestyrelsernes behov for viden og information. Den digitale tilsynserklæring opleves som god til at sikre, at den tilsynsførende kommer rundt om alle de nødvendige emner, der skal til for at kunne legitimere skolens fortsatte virke. Flere beskriver den digitale tilsynserklæring som en minimumserklæring, der særligt er rettet mod Undervisningsministeriet, og primært har til formål at give skolen et godkendelsesstempel. Men for at skolens ledelse og bestyrelse får den information, som de har behov for, så vurderer de fleste tilsynsførende, at der er et behov for at give en mere dybdegående beskrivelse for hvert punkt eller en længere sammenfatning.

Behovet for uddybende kommentarer kan i nogles tilfælde klares i den digitale tilsynserklærings tekstfelter, mens andre decideret udarbejder to erklæringer. Én, der består af den lovpligtige, digitale erklæring, mens den anden består af en kvalitativ uddybning af de samme emner og områder. Dette valg skyldes bl.a., at den digitale version ikke opleves som oplagt at skrive længere kommentarer i.

Den digitale tilsynserklæring vurderes af en del tilsynsførende at have begrænset brugbarhed for interessenterne på skolerne

En del af de tilsynsførende vurderer i forlængelse af ovenstående, at den digitale tilsynserklæring har begrænset brugbarhed for de målgrupper, som den er rettet mod på skolerne. Figur 3.18 viser de tilsynsførendes vurderinger af brugbarheden for henholdsvis skolens ledelse, bestyrelse og den øvrige forældrekreds.

Figur 3.18 Besvarelser på spørgsmålet: I hvilken grad vurderer du, at henholdsvis skolelederne og forældrene synes, at formen på den digitale tilsynserklæring med obligatoriske ja/nej spørgsmål er brugbar for dem? (Du skal vurdere, hvad du tror, de synes om formen på erklæringen) Procent.

Note: N = 98-138 afhængigt af det enkelte spørgsmål.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Over en tredjedel af de tilsynsførende vurderer, at formen på tilsynserklæringen har begrænset brugbarhed for interessenterne på skolen. Omkring 80 % af de tilsynsførende vurderer det 'I lav grad' eller 'I nogen grad'. Kun omkring 10 % vurderer det 'I høj grad', mens næsten lige så mange vurderer, at formen 'Slet ikke' er brugbar. De tilsynsførende vurderer generelt, at skolens ledelse kan bruge tilsynserklæringen i lidt højere grad, end skolens bestyrelse kan, og at den øvrige forældrekreds kan bruge den mindst.

Mange tilsynsførende har svært ved at vurdere brugbarheden for henholdsvis skolens ledelse, skolens bestyrelse og den øvrige forældrekreds. Mellem 36 og 55 % af de tilsynsførende kan ikke vurdere, hvorvidt tilsynserklæringen er brugbar for de øvrige aktører, og har derfor svaret 'Ved ikke' til ovenstående spørgsmål.

De kvalitative interview finder, at 2 ud af 3 skoleledere oplever tilsynserklæringen som et legitimt kontrolelement mere end et redskab, der har til formål at "blive brugt" aktivt. Det kommer eksempelvis til udtryk hos en skoleleder, der fortæller, at han bruger tilsynet til at få "revideret hans regnskab" (Skoleleder H) og ikke i et udviklingsperspektiv. Det udviklende arbejde foregår sideløbende med tilsynet og i regi af skolens strategiske arbejde. Tilsynserklæringen er således *brugbar* til at godkende skolens virke, men *ikke brugbar* til at blive brugt til decideret udvikling.

Enkelte interviewpersoner blandt tilsynsførende og skoleledere kommenterer endvidere på den del af tilsynserklæringen, der fokuser på donationer. Personerne sætter spørgsmålstegn ved, om det bør være tilsynsførendes rolle at vurdere, om den konkrete skole modtager donationer over et vist beløb. Som en tilsynsførende beskriver, har tilsynsførende ikke kompetencer eller mulighed for at

vurdere, hvorvidt det er tilfældet eller ej, og fremhæver, at de ikke er revisorer. I stedet består vurderingen af skolens kommentarer til et spørgsmål om donationer. Og det vurderes ikke at være et retvisende billede af skolens håndtering af donationer.

Tilsynserklæringen på Tilsynsportalen er opdateret, så de tilsynsførende ikke længere skal indhente oplysningerne selvstændigt. Ved et tryk på en knap kan den tilsynsførende hente oplysningerne direkte ind, da de trækkes fra et andet administrativt system, som drives af Undervisningsministeriet, hvortil skolen har sendt det revisorgodkendte regnskab. Denne funktion er dog ikke tydelig for de interviewede tilsynsførende.

3.5.1 Delt tilsyn og fælles tilsynserklæringer

På langt størstedelen af friskolerne er der kun tilknyttet en enkelt tilsynsførende. Kun 6 % af de adspurgte tilsynsførende har ført tilsyn på en skole med flere tilsynsførende tilknyttet. Det vil også sige, at de tilsynsførende i langt størstedelen af tilfældene er alene om at udarbejde tilsynserklæringen.

Såfremt to tilsynsførende ikke er enige i tilsynserklæringen, eller de ønsker at betone forskellige aspekter, er der mulighed for at afgive et særstandpunkt. De 6 % tilsynsførende, som har delt tilsyn for en eller flere skoler, er blevet spurgt, om de nogensinde har gjort brug af muligheden for at afgive et særstandpunkt. Én enkelt tilsynsførende har svaret ja, mens resten angiver, at det ikke er tilfældet.

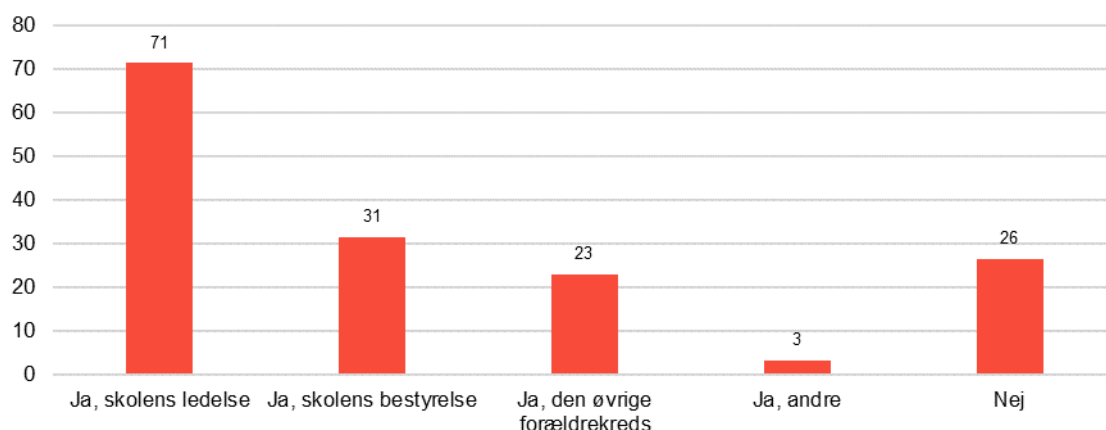
3.5.2 Orientering eller inddragelse

I arbejdet med tilsynserklæringen indgår også overvejelser om, hvornår og i hvilket omfang den tilsynsførende inddrager skolelederen, skolens bestyrelse, den øvrige forældrekreds eller andre i udarbejdelsen *forud* for indsendelsen af erklæringen. Formelt er der ingen krav om, at den tilsynsførende inddrager andre. Tilsynserklæringen skal alene indsendes korrekt inden for tidsfristen d. 30 juni, hvorefter skolen vil få adgang til den. Såfremt der er inddragelse, er det således på den tilsynsførendes – eller skolens – eget initiativ.

Skolerne – ofte i form af skolens ledelse – orienteres som regel af tilsynsførende, inden tilsynserklæringen indsendes

Både spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interview viser, at der er forskel på hvem og om, nogen inddrages eller orienteres om tilsynserklæringen forud for indsendelse til Tilsynsportalen. Nogle tilsynsførende har en mere eller mindre omfangsrig drøftelse af tilsynets indhold forud for indsendelse, mens andre har lukkede skodder mellem dem selv og skolens interessenter. Figur 3.19 viser, om de tilsynsførende orienterer andre om indholdet forud for indsendelse, og hvis ja, hvem.

Figur 3.19 Besvarelser på spørgsmål: Orienterer du nogen om indholdet af din tilsynserklæring, inden du indsender den på tilsynsportalen? Vælg evt. flere svar. Procent.

Note: Totalen summerer til mere end 100 %, da det var muligt at vælge flere svar, såfremt man ikke valgte 'Nej'. N = 223.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Langt størstedelen af tilsynsførende orienterer en eller flere aktørgrupper forud for indsendelse af tilsynserklæringen, mens ca. hver fjerde slet ikke gør. Det er primært skolens ledelse, som orienteres. De kvalitative interview viser, at der er forskel på inddragelsens karakter. Nogle inddrager alene skolens ledelse i de tilfælde, at der er kritisable punkter i erklæringen – og kun til orientering, uden at de har indflydelse på indholdet. Andre orienterer via et kvalitativt resume af erklæringen og ikke den fulde tilsynserklæring, mens andre bruger selve udkastet til tilsynserklæringen som en mulighed for at kunne stille uddybende spørgsmål og få tvivlsspørgsmål afklaret. Adspurgte forklarer de fleste klart, hvorfor de gør, som de gør, og har overvejet fordele og ulemper ved at have dialog om indholdet i erklæringen forud for indsendelse. Tilsynsførende deler sig således i to forskellige grupper med hensyn til inddragelse. Fortællerne for at orientere og inddrage udtrykker eksempelvis:

Man skylder ledelsen, at de kan håndtere de reaktioner, der måske kommer. Og de kan tage drøftelsen med mig inden offentliggørelse. (Tilsynsførende 4)

Jeg sender det inden, så kan de lægge det ind på hjemmesiden inden generalforsamlingen [...] De har ingen kommentarer [til tilsynserklæringen]. (Tilsynsførende 7)

Omvendt lægger andre vægt på, at hvis skolens aktører får indsigt, så får de potentielt også indflydelse på indholdet.

Jeg tror, det er vigtig at holde tingene adskilt. Jeg skal ikke drøfte med nogen, hvad jeg skriver. De skal ikke have indflydelse på, hvad der står [i tilsynserklæringen]. I løbet af året vender jeg ting med skolens leder og har pædagogiske drøftelser om de ting, jeg ser. Og jeg er optaget af at høre, hvad de mener. Men de har ingen indflydelse på indhold eller udformning af tilsynserklæring. (Tilsynsførende 2)

Nej, de orienteres ikke om indholdet, før den endelige erklæring indsendes. (Tilsynsførende 12)

Der foretages ikke ændringer mellem orientering af skolens ledelse og indsendelse af erklæringen

Typisk vil den tilsynsførende have en dialog med skolelederen enten i forbindelse med afslutning af sidste besøg eller i forbindelse med udarbejdelse af den endelige erklæring, men de har, ifølge de interviewede tilsynsførende selv, ikke karakter af indflydelse på indholdet af tilsynserklæringen. Som en tilsynsførende beskriver det:

Jeg ved godt, hvorfor jeg er der. Og de skal vide, hvem jeg er, og hvorfor jeg er der. Det er ikke et problem, at vi også har en dialog om skolens udvikling. (Tilsynsførende 13)

Citatet illustrerer de tilsynsførende egen vurdering af, at skolens eller forældrenes inddragelse ikke sker på bekostning af tilsynets uafhængighed og formål, men tværtimod er velovervejet, som tidligere beskrevet. Det er dog nødvendigt at være opmærksom på, at spørgsmålet omkring ændringer af erklæringen mellem orientering og indsendelse ikke er undersøgt blandt hele populationen af tilsynsførende. Vurderingen baserer sig derfor alene på de kvalitative interview.

3.6 Synet på ordningen med tilsynsførende og rollen som tilsynsførende

Rollen som tilsynsførende har nogle klare formelle definitioner i lovgivningen (se evt. Indledningen). Inden for de rammer har den enkelte tilsynsførende dog væsentlig mulighed for at udøve tilsynet på den måde, som passer bedst med synet på, hvordan et tilsyn bør udføres. Dette afsnit svarer konkret på:

- Hvordan opfatter de tilsynsførende selv deres rolle?
- Hvordan opfatter skoleledere, skolebestyrelse og den øvrige forældrekræds den tilsynsførendes rolle?

De tilsynsførende ser sig selv som både kontrollanter og sparringspartnere

De tilsynsførende vurderer både i spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interview, at de selv oplever deres rolle som tilsynsførende som klar og tydelig. Ca. 80 % af de adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen giver udtryk for, at de i høj grad vurderer, at deres rolle er klar og tydelig.²³ Og blandt de interviewede har alle en klar oplevelse af deres rolle som tilsynsførende.

Rollen som tilsynsførende vurderes af de tilsynsførende selv som både en kontrollerende rolle og en sparringsrolle. Det kommer tydeligt til udtryk i både spørgeskemabesvareelserne og i de kvalitative interview. Dog med forskellig vægt. Adspurgt om i hvilken grad de anser deres rolle som henholdsvis kontrollant og sparringspartner, viser spørgeskemaundersøgelsen, at de tilsynsførende gennemsnitligt opfatter sig næsten lige så meget som en sparringspartner som en kontrollant. På en skala fra 1 til 10 vurderer de tilsynsførende sig henholdsvis som 6,02 som kontrollanter og 6,51 som sparringspartnere med skolerne. Det viser tydeligt, at rollen som sparringspartner opleves central og vigtig for de tilsynsførende. De kvalitative interview viser tilsvarende, at flertallet opfatter sig som både kontrollant og som sparringspartner. 8 ud af 10 oplever sig selv som kontrollant, og 8 ud af 10 opfatter sig som sparringspartner. 7 ud af 10 opfatter sig som begge dele. Eksempelvis fortæller tre tilsynsførende:

Man er både kontrollant og sparringspartner. Man er en slags evaluator. En kritisk ven. (Tilsynsførende 2)

²³ Spørgsmålet lød: "I hvilken grad synes du, at din rolle er klar og tydelig?"

Dialogen er vigtigt. Man kan ikke være 100 procent sparringspartner. Det er vigtigt at finde en balance, hvor man kan udveksle kollegiale erfaringer uden at være bonkammerater. (Tilsynsførende 5)

Det er en vekselvirkning. Man er kontrollant i forhold til de overordnede krav, der skal stilles. Men det kan også være godt med en sparringspartner ude fra. (Tilsynsførende 6)

I de kvalitative interview træder rollen som kontrollant dog stærkere frem hos nogle af de adspurgte. Eksempelvis forklarer tre andre tilsynsførende:

At du er tilsynsførende gør, at du har en kontrolkasket på. Så kan man så holde sig til den rolle. [Som tilsynsførende] har man et klart mandat og nogle ting, man skal gøre. Det med sparring er så måske lidt mere personligt. Der er nogle faktorer, der kan være afgørende for, om det giver mening og kan lade sig gøre. (Tilsynsførende 8)

Man skal primært føre tilsyn med skolen. Det er en kontrolforanstaltning. Det er den primære opgave, og man skal ikke sovses for meget ind. Man skal ikke fortælle dem, hvordan man skal drive skole, men man har pligt til at begrunde, hvorfor man ser på tingene, som man gør. (Tilsynsførende 12)

Jeg er primært kontrollant, men har også en væsentlig rolle som sparringspartner. (Tilsynsførende 13)

Både tilsynsførende og interessenter på skolen lægger vægt på uvildighed og faglig kompetence

Skoleledere, skolebestyrelsesmedlemmer og de øvrige forældre har overvejende en oplevelse af, at den tilsynsførende er på skolen i regi af Undervisningsministeriet som en kontrolinstans, der skal være med til at sikre, at skolen opfylder de krav, der stilles til en fri grundskole. Der er dog også eksempler på, at forældrene oplever de tilsynsførende som deres 'mand' og garant for, at skolen er god nok. En forælder siger eksempelvis:

Vedkommende repræsenterer forældrene og er der for at fortælle os, 'hvordan er skolen', set med øjne, der er professionelle. (Forælder E)

Såvel interview som spørgeskemadata viser dog, at jo længere fra skolens ledelse, man bevæger sig, desto mindre klar er man vedrørende den tilsynsførendes rolle og deres arbejde. Skoleledere har det tydeligste billede af den tilsynsførendes rolle og arbejde, ligesom man også har den tætteste kontakt. 86 % af de tilsynsførende vurderer, at skolens ledelse 'I høj grad' synes, at deres rolle er klar og tydelig.²⁴ Det tilsvarende tal for skolens bestyrelse er 62 % og for den øvrige forældrekræds kun 28 %. Denne tendens er et naturligt resultat af mængden af samarbejde og kontakt mellem tilsynsførende og henholdsvis skoleledere, skolebestyrelse og de øvrige forældre og dermed forventelig.

Alle tre interessentgrupper giver i de kvalitative interview udtryk for, at det er vigtigt med en uvildig, fagligt kompetent person, der ikke har samme billede af skolen, som de ansatte eller forældrene nødvendigvis har. En ekstern tilsynsførende giver legitimitet. En skoleleder beskriver det således:

Det [Tilsynet] er et kvalitetsstempel, man sætter på, at den undervisning, vi leverer, står mål med, hvad man måtte få i folkeskolen som minimum. Også selvom vi har en anden indgang til tingene og en anderledes tidshorisont. (Skoleleder F)

²⁴ Spørgsmålet lød: "I hvilken grad vurderer du, at følgende grupper synes, at din rolle som tilsynsførende er klar og tydelig?"

I overensstemmelse med de forskellige gruppers beskrivelse af tilsynsrollen viser undersøgelsen også, at 92 % af de tilsynsførende i høj grad lægger vægt på uvildigheden i deres tilsyn med skolerne²⁵. 7 % lægger i nogen grad vægt på uvildighed, mens kun 1 % anser sig som uvildig i lav grad. Det er også i dette lys, at oplevelsen af at være sparringspartner skal ses. De tilsynsførende oplever ikke en konflikt mellem uvildighed og rollen som sparringspartner. Tværtimod anser de dialog, feedback og muligheden for at uddybe observationer som en del af rollen som uvildig tilsynsførende, og at de har en naturlig, faglig interesse i området for frie grundskoler, hvori dialogen herom indbefattes. Tilsvarende vurderer størstedelen af de tilsynsførende også, at interessenterne på skolerne enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' lægger vægt på uvildigheden i tilsynet.²⁶ Det bekræftes af en skoleleder, der vurderer, at tidsbegrænsningen på, hvor mange år en tilsynsførende kan føre tilsyn med en skole – op til 6 ud af 11 år – er et nødvendigt onde for at sikre uvildigheden, som dog ikke bør være for hyppig:

På den ene side er det vigtigt ikke at gro fast, men det giver et meget større indblik i skolen at være der længere. Så det er godt, at der ikke er udskiftning for hyppigt. (Skoleleder H)

Samlet set er rollen som tilsynsførende klar og tydelig; der lægges både vægt på at være kontrollant og sparringspartner, ligesom uvildigheden også vægtes højt. Der er ingen oplevede modsætningsforhold mellem den tilsynsførendes forskellige roller – hverken for den tilsynsførende selv eller for skoleledere eller forældre.

²⁵ Spørgsmålet lød: "I hvilken grad lægger du selv vægt på uvildigheden i dit tilsyn?".

²⁶ Spørgsmålet lød: "I hvilken grad vurderer du, at følgende grupper lægger vægt på uvildigheden i dit tilsyn?".

Bilag 1 Design, metode og dokumentation

Undersøgelsen er baseret på spørgeskemaer til tilsynsførende, kvalitative interview med tilsynsførende, skoleleder og forældre, en hjemmesidekodning af samtlige frie grundskoler i Danmark, en analyse af sammenhængene mellem valget af tilsynsform og forskellige skoletyper, en analyse af tilsynsførende og en mønsteranalyse af sammenhængene mellem tilsynsførende og forskellige skoletyper. Hver analysemetode og datakilde gennemgås selvstændigt.

Spørgeskema til tilsynsførende

Spørgeskemaet for tilsynsførende indeholder 36 spørgsmål under forskellige temaer såsom udvælgelse af tilsynsførende, tilsynsbesøg, tilsynserklæringen, rollen som tilsynsførende mv.

Forud for udsendelsen er spørgeskemaet pilottestet blandt to udvalgte tilsynsførende. Pilottesten gav anledning til små justeringer af indhold og ordlyd af konkrete spørgsmål og svarmuligheder. Det endelige spørgeskema er sendt til de 364 certificerede tilsynsførende, som på tidspunktet fremgik af registeret.

Dataindsamlingen er gennemført fra medio februar til medio marts 2019, med to rykkermails udsendt efter hhv. 14 dage og 3 uger.

Bruttopopulationen udgøres af 364 tilsynsførende. 21 tilsynsførende er frafaldet, da de har meddelt, at de enten ikke længere er aktive som tilsynsførende eller endnu ikke er blevet valgt som tilsynsførende. Efter dette frafald er den resterende nettopopulation på 343. Heraf har 247 tilsynsførende besvarelser, som er fuldt eller delvist gennemført, hvilket giver en svarprocent på 72 %.

Vi har opdelt svarprocenterne på de certificerede tilsynsførendes fem regioner for at afklare, om der er regionale forskelle og eventuelt regioner med meget lave svarprocenter. Opdelingen viser, at der er opnået sammenlignelige svarprocenter fra samtlige fem regioner. Der er dog klart flest besvarelser i Region Midtjylland med en svarprocent på 87 %.

Bilagstabel 1.1 Svarprocenter

Karakteristika	Nettopopulation	Delvise besvarelser	Gennemførte besvarelser	Fulde og delvise besvarelser	Svarprocent
Region Nordjylland	38	1	24	25	66 %
Region Syd	86	9	47	56	65 %
Region Midtjylland	75	3	62	65	87 %
Region Hovedstaden	91	7	53	60	66 %
Region Sjælland	53	5	36	41	77 %
I alt	343	25	222	247	72 %

Note: Svarprocenten for de gennemførte besvarelser alene er 65 %.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af VIVEs spørgeskema til tilsynsførende samt register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende.

Kvalitativ dataindsamling ved brug af telefoninterview

For at tilvejebringe en dækkende forståelse af tilsynet er der inddraget forskellige perspektiver. Den kvalitative del af undersøgelsen bestod derfor af en række enkeltinterview med både tilsynsførende

og centrale personer på et udvalg af skoler med ordningen med tilsynsførende (skoleledere samt forældre).

De kvalitative interview er foretaget med udgangspunkt i en struktureret interviewguide udviklet til undersøgelsen. Til hver enkelt interviewperson blev der udarbejdet en unik, tilpasset interviewguide. For de tilsynsførende skete det på baggrund af deres afgivne svar i spørgeskemaundersøgelsen. For skoleledere og forældre bestod tilpasningen af grundlæggende oplysninger om skolen, som blev identificeret via hjemmesidekodning samt supplerende desk research. Alle interview er gennemført af analysemedarbejdere på projektet.

Interview er gennemført som telefoninterview for at gøre det muligt at gennemføre interview med et tilstrækkeligt antal informanter med den rette spredning på væsentlige parametre. Interview er optaget med diktafon, mens der samtidig er taget noter undervejs. På baggrund af noter og lydoptagelse er der efterfølgende udarbejdet et analytisk referat af hvert interview.

Bilagstabel 1.2 indeholder en optælling af de afholdte interview:

Bilagstabel 1.2 Antal interview pr. informanttype

Informant	Telefoninterview
Tilsynsførende	10
Skoleledere	3
Forældre	2
I alt	15

Udvælgelse af interviewpersoner

Der er gennemført en strategisk komparativ udvælgelse af både tilsynsførende og skoler med ordningen med tilsynsførende. Der er søgt maksimal variation på udvalgte parametre for at indfange forskelligartede erfaringer. Datakilden til variationen er henholdsvis registrene og den gennemførte spørgeskemaundersøgelse. Udvælgelsesmetoden indeholder en analytisk fordel, idet de frie grundskoler er kendetegnet ved stor diversitet, og fremgangsmåden maksimerer sandsynligheden for at inddrage tilsynsførende og skoler med så forskelligartede erfaringer som muligt. Udvælgelsen er således ikke en repræsentativ stikprøve, men den bedst mulige sikring mod, at de udvalgte tilsynsførende og skoler er (for) ensartede. Derfor er resultaterne så dækkende, som det er muligt med de kun 10 tilsynsførende ud en bruttopopulation på 364 tilsynsførende og fire skoler ud af en bruttopopulation på 512 skoler med ordningen med tilsyn.

På tværs af de to grupper er så vidt muligt stillet de samme konkrete spørgsmål for at opnå viden om samme analytiske temaer fra forskellige perspektiver.

Udvælgelse af tilsynsførende

Det var ambitionen at udvælge op til 12 tilsynsførende, som varierede på en række analytisk relevante parametre, for at tilvejebringe forskelligartede perspektiver på tilsynsopgaven. De tilsynsførende er udvalgt på baggrund af fire forskellige parametre ud fra besvarelser af spørgeskemaet og registeret:

- Behov for sparring (Ja/Nej)
- Uanmeldte tilsynsbesøg (Altid/Ofte // Aldrig/sjældent)
- Antal skoler under tilsyn
- Syn på rolle som tilsynsførende (Kontrollant/Sparringspartner).

Der blev i uge 12 udsendt en informationsmail til 12 mulige informanter om deltagelse i et anonymt forskningsinterview som opfølgning på deres besvarelse af spørgeskemaet. Der blev fulgt telefonisk op i den følgende uge og interviewaftaler indgået på baggrund heraf. Der blev udarbejdet unikke interviewguides, hvori data fra spørgeskemaundersøgelsen blev indsat. Interview blev gennemført fra uge 13 til 17.

Bilagstabel 1.3 viser de interviewede tilsynsførendes fordeling på udvælgelsesparametrene.

Bilagstabel 1.3 De interviewede tilsynsførendes fordeling på udvælgelsesparametrene

Tilsynsførende ID	Behov for sparring	Uanmeldte tilsynsbesøg	Tilsyn med skoler	Syn på rolle som kontrollant (skala fra 0-100%)	Syn på rolle som sparringspartner
	Ja	Altid/ofte	Flere skoler	40	90
	Ja	Aldrig/sjældent	Flere skoler	30	80
	Nej	Altid/ofte	En skole	80	30
	Nej	Altid/ofte	Flere skoler	40	80
	Nej	Aldrig/sjældent	En skole	50	50
	Nej	Aldrig/sjældent	Flere skoler	90	90
	Nej	Aldrig/sjældent	Flere skoler	20	10
	Ja	Altid/ofte	En skole	70	40
	Ja	Aldrig/sjældent	En skole	70	100
	Nej	Aldrig/sjældent	Flere skoler	100	100

Note: De tilsynsførendes ID er sløret i denne rapport af hensyn til informanternes anonymitet.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende samt register med stamoplysninger på certificerede tilsynsførende.

Af de interviewede tilsynsførende havde fire i spørgeskemaet svaret, at de havde behov for sparring, og seks havde svaret, at de ikke havde behov for sparring. Fire angav, at de altid eller ofte foretog tilsynsbesøgene uanmeldt, mens seks angav, at de aldrig eller sjældent kom uanmeldt. Seks af de interviewede foretog tilsyn på flere skoler, mens fire kun er tilknyttet en enkelt skole. De tilsynsførende så forskelligt på rollen som tilsynsførende og tilkendegav bredt på skalaen fra 0 til 100 %, i hvilken grad de opfattede rollen som henholdsvis kontrollant eller sparringspartner.

Udvælgelse af skoler med ordningen med tilsynsførende

Det var ambitionen at udvælge op til fire skoler. Fra hver skole var det planen at interviewe skolelederen samt en forælder. Det lykkedes at rekruttere tre skoler, hvor der i alt er foretaget interview med tre skoleledere og to forældre.

De udvalgte skoler med ordningen med tilsynsførende er ikke de samme skoler, som de udvalgte tilsynsførende fører tilsyn med. Et 'koblet' design ville være unødigt begrænsende uden at bidrage med yderligere analytisk værdi.

Skolerne med ordningen med tilsynsførende er udvalgt på baggrund af tre parametre:

- Størrelse (lille/stor skole)
- Geografi (Østdanmark/Vestdanmark).

Derudover er der taget forbehold mod, at skolerne havde det samme værdigrundlag. Dette forbehold blev taget for at sikre, at der ikke udelukkende blev gennemført interview på fx protestantiske skoler.

Registeret samt den kvantitative systematiske hjemmesidekodning er benyttet til at garantere spredning. Bilagstabel 1.4 viser, hvordan skolerne fordeler sig angående udvælgelsesparametrene og antal informanter.

Bilagstabel 1.4 Skolernes fordeling på udvælgelsesparametre og informanter

Skole	Størrelse	Geografi	Informanter
	Stor	Vestdanmark	Skoleleder
	Lille	Østdanmark	Skoleleder Forælder
	Lille	Vestdanmark	Skoleleder Forælder

Note: Skolernes ID er sløret i denne rapport af hensyn til informanternes anonymitet.

Kilde: Registeroplysninger med information om frie grundskoler samt VIVEs hjemmesidekodning.

Hjemmesidekodning

Dette afsnit giver en indførelse i de metodiske overvejelser, der ligger til grund for første del af afdækningen af analysen af både skoler med ordningen med tilsynsførende og skoler med ordningen med selvevaluering. Denne del består af en kategorisering af skolerne på baggrund af systematisk, kvantitativ indholdskodning af de frie grundskolers værdigrundlag, som de fremgår på skolernes hjemmesider, herunder særligt i vedtægterne.

Først beskrives afsættet for kodningen, dernæst præsenteres de forhold, der har aktiveret de forskellige markører i kodningen med konkrete eksempler herpå. Sidst redegøres der for kodningens begrænsninger.

Afsæt for systematisk kvantitativ indholdskodning

Udgangspunktet for kodningen er dels en [liste](#) over Danmarks frie grundskoler, som findes hos Styrelsen for IT og Læring (STIL), dels en tilsvarende liste, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har bistået VIVE med. Sammenlignes de to lister, er der kun få uoverensstemmelser. Listen fra STUK mangler Friskolen i Lemming, International School of Hellerup har skiftet navn til Østerbro International School, og Onsbjerg Lilleskole er fusioneret med Samsø Friskole.

Ifølge § 5 i 'Bekendtgørelsen om Vedtægter for Friskoler og Private Grundskoler' skal de frie grundskolers værdigrundlag oplyses i de frie grundskolers vedtægter. Af 'Lov om Gennemsigtighed og Åbenhed i Uddannelserne mv.' er det endvidere fastsat, at de frie grundskoler skal oplyse deres vedtægter på skolernes hjemmesider. På den baggrund er det rimeligt at anvende netop skolernes vedtægter og hjemmesider som grundlag for kodningen.

Markører for kodning

I Bilagstabel 1.5 fremgår en oversigt over, hvilke temaer og underkoder, som hjemmesidekodningen er baseret på. Bogstaverne for de gensidigt udelukkende underkoder henviser samtidig til efterfølgende eksempler.

Bilagstabel 1.5 Kodeskema med temaer, underkoder og forklaring

Tema	Underkode	Forklaring
Grundtvig-Koldske skoler	A	Ja
Privat-/realskoler	B	Ja
Lilleskoler	C	Ja
Skoler med særlig pædagogisk retning	D	Steiner
	E	Montessori
	F	Freinet
	G	Andre
Religiøse skoler	H	Protestantiske og øvrige kristne
	I	Katolsk
	J	Muslimsk
	K	Jødisk
	L	Scientology
	M	Andre
Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk	N	Tyske mindretalsskoler
	O	Øvrige vestlige sprog, herunder internationale skoler
	P	Øvrige ikke-vestlige sprog
	Q	Kombination/Andre
Kostskoler	R	Ja
Prøvefrie skoler	S	Ja

For at afdække de frie grundskolers værdigrundlag har VIVE gennemført en kvantitativ indholdskodning af de frie grundskolers hjemmesider. Hver enkelt skoles kodning baserer sig på en samlet, faglig vurdering og helhedsbetragtning. Hjemmesidekodningen fokuserer på eksplicite, positive markører, modsat implicite, negative markører ved de frie grundskoler. Det vil sige, at en skole kun tildeles et karakteristika, hvis de eksplicit beskriver det på deres hjemmeside. Det kan betyde, at skoler, der reelt har karakteristika, ikke afdækkes med denne metode, da det ikke fremgår af hjemmesiden. Det kan eksempelvis være en Grundtvig-Koldsk skole, som ikke eksplicit nævner det. I kodningen har 81 skoler ikke kunnet karakteriseres.

Ifølge § 5 i 'Bekendtgørelsen om Vedtægter for Friskoler og Private Grundskoler' skal de frie grundskolers værdigrundlag oplyses i de frie grundskolers vedtægter. I 'Lov om Gennemsigtighed og Åbenhed i Uddannelserne mv.' er det endvidere fastsat, at de frie grundskoler skal oplyse deres vedtægter på skolernes hjemmesider. Derfor fokuseres der på vedtægterne. I tillæg til skolens vedtægter inddrages andre dele af hjemmesiderne, hvor de eksplicit og entydigt nævner forhold, som kan afgøre skolens type eller værdigrundlag, eksempelvis i beskrivelserne af hverdagen på skolen eller af måden, de bærende værdier præsenteres på.

De tematiske koder i yderste venstre kolonne er ikke gensidigt udelukkende, mens underkoderne inden for hvert tema til gengæld er (markeret med bogstaver). Det betyder, at én friskole kan bære markører for flere temaer. Man kan fx forestille sig en friskole, der både er Grundtvig-Koldsk, religiøs og tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk, eller en friskole, der både er en privat-/real-skole samt kostskole. Underkoderne inden for hvert enkelt tema er gensidigt udelukkende, hvorfor en friskole fx ikke kan være både Steiner- og Freinetskole eller både protestantisk og Scientologysskole.

Input fra de frie grundskolers foreninger

VIVE har i forbindelse med hjemmesidekodningen kontaktet de frie grundskolers foreninger. Det blev gjort med henblik på at anvende deres viden som supplement til VIVEs kodning af skolerne. Input herfra blev brugt på samme vilkår som øvrig data. Følgende fire foreninger blev kontaktet: Foreningen af Kristne Friskoler, Danmarks Private Skoler, Dansk Friskoleforening samt Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig (DSSV).

Drøftelse af kodningen af frie grundskoler med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (herefter: STUK) er rekvirent på analysen og har indgående kendskab til de frie grundskoler. Derfor fik de efter eget ønske mulighed for at gennemgå kodningen af de frie grundskoler, efter at den var gennemført. Det resulterede i følgende proces og ændringer:

- Efter første runde kodning af skoler var der oprindeligt 88 skoler uden markører.
- PÅ STUK's opfordring blev det aftalt, at STUK undersøgte de 88 skoler, da der var en mulighed for, at de med deres indgående kendskab til skolerne kunne levere dokumentation, som yderligere kunne kvalificere kodningen af disse skoler. Derudover undersøgte STUK samtidig en række skoler, som allerede havde minimum én markør, som STUK havde en forventning til også ville kunne blive tildelt en anden markør. Her leverede STUK ligeledes dokumentation for deres kendskab.
- VIVE foretog den analytiske og faglige vurdering af den modtagne dokumentation på baggrund af de principper for kodning af skoler, der allerede var fastlagt – fx at forholdene eksplicit er beskrevet på hjemmesiden. For at en skole blev omkodet, krævedes derfor dokumentation, som det var muligt for VIVE selvstændigt at efterprøve.
- STUK's dokumentation resulterede samlet set i, at VIVE tildelte (nye) markører til 12 skoler, der betød, at antallet af skoler uden markører blev reduceret med 7, og at der derudover var 5 skoler, som blev tildelt yderligere markører end VIVEs oprindelige kodning.

I de følgende afsnit gennemgås hver enkelt tema og underkode og uddybes med konkrete eksempler fra hjemmesidekodningen.

Grundtvig-Koldske skoler

Ja: Skolen vedkender sig at være Grundtvig-Koldsk

Hvis skolen eksplicit nævner, at værdigrundlaget bl.a. er inspireret af den Grundtvig-Koldske friskoletradition; at skolens idé er at være en Grundtvig-Koldsk friskole; eller at skolen bygger på et Grundtvig-Koldsk fundament, så kodes skolen som Grundtvig-Koldsk. Det sker også, hvis skolen nævner, at de støtter sig til enten Grundtvig eller Kold.

Privat-/realskoler

Ja: Skolen vedkender sig at være enten en privat- eller realskole

Hvis skolerne kalder sig "Privatskole" eller "Realskole", kodes de som privat- eller realskole.

Derudover skriver nogle skoler eksempelvis i deres vedtægter § 2, at "Skolens formål at drive *privat* grundskole efter de til enhver tid gældende love og (...)", hvorfor disse også er kodet som privat- eller realskoler, trods deres navn ikke antyder det.

Skoler, som generelt omtaler sig som privat- eller realskoler andre steder på deres hjemmeside, er også kodet som privat- eller realskoler.

A. Lilleskole

Hvis skolerne kalder sig en "Lilleskole", kodes de som lilleskole. Mange af lilleskolerne er en del af [Lilleskolernes Sammenslutning](#). Disse er derfor som udgangspunkt kodet som værende en lilleskole.

Skoler med særlig pædagogisk retning

A. Steinerskole

Skoler, der fremgår af [listen over danske Steinerskoler²⁷](#), der er lavet af Sammenslutningen af Frie Steiner Skoler i Danmark, er kodet som Steinerskoler. Der er ikke fundet yderligere skoler, der vedkender sig som Steinerskoler i kodningen ud over dem fra listen.

B. Montessoriskole

Skoler, der eksplicit skriver, at de støtter sig til Montessoripædagogikken, kodes som Montessoriskole. For eksempel skriver Odense Fagskole og Friskolen Glasværket: "Friskolen er inspireret af gøremåls- og montessoripædagogik".

C. Freinetskole

Skoler, der eksplicit nævner Freinet, fx Freinetskolen, hvor: "Skolens idegrundlag bygger på Celestin Freinets ideer" eller Den dansk-franske Skole af 2014/L'école franco-danoise: "Pædagogikken følger som udgangspunkt en Freinet-pædagogik", kodes som Freinetskoler.

D. Andre

Skoler kodes kun som havende en speciel pædagogisk profil, hvis de bekender sig til en pædagogisk bevægelse eller i øvrigt er meget atypiske. Skolerne er flittige til at bruge ord som: "tryghed, respekt, overskuelighed, motivation, sundhed, faglighed, entreprenørskab, accept, holisme, bevægelse, udeskole, kreativitet, initiativ, nytænkning, dialog, problemløsning, samtale, ansvar, (forpligtende) fællesskab, mod, tradition, ordentlighed, (forældre)samarbejde, trivsel, refleksion og rummelighed". Disse går igen på tværs af skoler, uanset om de bliver fremstillet som revolutionære, pædagogiske tilgange. Derfor kodes der overordnet konservativt og begrænset til større bevægelser som Steiner, Montessori, Freinet og lilleskolebevægelsen, som illustreret ovenfor.

Nogle skoler har imidlertid en pædagogisk retning/profil, som ikke rammer ind under de større bevægelser, ej heller de opremsede karakteristika. Disse skoler kodes som havende en Anden særlig pædagogisk retning.

Religiøse skoler

E. Protestantiske og øvrige kristne

Skoler, der eksplicit bekender sig generelt til kristne værdier, kodes som protestantiske og øvrige kristne. Det gælder fx Aarhus Privatskole: "Aarhus Privatskoles formål er at udøve høj faglig skolevirkning baseret på vores fælles historie, kultur, demokrati og på de kristne værdier" og Alme

²⁷ Her opgives der 16 Steinerskoler, men én af disse er endnu ikke oprettet, og én er en specielskole, hvorfor det stadig passer med 14 Steinerskoler.

Kristne Friskole: "(...) den evangelisk-lutherske bekendelse er udtryk for en ret forståelse af, hvad Gud har åbenbaret til frelse for os i Biblen".

Citaterne viser, at de protestantiske skoler placerer sig på et kontinuum i forhold til, hvor konfessionelle skolerne er, men i begge tilfælde kodes de som protestantiske eller øvrige kristne.

Nævner en skole, at den er kristen, men ikke hvilken retning (protestantisk eller katolsk), kodes den som protestantisk eller øvrig kristen.

F. Katolsk

Skoler, der eksplicit nævner katolicisme på deres hjemmeside, kodes som katolske. Det gælder fx skoler, der: "(...) bygger hele sit virke på det katolsk-kristne livs- og menneskesyn (...)".

G. Muslimsk

Skoler, der eksplicit nævner at være muslimske eller støtter sig til Islam, kodes som muslimske. Det gælder fx skoler, der skriver at: "Skolen har rod i den muslimske kultur (...)" eller skriver at: "Skolens formål er, (...) at medvirke til, (...) at bibringe børnene de bedst mulige betingelser for at udvikle sig (...) på en måde, der er i overensstemmelse med den Islamiske religion (...)", eller skoler, der har en entydig muslimsk, religiøs tilgang, fx daglig Koranoplæsning.

Skoler, der ikke eksplicit nævner, at de er muslimske eller støtter sig til Islam, kodes ikke som muslimske. Eksempelvis skoler, som alene ud fra deres ferieplan anfører fridage eller markeringer i forbindelse med Eid og Ramadan, kodes derfor ikke som muslimske. Der eksisterer andre opgørelser, som fokuserer på andre aspekter og benytter andre metoder, hvorfor de når frem til andre tal for muslimske skoler.²⁸

H. Jødisk

Skoler, der eksplicit nævner at være jødiske, kodes som jødiske. Det gælder Carolineskolen, der i vedtægternes § 2 skriver, at skolen særligt har til formål at: "I samarbejde med forældrene at give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkeltes alsidighed samt styrker elevens jødiske liv."

I. Scientology

Skoler, der eksplicit skriver, at de er en Scientologyskole, eller at de støtter sig til Scientology grundlæggerens L. Ron Hubbards studiemetoder, undervisningspædagogik og/eller -praksis kodes som Scientology. Det gælder fx Amager International School, der skriver: "Institutionens formål er at drive friskole (...) efter L. Ron Hubbards pædagogiske principper og undervisningsmetoder (...)" og Ap-penæs Friskole, der skriver: "Studiemetoden er en metode er baseret på L. Ron Hubbards pædagogiske principper og undervisningsmetoder (...)".

J. Andre

Ingen skoler med denne kode.

²⁸ Se eksempelvis Institut for Menneskerettigheder her: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ligebehandling_2019/rapport_underretninger_om_boerns_mistrivsel.pdf eller Dansk Friskoleforening her: https://www.friskoler.dk/fileadmin/filer/Dansk_Friskoleforening/Presse_og_politik/Analyser_og_unders%C3%B8gelses/Notat_muslimske_frie_grundskoler.pdf

Skoler, der tilbyder modersmålsundervisning i andet end dansk

K. Tyske mindretalsskoler

Skoler, hvor det tyske sprog anvendes på modersmålsniveau (eventuelt på tværs af flere eller alle fag), og som åbenlyst kommunikerer på tysk på deres hjemmeside, kodes som tyske mindretalsskoler.

L. Øvrig vestlig, herunder internationale skoler

Skoler, som tilbyder undervisningsforløb på særligt engelsk, men også fransk, som fx Den dansk-franske Skole af 2014/L'école franco-danoise, der er en: "dansk-fransk skole (...), som bygger på en kombineret nordisk og fransk pædagogik" eller skoler, som underviser i både engelsk og tysk fra 0. klasse, kodes som øvrig vestlige skoler. Det samme gør skoler, som har et internationalt sigte, hvis målsætning eksempelvis er: "At tilbyde en solid og alsidig uddannelse i et multikulturelt miljø med et internationalt perspektiv og med fokus på engelsk hele vejen igennem"; eller der: "provides a safe educational environment where all students, staff and parents engage in a caring and diverse culture of learning" eller der også har et internationalt udsyn og fx tilbyder Internationale Baccalaureate Diploma.

M. Øvrig ikke-vestlig

Skoler, som tilbyder modersmålsundervisning, som ikke er vestlige eller generelt internationale, kodes som øvrig ikke-vestlig. Det gælder fx skoler, hvis formål er at: "drive en tosproget og tokulturel friskole (...) for overvejende elever med arabisk som modersmål"; skoler, der eksempelvis fra 0. klasse underviser i arabisk og fra 1. klasse underviser i tyrkisk og somalisk.

N. Kombination/Andre

Skoler, som tilbyder modersmålsundervisning i flere sprog, som ikke udelukkende er vestlige eller ikke-vestlige, som eksempelvis modersmålsundervisning i tyrkisk, bosnisk, russisk og arabisk.

Kostskoler

O. Ja, skolen er en kostskole

Skoler, der udelukkende eller delvist er kostskoler, kodes som kostskoler. Det gælder fx Hay skolen, der: "har en kostafdeling med plads til p.t. 33 elever fra udskolingen" eller Ringe Kost- og Realskole, hvis formål er: "at drive privat grundskole med kostafdeling (...)".

Prøvefrie skoler

P. Ja, skolen er prøvefri

Der er reelt tre kategorier af prøvefrie skoler. Den første kategori er de minimum [31 officielle prøve- og/eller karakterfrie frie grundskoler](#). De skoler, som er med i [denne ordning](#), er som udgangspunkt kodet som prøvefrie. Den anden kategori er den del af de officielle prøvefrie skoler, som dog tilbyder folkeskolens afgangsprøve, enten efter 9. klasse (FP9) eller 10. klasse (FP10). Den tredje kategori er de yderligere skoler, fx Fur Friskole og Midtals Friskole, som eksplicit skriver, at de er "en prøvefri skole", hvorfor disse skoler også kodes som prøvefrie. I denne kategori nævner nogle skoler, fx Hobro Friskole, at de giver karakterer i 9. klasse og tilbyder FP9, men at de er karakter- og prøvefrie fra 0.-8. klasse, hvorfor disse skoler derfor også kodes som prøvefri.

Bilagstabel 1.6 Tre kategorier af prøvefri skoler

Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3
Officielle prøvefri skoler	Officielle prøvefri skoler, der tilbyder FP9 eller FP10	Frie grundskoler, der nævner, at de er (delvist) prøve- og/eller karakterfrie, og som evt. tilbyder FP9 eller FP10

Nogle frie grundskoler tilbyder kun skolegang fra 0.-7. klasse, hvorfor det forholder sig sådan, at de i princippet er eksamensfri, hvilket nogle også skriver. Det kommer af, at skolen grundet klassesetrinene ikke har mulighed for at tilbyde FP9 eller FP10. Disse skoler er ikke kodet prøvefrie, da det ikke er et reelt, aktivt bevidst valg, som friskolen har truffet, men et vilkår.

Begrænsninger

Hjemmesidekodning rummer ikke alle dimensioner af, hvad der karakteriserer de frie grundskoler. Kodningen fokuserer bl.a. ikke på klasseinddeling; samkørsel i forbindelse med undervisning; antal årgange; antal klasserum; klasserumsnummering; anvendte læringsstile (fx forventningsbaseret undervisning eller cooperative learning); udbud af folkeskolens afgangsprøve (FP9/FP10), friskolens hverdagsindhold (fx sport/idræt/udeliv/musik/teater/kreativ); inklusionsforhold (elever med særlige udfordringer, ADHD, autisme m.fl.).

Spørgeskema til tilsynsførende

Distributionsmail

Kære <NAVN> <Efternavn>

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd undersøger tilsynsordningen for frie og private grundskoler. Undersøgelsen gennemføres for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) og har til formål at kortlægge og analysere ordningen for certificerede tilsynsførende. I den forbindelse er vi interesserede i dine og andre certificerede tilsynsførendes svar på, hvordan I arbejder med tilsynet, og hvordan I oplever det.

Undersøgelsen indbefatter *alle* certificerede tilsynsførende. Derfor sender vi dig her et spørgeskema.

Din deltagelse er afgørende for undersøgelsens kvalitet og brugbarhed. Vi håber derfor på, at du vil prioritere at deltage.

Det tager ca. 10 minutter at besvare spørgeskemaet.

Vi vil gerne have dit svar senest onsdag d. 6. marts 2019.

Tryk på linket herunder for at åbne spørgeskemaet:

< LINK KNAP >

Baggrund:

Undersøgelsen er iværksat af Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Baggrunden for undersøgelsen er den politiske aftale af 7. november 2017 om styrket tilsyn med de frie grundskoler. Resultaterne af rapporteres på en måde, så det ikke er muligt at identificere enkeltpersoners- eller skolers svar. Hvis du har spørgsmål til undersøgelsen, er du velkommen til at kontakte os ved at svare på denne mail eller kontakte NN på NN@vive.dk.

På forhånd tak for hjælpen!

Spørgeskema

Tak, fordi du vil deltage i undersøgelsen!

I undersøgelsen spørger vi dig om dine erfaringer som tilsynsførende. Når du svarer på spørgsmålene, skal du tage udgangspunkt i dine egne erfaringer som tilsynsførende.

Du kan klikke dig frem og tilbage ved brug af pilene. Det tager ca. 15 minutter at besvare spørgeskemaet.

Bilagstabel 1.7 Spørgsmål i spørgeskemaet til tilsynsførende

Spørgsmål	Svarkategorier
Hvor længe har du fungeret som tilsynsførende?	Antal år
På en skala fra 1-10, hvor 10 er det bedst mulige, og 1 er det dårligst mulige, hvordan vil du så overordnet vurdere <i>certificeringsuddannelsen</i> som tilsynsførende?	[Slider fra 1-10]
[Spørgsmålet stilles kun, hvis respondenter er gencertificeret (information findes i registre)] På en skala fra 1-10, hvor 10 er det bedst mulige, og 1 er det dårligst mulige, hvordan vil du så overordnet vurdere <i>gencertifikationskurset</i> for certificerede tilsynsførende?	[Slider fra 1-10]
Som tilsynsførende skal man gencertificeres hver femte år. Hvad mener du om længden på denne periode? Vælg den svarmulighed, der passer bedst:	Skal udfyldes For lang Passende For kort Ved ikke
Du har svaret, at du synes perioden er [svar fra forrige spørgsmål]. Uddyb venligst dit svar:	Tekstfelt
Inden forældrekredsen formelt vælger en tilsynsførende, kan der være flere kandidater i spil. Hvordan blev forældrekredsen opmærksomme på dig som <i>mulig</i> tilsynsførende på skolen? Vælg evt. flere svar.	Skal udfyldes De valgte mig tilfældigt fra listen over tilsynsførende De fik mig anbefalet fra en af mine tidligere skoler De fik mig anbefalet fra en anden tilsynsførende Gennem netværk eller fælles bekendte Jeg kontaktede selv skolen Andet Ved ikke
[Spørgsmålet stilles kun, hvis forrige spørgsmål = e] Du har svaret, at du selv kontaktede skolen. Markér, hvilke af følgende typer fri grundskoler, du selv har kontaktet:	Grundtvig-Koldske skoler Privat/realskoler Reformpædagogiske skoler Religiøse skoler Skoler med særlig sproglig/etnisk indretning Kostskoler Skoler med geografisk nærhed til min bopæl eller mit arbejde Andre

Spørgsmål	Svarkategorier
Ved du, om det er forældrekrederen eller kommunalbestyrelsen, der har valgt dig som tilsynsførende?	Forældrekrederen Kommunalbestyrelsen Forældrekrederen og kommunalbestyrelsen Ved ikke
Hvor mange tilsynsbesøg – forstået som alle typer besøg – af-lægger du typisk alt i alt på den enkelte skole i løbet af et år?	Skal udfyldes 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 eller flere
Når du besøger den enkelte skole, kan det foregå uanmeldt eller være aftalt på forhånd, hvilken dag og tidspunkt du besøger skolen. De konkrete lektioner, du vælger at overvære som en del af besøget, kan også foregå uanmeldt eller være aftalt på forhånd. Angiv herunder for både hele besøg og dele af besøg, hvor ofte det foregår uanmeldt. Vælg de svarmuligheder, der passer bedst: Hvor mange af dine besøg på den enkelte skole er uanmeldte? Hvor stor en del af dine besøg, eksempelvis valg af lektioner du overværer, fungerer uanmeldt (uanset om selve besøget var uanmeldt eller aftalt på forhånd)?	Skal udfyldes 100 % uanmeldt Ca. 75 % uanmeldt Ca. 50 % uanmeldt Ca. 25 % uanmeldt Mindre end 25 % uanmeldt Aldrig uanmeldt
[Spørgsmålet stilles kun, hvis svaret på min. ét af to forrige spørgsmål i 7 = a, b, c, d eller e (dvs. alt andet end to gange 'f')] Du har svaret, at du i nogen grad benytter dig af muligheden for uanmeldte tilsynsbesøg (enten hele besøg eller dele af besøg). I hvilke tilfælde vælger du at komme på uanmeldt besøg? Vælg den svarmulighed, der passer bedst:	Skal udfyldes Jeg benytter altid muligheden på den enkelte skole (enten hele uanmeldte tilsynsbesøg eller uanmeldte dele af besøg) Det er tilfældigt for den enkelte skole, om jeg benytter muligheden (enten hele uanmeldte tilsynsbesøg eller uanmeldte dele af besøg) Jeg benytter kun muligheden på den enkelte skole, hvis jeg har en mistanke om bekymrende forhold (enten hele uanmeldte tilsynsbesøg eller uanmeldte dele af besøg) Andre, skriv hvilke tilfælde: ____
På hvilke måder har du typisk kontakt og dialog med forældrene som en del af dit tilsyn med skolen? Vælg evt. flere svar.	Svarmulighed d) skal gensidigt udelukke de andre svarmuligheder Forældrene kontakter mig Jeg kontakter forældrene Jeg møder dem på skolen i forbindelse med besøg på skolen Jeg har ingen særlig kontakt med forældrene
I hvilken grad er det dit indtryk, at forældrene bruger din viden om undervisningen?	I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke Ved ikke
Hvor mange gange har du benyttet dig af muligheden for at give skolen en kort frist på minimum 3 måneder til forbedring af forhold på skolen (jf. friskolelovens paragraf 9 d, stk. 7)?	Skal udfyldes 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 eller flere
[Spørgsmålene stilles kun, hvis forrige spørgsmål > 0] Hvor mange gange har du oplevet, at forholdene efter fristens udløb fortsat ikke er forbedrede, og derfor har sendt en erklæring i høring hos forældrekrederen og skolens bestyrelse?	Skal udfyldes 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 eller flere

Spørgsmål	Svarkategorier
<p>Hvor mange gange har du oplevet, at forholdene <i>efter høringen</i> fortsat ikke er forbedrede, og derfor sendt en begrundet indberetning til Undervisningsministeriet?</p>	
<p>[Spørgsmålet stilles på samme side som de to foregående spørgsmål om 'høring' og 'begrundet indberetning', dvs. kun hvis spørgsmålet om 'muligheden for at give skolen en kort frist' > 0]</p> <p>Beskriv gerne kort dine erfaringer med at gøre brug af de korte frister, erklæringer der sendes i høring og indberetninger til Undervisningsministeriet.</p>	Tekstfelt
<p>I hvilken grad har du følt et <i>behov for sparring</i> i din funktion som tilsynsførende, inden for følgende områder?</p> <p>Med sparring menes konkret vejledning eller gode råd om dit arbejde som tilsynsførende.</p> <p>Samarbejdet med skolens ledelse</p> <p>Samarbejdet med skolens bestyrelse</p> <p>Involvering af elever og den øvrige forældrekreds</p> <p>Stå mål med-kravet, herunder evt. overværelse af undervisning</p> <p>Vurdering af standpunkter</p> <p>Frihed og folkestyre-kravet</p> <p>Demokratisk dannelse</p> <p>Kønsligestilling</p> <p>Donationer</p> <p>Selve tilsynserklæringen</p>	<p>Skal udfyldes</p> <p>I høj grad</p> <p>I nogen grad</p> <p>I lav grad</p> <p>Slet ikke</p>
<p>[Spørgsmålet stilles kun, hvis svaret på minimum ét område i forrige spørgsmål = a, b eller c]</p> <p>Hvem sparrer du med, hvis du er i tvivl om, hvordan du skal udføre din tilsynsopgave?</p> <p>Vælg evt. flere svar.</p> <p>Med sparring menes konkret vejledning eller gode råd om dit arbejde som tilsynsførende.</p>	<p>Svarmulighed i) skal gensidigt udelukke de andre svarmuligheder</p> <p>Andre tilsynsførende</p> <p>Undervisere fra certificeringskurset</p> <p>Skolens ledelse</p> <p>Styrelsen for Undervisning og Kvalitet</p> <p>De frie skolers foreninger</p> <p>Kollegaer og andre i mit netværk</p> <p>Andre</p> <p>Jeg mangler til dels personer, jeg kan sparre med</p> <p>Jeg har ingen mulighed for at sparre med nogen</p>
<p>I hvilken grad har du oplevet komplikationer i forbindelse med samarbejdet med skoler, du fører tilsyn med, inden for følgende områder?</p> <p>Samarbejdet med skolens ledelse</p> <p>Samarbejdet med skolens bestyrelse</p> <p>Involvering af elever og den øvrige forældrekreds</p> <p>Stå mål med-kravet, herunder evt. overværelse af undervisning</p> <p>Vurdering af standpunkter</p> <p>Frihed og folkestyre-kravet</p> <p>Demokratisk dannelse</p> <p>Kønsligestilling</p> <p>Donationer</p> <p>Selve tilsynserklæringen</p>	<p>I høj grad</p> <p>I nogen grad</p> <p>I lav grad</p> <p>Slet ikke</p>

Spørgsmål	Svarkategorier
Har du nogensinde oplevet, at samarbejdet omkring tilsynet med en skole er ophørt inden valgperiodens udløb? Angiv, hvor mange gange.	0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 eller flere
[Spørgsmålet stilles kun, hvis forrige spørgsmål > 0] Hvad vurderer du selv er årsagen til, at samarbejdet stoppede inden valgperiodens udløb? Vælg evt. flere svar.	Praktiske omstændigheder Problematisk samarbejde generelt Uenighed om pædagogik og værdigrundlag Utilfredshed med tilsynserklæring Jeg ønskede selv at afbryde samarbejdet Andre årsager Ved ikke
[Spørgsmålet stilles på samme side som det foregående spørgsmål om 'årsager', dvs. kun hvis spørgsmålet om 'ophør' > 0] Uddyb gerne kort din vurdering af årsagerne til samarbejdets ophør.	Tekst
Hvornår arbejder du med den digitale tilsynserklæring? Vælg det svar, der passer bedst.	Jeg arbejder løbende i den digitale tilsynserklæring, fra første besøg Jeg arbejder løbende i den digitale tilsynserklæring, men mest hen mod slutningen af skoleåret Jeg arbejder i den digitale tilsynserklæring i perioden 1. maj til 30. juni, inden den skal indsendes
Deler du i øjeblikket tilsynet med andre tilsynsførende på nogle af de skoler, du fører tilsyn med, eller har du tidligere gjort det?	Ja Nej
[Spørgsmålet stilles kun, hvis forrige spg=ja] Har du nogensinde afgivet et særstandpunkt i en tilsynserklæring (et standpunkt, der er uafhængigt af øvrige tilsynsførendes bemærkninger)?	Ja Nej
[Spørgsmålet stilles kun, hvis forrige spg=ja] Uddyb venligst årsagen til, at du afgav et særstandpunkt.	Tekst
[Spørgsmålet stilles kun, hvis forrige spg om særstandpunkt=nej] Har du på noget tidspunkt overvejet at afgive et særstandpunkt?	Ja Nej
Orienterer du nogen om indholdet af din tilsynserklæring, inden du indsender den på tilsynsportalen? Vælg evt. flere svar.	Skal udfyldes Svarmulighed e) skal gensidigt udelukke de andre svarmuligheder Ja, skolens ledelse Ja, skolens bestyrelse Ja, den øvrige forældrekreds Ja, andre Nej
I hvilken grad synes du, at følgende forhold ved den digitale tilsynserklæring er brugbar for dig som tilsynsførende? Tilsynsportalen som arbejdsredskab Formen på den digitale tilsynserklæring med obligatoriske ja/nej spørgsmål	I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke

Spørgsmål	Svarkategorier
<p>I hvilken grad vurderer du, at henholdsvis skolelederne og forældrene synes, at formen på den digitale tilsynserklæring med obligatoriske ja/nej spørgsmål er brugbar for dem? (Du skal vurdere, hvad du tror, de synes om formen på erklæringen)</p> <p>Skolens ledelse Skolens bestyrelse Den øvrige forældrereds</p>	<p>I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke Ved ikke</p>
<p>I hvilken grad synes du, at din rolle som tilsynsførende er klar og tydelig?</p>	<p>I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke</p>
<p>I hvilken grad vurderer du, at følgende grupper synes, at din rolle som tilsynsførende er klar og tydelig? (Du skal vurdere, i hvilken grad du tror, de forskellige grupper synes din rolle som tilsynsførende er klar og tydelig)</p> <p>Skolens ledelse Skolens bestyrelse Den øvrige forældrereds</p>	<p>I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke Ved ikke</p>
<p>I hvilken grad opfatter du din rolle som tilsynsførende som kontrollant? Angiv dit svar ved at markere på slideren.</p>	<p>En slider fra 0 % til 100 % (10 kategorier)</p>
<p>I hvilken grad opfatter du din rolle som tilsynsførende som sparringspartner? Angiv dit svar ved at markere på slideren.</p>	<p>En slider fra 0 % til 100 % (10 kategorier)</p>
<p>I hvilken grad lægger du selv vægt på uvildigheden i dit tilsyn? (Med uvildighed mener vi, at du som tilsynsførende skal foretage en neutral vurdering, der er upåvirket af dit forhold til skolen og dens profil)</p>	<p>I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke</p>
<p>I hvilken grad vurderer du, at følgende grupper lægger vægt på uvildigheden i dit tilsyn? (Du skal vurdere, i hvilken grad du tror, de forskellige grupper lægger vægt på uvildighed)</p> <p>Skolens ledelse Skolens bestyrelse Den øvrige forældrereds</p>	<p>I høj grad I nogen grad I lav grad Slet ikke Ved ikke</p>
<p>Tak for din deltagelse i undersøgelsen. Husk at trykke afslut for at indsende din besvarelse! Du har mulighed for at udskrive din besvarelse ved at klikke på printer ikonet.</p>	

Note: Tekst med gul angiver valideringer og aktiveringer på spørgsmål og svarmuligheder og fremgår ikke af spørgeskemaet for respondenter.

Kilde: VIVEs spørgeskema til tilsynsførende.

Interviewguides

Bilagstabel 1.8 Interviewguides

Tilsynsførende	Skoleleder	Medlem af skolebestyrelsen
<p>Til at starte med kunne jeg godt tænke mig at høre lidt om dig. Vil du ikke starte med at fortælle mig dit navn og kort fortælle om din baggrund og din relation til frie grundskoler?</p> <p>Hvad er din funktion i forhold til tilsynet med frie grundskoler lige nu?</p> <p>Hvor længe har du haft den funktion?</p>	<p>Til at starte med kunne jeg godt tænke mig at høre lidt om dig. Vil du ikke starte med at fortælle mig dit navn og kort fortælle om din baggrund og din relation til frie grundskoler?</p> <p>Hvad er din funktion i forhold til tilsynet med frie grundskoler lige nu?</p> <p>Hvor længe har du haft den funktion?</p>	<p>Til at starte med kunne jeg godt tænke mig at høre lidt om dig. Vil du ikke starte med at fortælle mig dit navn og kort fortælle om din baggrund og din relation til frie grundskoler?</p> <p>Hvad er din funktion i forhold til tilsynet med frie grundskoler lige nu?</p> <p>Hvor længe har du haft den funktion?</p>
<p>Er det rigtigt forstået, at du blev certificeret [sæt certificeringsdato ind (registre)]?</p> <p>[Stil kun spørgsmål, hvis informanten er gencertificeret (registre)]: Og at du blev gencertificeret på et gencertificerings kursus [sæt gencertificeringsdato ind (registre)]?</p> <p>Hvad synes du generelt om den grundlæggende certificeringsuddannelse på tre dage (dvs. den første, de er på)?</p> <p>Var der noget, du kunne forestille dig kunne forbedres i forhold til sammensætningen af uddannelsen og de enkelte moduler?</p> <p>Hvordan har du samlet set følt dig klædt på til at føre tilsynet efter din certificering – føler du, at du har fået et fagligt fundament og de rette redskaber? <i>Hvis nej: Uddyb, hvilke situationer eller hvilke spørgsmål.</i></p> <p>Hvad med gencertificeringen, hvad synes du om det kursus og sammensætningen af det?</p> <p>Har gencertificeringen ændret noget ift., hvordan du samlet set har følt dig klædt på til at føre tilsynet – føler du, at du har fået et fagligt fundament og de rette redskaber? <i>Hvis nej: Uddyb, hvilke situationer eller hvilke spørgsmål.</i></p> <p>Har du følt, at du manglede faglig opdatering eller mere viden i forhold til at kunne føre tilsynet?</p> <p>Hvilken betydning har gencertificeringskurset i den forbindelse?</p> <p>Hvordan holder du dig som tilsynsførende fagligt opdateret i den 5-årige periode, din certificering løber?</p> <p>Oplever du nogen udfordringer med at holde dig fagligt opdateret?</p> <p>Der går 5 år, før man skal gencertificeres som tilsynsførende. Synes du, det er [indsæt svar på spm. 4 (survey)]?</p> <p>Hvorfor synes du det?</p> <p>Hvad tror du, en kortere/længere periode ville betyde?</p>	-	-

Tilsynsførende	Skoleleder	Medlem af skolebestyrelsen
<p>[Indsæt svar på spm. 6, evt. 7, og 8 (survey) til baggrund]</p> <p>Ved du, hvordan du udvælges som tilsynsførende?</p> <p>Hvem er det, der kontakter dig?</p> <p>Har du viden om, hvorvidt kommunen er involveret i udvælgelsen af dig?</p>	<p>Hvordan vælger I jeres tilsynsførende?</p> <p>Har I nogensinde drøftelser med kommunen om det?</p>	<p>Hvordan vælger I jeres tilsynsførende?</p> <p>Har I nogensinde drøftelser med kommunen om det?</p>
<p>Hvor mange tilsynsbesøg aflægges du typisk på et år?</p> <p>Har du en fast regel for, hvor mange besøg du aflægges, eller afhænger det af den enkelte skole?</p> <p><i>Uddyb, hvilke forhold ved skolen der afgør det.</i></p>	-	-
<p>[Indsæt svar på begge om uanmeldt i spm. 10 (survey) til baggrund]</p> <p>Når du besøger skolerne, så kan det enten være aftalt på forhånd eller foregå uanmeldt.</p> <p>Hvor ofte gør du henholdsvis det ene og det andet?</p> <p>Har du en fast regel for, hvor ofte du gør det?</p> <p><i>Uddyb baggrunden herfor.</i></p>	<p>Når den tilsynsførende kommer på besøg på skolen, er det så med en forudgående aftale eller foregår det uanmeldt?</p>	<p>Når den tilsynsførende kommer på besøg på skolen, er det så med en forudgående aftale eller foregår det uanmeldt?</p>
<p>Har du også kontakt til den øvrige forældre-kreds, som ikke sidder i skolens bestyrelse?</p> <p>Hvordan?</p> <p><i>OBS, få konkrete eksempler.</i></p> <p>Når du er ude på skolen, hvilken kontakt har du så med forældrene?</p> <p>[Indsæt op til flere svar på spm. 12 (survey)]</p> <p>Er der kontakt til den øvrige forældre-kreds, som ikke sidder i skolens bestyrelse?</p> <p><i>OBS, få konkrete eksempler.</i></p> <p>Kan du prøve at beskrive, hvilken form kontakt du har med forældrene?</p> <p><i>Afklar hyppigheden og kommunikationsmidler.</i></p> <p>[Indsæt svar på spm. 13 hvis besvaret (survey)]</p> <p>Ved du, om forældrene bruger din viden om undervisningen?</p> <p><i>Hvis ja: Hvad bruger de det til?</i></p> <p><i>OBS, få konkrete eksempler.</i></p>	<p>Ved du, om den tilsynsførende og forældrene har nogen kontakt med hinanden som en del af tilsynsbesøgene?</p> <p>Hvad består den kontakt i – og hvordan bruger I det som skoleledelse?</p>	<p>Har I som skolens bestyrelse kontakt med den tilsynsførende som en del af tilsynsbesøgene?</p> <p>Hvad med den øvrige forældre-kreds, som ikke sidder i skolens bestyrelse?</p> <p><i>OBS, få konkrete eksempler.</i></p> <p>Får I som forældre den tilsynsførendes viden om undervisningen?</p> <p><i>Hvis ja: Hvad bruger I den viden til?</i></p> <p><i>OBS, få konkrete eksempler, og afklar forskel mellem forældre i bestyrelsen og den øvrige forældre-kreds.</i></p>
<p>Jeg kunne godt tænke mig at starte med at spørge ind til, om du modtager sparring – dvs. vejledning eller gode råd fra andre – om dit arbejde som tilsynsførende?</p> <p>[Indsæt svarmuligheder og konkrete svar på spm. 18 (survey) til baggrund]</p> <p><i>Hvis ja:</i></p> <p>Hvem fik du sparring fra?</p> <p>Hvordan foregik det helt konkret?</p>	<p>Har I nogensinde oplevet, at den tilsynsførende har bedt jer om konkret vejledning eller gode råd?</p> <p><i>Hvis ja:</i></p> <p>Hvordan foregik det helt konkret?</p>	-

Tilsynsførende	Skoleleder	Medlem af skolebestyrelsen
<p>Er der nogle sparringspartnere, som du havde større gavn af end andre?</p> <p>Har du oplevet et generelt behov for mere sparring?</p>		
<p>[Indsæt svar på spm. 19 (survey) til baggrund]</p> <p>Har du nogensinde oplevet komplikationer i samarbejdet med en skole, du fører eller har ført tilsyn med?</p> <p><i>Hvis ja:</i> Kan du beskrive de udfordringer, der er/var? Hvad tror du er årsagen til det?</p>	<p>Har I nogensinde oplevet komplikationer i samarbejdet med en tilsynsførende, som fører tilsyn med skolen?</p> <p><i>Hvis ja:</i> Kan du beskrive de udfordringer, der var? Hvad tror du er årsagen til det?</p>	<p>Har I nogensinde oplevet komplikationer i samarbejdet med en tilsynsførende, som fører tilsyn med skolen?</p> <p><i>Hvis ja:</i> Kan du beskrive de udfordringer, der var? Hvad tror du er årsagen til det?</p>
<p>[Indsæt svar på spm. 20 og evt. 21 samt tekst fra spm. 22 (survey) til baggrund]</p> <p><i>Følgende spørgsmål stilles ikke, hvis svaret på spm. 20 er = 0.</i></p> <p>Har du nogensinde prøvet at afbryde samarbejdet med skole <u>inden</u> valgperiodens udløb?</p> <p>Kan du beskrive forløbet?</p> <p>Kan du beskrive, <u>hvorfor</u> I afbrød samarbejdet på det tidspunkt?</p>	<p><i>Spørgsmålet stilles kun, hvis god tid, og afhængigt af skolelederens svar indtil nu:</i></p> <p>Har du nogensinde oplevet, at samarbejdet omkring tilsynet med en tilsynsførende er ophørt <u>inden</u> valgperiodens udløb?</p> <p><i>Hvis ja:</i> Hvad var årsagen hertil? <i>fx: Praktiske omstændigheder, Problematisk samarbejde generelt, Uenighed om pædagogik og værdigrundlag, Utilfredshed med tilsynserklæring, Jeg ønskede selv at afbryde samarbejdet, Andre årsager.</i></p>	-
<p>Jeg kunne godt tænke mig at vide lidt om selve den digitale tilsynserklæring.</p> <p>[Indsæt svar på spm. 23 (survey) til baggrund]</p> <p>Kan du kort beskrive, hvordan en typisk arbejdsgang ser ud, hvornår åbner du fx første gang for tilsynserklæringen?</p> <p>[Indsæt svar på spm. 24 og 25 (survey) til baggrund]</p> <p><i>Følgende spørgsmål stilles kun, hvis svaret på spm. 24 OG 25 = ja:</i></p> <p>Er det rigtigt forstået, at du har erfaring med at dele tilsynet med andre tilsynsførende, og at du har afgivet et særstandpunkt?</p> <p><i>Hvis ja:</i> Kan du kort beskrive forløbet, og hvad der var årsagen til det?</p> <p>[Indsæt op til flere svar på spm. 28 (survey) til baggrund]</p> <p>Orienterer du nogen om indholdet af din tilsynserklæring, inden du indsender den via Tilsynsportalen?</p> <p><i>Følgende spørgsmål stilles ikke, hvis svaret er 'e = nej'.</i></p> <p>Ændrer du noget efter orienteringen? Hvad ændrer du på?</p>	-	-

Tilsynsførende	Skoleleder	Medlem af skolebestyrelsen
<p>Hvad synes du om <u>formen</u>, spørgsmålene og mulighederne for at beskrive dit tilsyn i den nye (digitale) tilsynserklæring? (<i>faste spørgsmål med lukkede ja/nej kategorier</i>).</p> <p>Synes du, at den nye (digitale) tilsynserklæring er et godt <u>arbejdsredskab</u> for dig?</p>	<p>Hvad synes du om <u>formen</u>, spørgsmålene og mulighederne for, at den tilsynsførende kan beskrive sit tilsyn i den nye (digitale) tilsynserklæring?</p>	<p>Hvad synes du om <u>formen</u>, spørgsmålene og mulighederne for, at den tilsynsførende kan beskrive sit tilsyn i den nye (digitale) tilsynserklæring?</p>
<p>Jeg kunne godt tænke mig at spørge lidt ind til tilsynet generelt og formålet med det.</p> <p>Kan du prøve kort at beskrive, hvordan du ser rollen som tilsynsførende?</p> <p>[Indsæt svar på spm. 33 og 34 (survey) til baggrund]</p> <p>Nogle ser sig selv som en kontrollant på skolen, andre ser sig selv som en sparringspartner. Kan du prøve at beskrive, hvordan du har oplevet det? <i>OBS, få konkrete eksempler.</i></p> <p>Hvem betragter du som din arbejdsgiver i forbindelse med tilsynet?</p> <p>Har du nogensinde frasagt dig betaling for dit tilsyn? <i>Hvis ja: I hvilke situationer og hvorfor?</i></p> <p>Har du nogensinde givet skolen en kort frist til forbedring af forhold på skolen? <i>Jf. Friskolelovens § 9 d, stk. 7</i></p> <p>Hvad er dit indtryk af, hvordan skolerne tager imod dig – hvordan ser de på din rolle?</p>	<p>Jeg kunne godt tænke mig at spørge lidt ind til tilsynet generelt og formålet med det.</p> <p>Kan du prøve kort at beskrive, hvordan du ser rollen som tilsynsførende?</p>	<p>Jeg kunne godt tænke mig at spørge lidt ind til tilsynet generelt og formålet med det.</p> <p>Kan du prøve kort at beskrive, hvordan du ser rollen som tilsynsførende?</p>
<p>Nu har vi talt om en masse forskellige ting. Hvis du nu skulle prøve at se lidt på tværs af det, hvad vil du så fremhæve som din vigtigste pointe om tilsynet med frie grundskoler? (evt. gerne flere, behøver ikke være én).</p> <p>Jeg har ikke flere spørgsmål, jeg vil stille dig. Er der noget, det er vigtigt, at jeg får med herfra, som vi ikke har talt om?</p> <p>Er der noget, du gerne vil spørge mig om?</p> <p>Mange tak for din deltagelse.</p>	<p>Nu har vi talt om en masse forskellige ting. Hvis du nu skulle prøve at se lidt på tværs af det, hvad vil du så fremhæve som din vigtigste pointe om tilsynet med frie grundskoler? (evt. gerne flere, behøver ikke være én).</p> <p>Jeg har ikke flere spørgsmål, jeg vil stille dig. Er der noget, det er vigtigt, at jeg får med herfra, som vi ikke har talt om?</p> <p>Er der noget, du gerne vil spørge mig om?</p> <p>Mange tak for din deltagelse.</p>	<p>Nu har vi talt om en masse forskellige ting. Hvis du nu skulle prøve at se lidt på tværs af det, hvad vil du så fremhæve som din vigtigste pointe om tilsynet med frie grundskoler? (evt. gerne flere, behøver ikke være én).</p> <p>Jeg har ikke flere spørgsmål, jeg vil stille dig. Er der noget, det er vigtigt, at jeg får med herfra, som vi ikke har talt om?</p> <p>Er der noget, du gerne vil spørge mig om?</p> <p>Mange tak for din deltagelse.</p>

Note: Tekst med gul angiver information fra spørgeskemaet til tilsynsførende eller fra registre og er alene for interviewerens skyld.

Kilde: VIVEs interviewguide til tilsynsførende og skoleleder og forældre på skoler med ordningen med tilsynsførende.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD